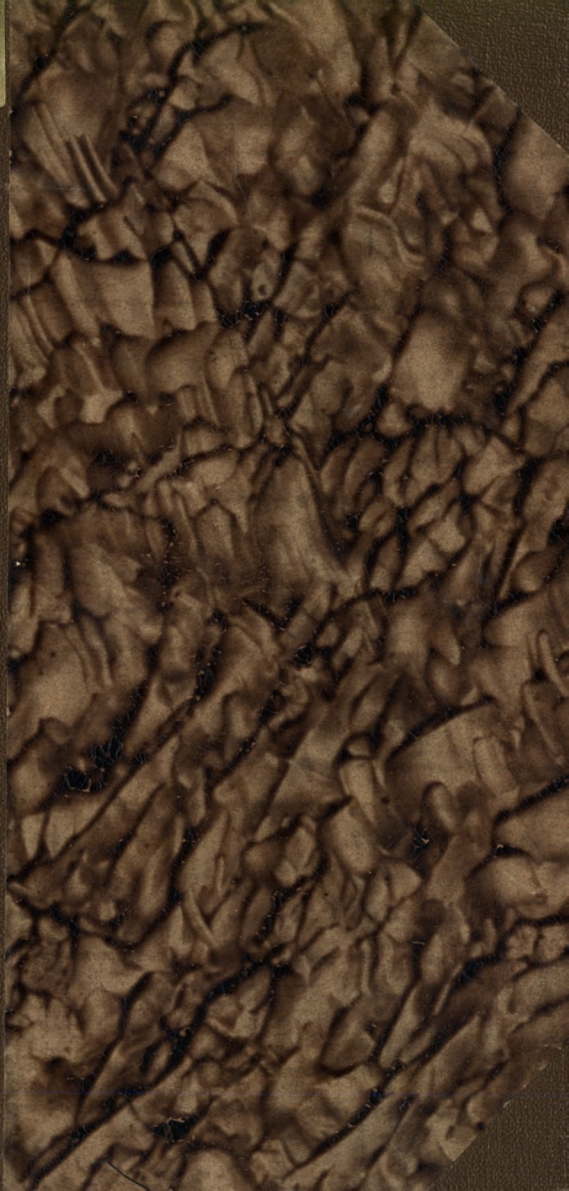
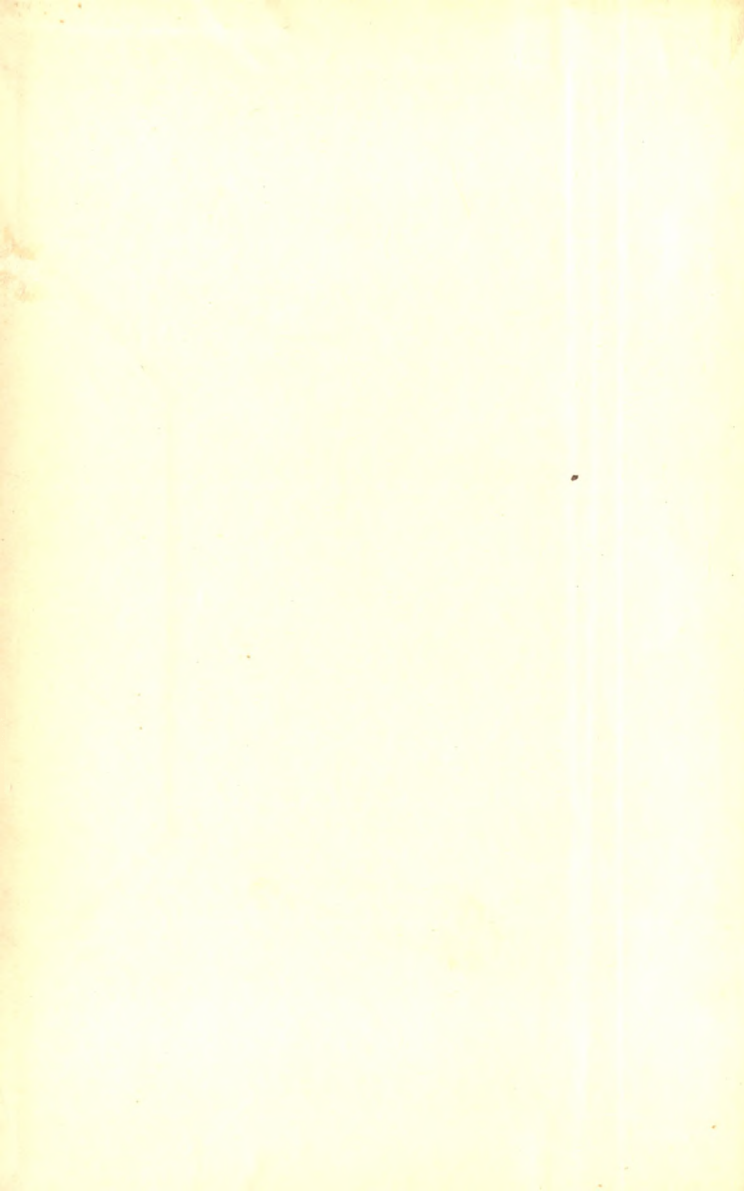
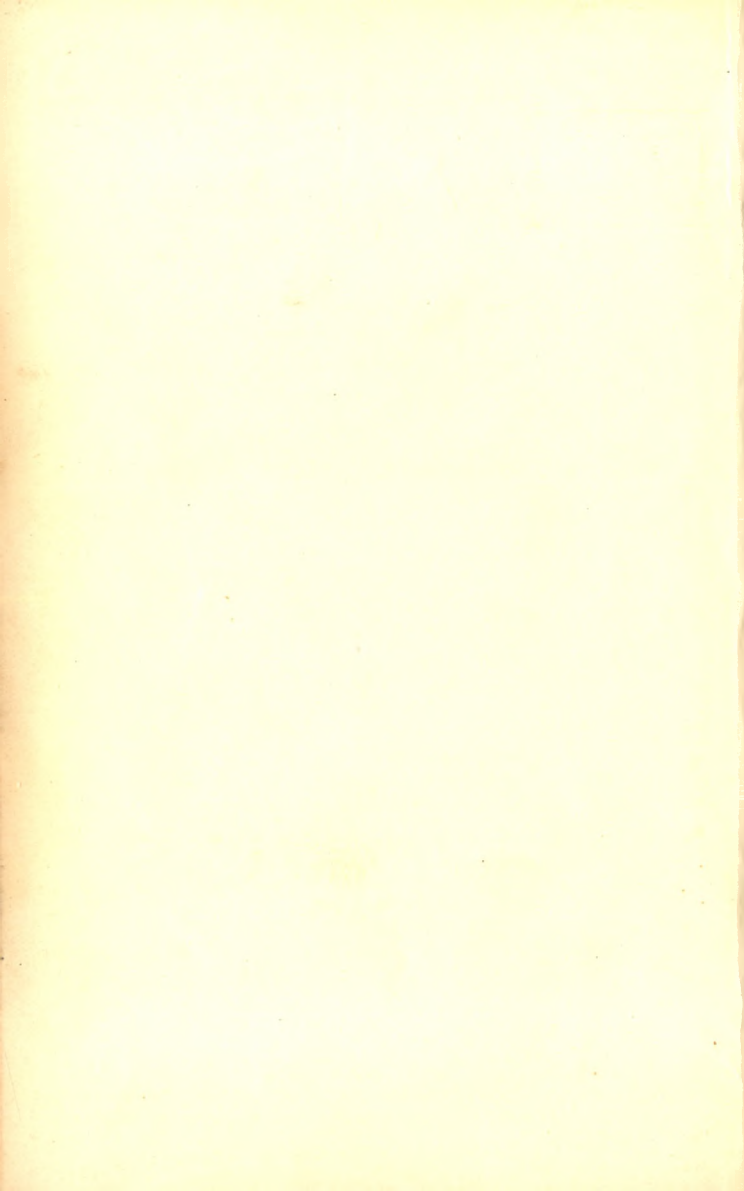

63.716

ÉLETRE-HALÁLRA.

63.716

I. FEJEZET.

Drága kis fiam, aki itt vagy előttem és imádot kis virágszirom-arcoddal itt fekszel a kis kosidban és olyan édes, egyenletes csecsemőszuszogással szeded magadba az istenke levegőjét a nyári napon — leültem, hogy neked írjak.

Valaha majd nagy leszel. Férfi leszel, erős, vállas, izmos legény, olyan, mint az apád. Biztosan olyan leszel, miután ujjong a lelkem, ha az arcocskád fölé hajlok és nézem a leheletszerű vonásaidat: mennyire hasonlítasz az apádhoz. És megteelik a szívem valami nagy kimondhatatlansággal, valami hatalmas, úszó és elragadó kérdéssel, valami hallatlan nagy hálával, hogy van a világ, hogy élek és hogy apádat szerethetem.

Amit most írok neked, azt, ha befejeztem, elzárom a Wertheim-szekrénybe Ráírom a tetejére, hogy mikor huszonnéggyéves leszel, felbonthatod. Öreg, régimódi írás lesz ez már akkor, a betűim divatjuk mult betűk lesznek, a szavaim ósdi szavak.

Azért írom ezt, hogy büszke légy. Tudd meg, hogy apád és anyád hogyan néztek egymás szemébe először.

El fogom most mondani neked egy éjszakának a történetét. Ezen az éjszakán dőlt el, hogy a sors a kezemet az apád kezébe tette. Ezen az éjszakán dőlt el, hogy te élni fogsz és boldog leszel.

Apádat nem ezen az éjszakán ismertem meg. Egyszer már találkoztam vele. Jóval előbb, amikor még Garzó Gusztáv felesége voltam. Sokat hallottam addig is valami nagy családi pereskedésről, de nem figyeltem rá. És egy szép napon Garzó Gusztáv, a férjem, kiizent az irodából az egyik irnokával, hogy eggyel többre terítsenek az ebédhez.

Ebédidőben egy szélesvállú idegen úr jött be vele az iroda felől az ebédlőbe. Garzó Gusztáv bemutatatta:

— Ez Garzó Bálint, a mi kedves rokonunk, most jött haza külföldről.

Kezet fogtam Garzó Bálinttal. Kemény, erős kézfogása volt. Az arcába néztem. És éreztem, hogy halálosan elsápadok. Ebben a pillanatban megéreztem a sorsomat. Szerelem az első pillantásra, — azt szokták mondani, hogy ez mese. Nem mese, kisfiam.

Ebéd felett közömbös dolgokról volt szó. De én még ezeket sem hallottam. Úgy ettem, beszéltem, mozogtam, mint aki az egészszet álmodja. Éreztem, hogy a kezem reszket. És nem mertem felemelni a kezemet, mert félttem, hogy a pillantásom találkozni fog a Garzó Bálint pillantásával.

Úgy éreztem, hogy évezredek teltek el, míg valahára felkeltünk. A feketét már az irodába vitték az urak. Én ledőltem a szobámban. Behunytam a szememet és gondolat nélkül feküdtem ott órák hosszat, mint akinek megállt az esze.

Aznap Garzó Gusztáv nem vacsorázott otthon. Későn jött haza. Én még ébren voltam, mert nem tudtam elaludni. Odajött hozzám.

— Mit szólsz az új rokonodhoz?

Nem tudtam felelni. Nem is mertem.

— Egyezkedni akar az ipse. És azzal fenyeget, hogy ő belefekszik a pörbe. Hát csak feküdjön

bele. Egy ilyen óráslegénnyel még el fogok bánni. Tudtad azt, hogy óráslegény volt Svájcban?

Nem tudtam. De nem is akartam tudni. Nem akartam erről a Garzó Bálintról tudni semmit. Rettegtem tőle. Világosan emlékszem: azt hittem, hogy gyűlölöm. Most már tudom, hogy ezt nem gyűlöletnek hívják. De én még nem éltem akkor. Olyan voltam, mint az alvó, akit még nem ébresztettek fel. Vagyontalan úrilány, akit az előkelő és gazdag Garzó Gusztáv elvett feleségül és aki hűségesen, engedelmesen végzi a kötelességét a Garzó Gusztáv házában.

Még beszélgetünk egypár szót. Közömbös dolgokról, semmiről. Akkor Garzó Gusztáv odajött hozzám, hogy megcsókoljon. Én azonnal hevesen sírva fakadtam.

— Kicsit ideges vagy, — mondta Garzó Gusztáv.

És vállat vonva átment a szobájába lefeküdni. Kisvártatva annak a halk üvegsörrenésnek a nesztét hallottam, amiről már borzadva tudtam, hogy micsoda. Garzó Gusztáv morfinista volt.

Másnap délelőtt, amikor valami tárgyalásra indult a táblára, megint meg akart csókolni. Megint hisztérikus, görcsös zokogás vett erőt rajtam.

Ebéd után tíz perc beszélgetést kértem tőle. Megmondtam neki, hogy idegorvoshoz kell mennem, mert nem tudom megcsókolni. És ha akarja, szívesen belenyugszom a válásba.

Ezeket a hosszú tárgyalásokat, az orvosi vitákat, a külföldi idegkúrákat hosszú volna elmondani. Garzó Gusztáv nemsokára megunt a költségeket. Szép lassan kialakult közöttünk egy túrt állapot. Garzó Gusztáv beleegyezett, hogy csak a világ számára legyenek a felesége. Válni semmi esetre sem akart.

Együtt maradtunk. De attól a pillanattól kezdve, hogy Garzó Bálintot életemben először megláttam, Garzó Gusztávot nem csókoltam meg többet soha.

II. FEJEZET.

Azzal az arccal, amelyet egy pillanat örökre a lelkembe égetett, nagyon sokat kellett gyötrőd-nöm. Könnyebb lett volna, ha ennek az arcnak a viselőjéről nem hallok többé semmit. De ahogy multak a hetek, ahogy multak a hónapok, egyre sűrűbben hallatszott a Garzó Gusztáv házában a Garzó Bálint neve. Egyik tárgyalás a másikat érte. A Garzó-familia tagjai egyre sűrűbben ismétlődő és egyre izgalmasabb családi tanácskozásokra jöttek össze az irodában.

Ez más nyugtalansággal is járt, nemcsak az-zal az állandó gonddal, hogy a családi pör dolgai nagyon rosszul mennek. Garzó Gusztáv eleinte csak óvatos célzásokkal, később egyre ki-mondottabban tett említést arról, hogy a pör már nem áll olyan biztosan. Bámulatos energiája, amelyet bizonyos rettegéssel csodáltam mindig, mintha lankadni kezdett volna. A szeme sarkába, és a szája két oldalára egyre mélyebb ráncok ültek. És óvatlan pillanatokban, amikor azt hitte, hogy én nem hallom, egyre gyakrabban hallottam annak a pici üvegfiolának a csörrenését, amelyhez most már úgy fordult, mint szörnyű gondjainak egyetlen megváltó orvosságához. E miatt nagy jelenetek voltak köztünk. Nem egyszer sírva kértem, hogy hagyja abba. Órákig tanácskoztam a házi-orvosá-
val, hogy mit lehetne csinálni. De tehetetlen vol-tam. Garzó Gusztáv, aki hideg és síma modorát a legnagyobb nyugtalanságok közepette is meg tudta őrizni, ebben az egy kérdésben feltűnően

ingerlékeny volt. Ha csak a legtávolabbi célzásból megsejtette, hogy erről a kérdéstről akarok vele beszélni, az arca eltorzult és valami olyan vad és félelmes ingerlékenység vett rajta erőt, hogy nem egyszer testi inzultusoktól kellett félnem.

A pör nagyon rosszul állt. És egy szép napon el is jött a katasztrófa: a Garzó-familia az utolsó instanciában is végleg és örökre elveszítette azt a bonyolult és hosszú idők óta folyó hagyatéki pört, amelyet egy befolyásos, előkelő és tekintélyes dsentricsalád minden súlyával és Garzó Gusztáv félelmesen elszánt ügyvédi szívósságának minden erejével valamennyien folytattak Garzó Bálint ellen.

Garzó Bálint beleült a saskői vagyónba.

Hogy milyen fájdalmas zümmögéssel jajveszékelt a Garzó-család rajzó méhkasa, amelybe a Kúria ítélete beletaposott, az leírhatatlan. A rokonok szinte reggeltől estig az irodában töltötték az időt. Természetesen teljesen fölösleges és tanácstalan jajveszékélésekkel, hiszen a pör sorsán soha többé nem változtathattak. A saskői várkastélyt, a hozzátartozó óriási erdőket, a rengeteg szántóföldet, meg mind az egész vagyont Garzó Bálinttól többé el nem vehette senki.

De Garzó Gusztáv még mindig nem nyugodott. Valami állati szívósság megdöbbenő ereje dolgozott ebben az emberben, mint valami megbabonázott és örökkévaló motor. Éjszakákat ült az akták óriási kötegei fölött, feltámasztott könyökkel, tenyerére támasztott arccal néha hajnalig sillabilizálta a különböző jogi könyveket. És végül is ki-sütött valamit. Egy szép napon körlevelet küldött a familia összes tagjainak, hogy az egész család, úgy ahogy van, fel fogja keresni Garzó Bálintot a saskői várkastélyban. Ő mar írt is Bálintnak, hogy a család a hosszú pereskedés eldőlte után békejob-

bot szeretne nyújtani. Garzó Bálinttól megjött a válasz: a következő vasárnapon, vagyis június negyedikén szívesen látja Saskőn a tekintetes, nemes és nemzeti Garzó-familia valamennyi tagját és atyafiságos jóindulattal várja a megtisztelő látogatást.

Engem ez a hír a lelkem mélyéig megdöbben-tett. Én semmiesetre sem akartam viszontlátni Garzó Bálintot. Én a férjem mellett akartam élni, ha nem is mint a felesége, de odaadó, lojális és tisztességes társa, akire egy beteg embernek szükség-e van. Próbáltam is Garzó Gusztávval meg-értetni, hogy nincs kedvem a családdal utazni, hogy beteg vagyok, hogy a háztartás dolgai lehet-telenné teszik a távolléteimet. Nem használt semmit.

Június negyedikén, vasárnap reggel vala-mennyien felültünk a gyorsvonatra. Utaztunk Saskőre. A kocsiban két szakasz csupa Garzókkal volt tele.

Ezek közül, ki tudja, ki fog még élni, amikor te ezt olvasni fogod. Aki él is majd, öreg lesz, hu-szonhárom esztendővel idősebb. Talán érdekelni fog, hogy milyenek voltak a rokonaid, amikor apád és anyád még fiatalok voltak.

Hadd beszéljek legelőször Garzó Lehelről. Garzó Lehel most műépítész. Nagy, lomha, testes ember. Fiatal korában — mondják — feltünően szép fiú volt. De korán elhízott. A feje azután szép fej maradt. Ha magam elé nézek és eltünődöm rajta, egy hatalmas kövér nyakat látok, amelyen a gazdája mást, mint lehajtott gallért nem tudott hordani. És ebbe a nyakba kapaszkodva látom a feleségét, Margitot, ezt a csinos, aranyszőke, ele-gáns asszonyt, aki egy belvárosi divatszalonból került az ura mellé a Garzó-familiába. Mikor meg-ismerkedtem vele, nagyon súlyos szemrehányáso-

kat tettem magamnak. Meg kellett vallanom, hogy ez az asszony nagyon csinos, rendkívül eszes és minden jel szerint odaadóan imádja az urát, egyszerűen rajong érte. Mégsem tudtam legyűrni magamban valami különös és idegen bizalmatlanságot.

Aztán Garzó Gizella. Akkor, amikor Sasköre utaztunk, Gizella nénéd harminckétéves leány volt és még nem volt a Tamás felesége. Csupa precíz tisztaság volt és pedagógia. Az állig begombolt ruháira, a csuklójáig érő ujjaira, a rideg, intézeti frizurájára, az oktató, száraz és korrekt beszédmodorára rá volt írva a mestersége, a polgári iskolai igazgatónő méltósága. Ruhájától a modoráig minden olyan kegyetlenül síma és tisztességes volt rajta, amelyet csak az önmaguk iránt is irgalmatlan szerzetesek életéhez képzelünk hozzá. Az egyetlen Tamás volt, aki nem adózott bizonyos önkéntelen tapintattal és tisztelettel ennek az embertelen tisztaságnak. De Tamástól ezt nem lehetett csodálni. Ő mulatságos és cinikus volt teljes életében és az ember szinte természetesnek is tartotta, hogy ezzel a furesa palócos kiejtéssel, ezekkel a vaskos, jóízű, vidéki tréfákkal nem is lehet hajbókolva tisztelni senkit.

Roppant mulatságos fiú volt ez a Tamás. Fel találó volt. Már legalább eddig az éjszakáig fel találó, mert majd meg fogod tudni, mi minden süli róla. Egyelőre önkéntelenül bizonyos nagyrabecsüléssel néztünk rá, hiszen igen nagy port vert fel azokkal a vegyészeti dolgokkal, amelyekből én ugyan egy kukkot sem értettem, de amelyek Gusztávot és Miklósékat mód nélkül izgatták és fél éjszakákon át tartó üzleti tárgyalásokra sarkalták.

Garzó Miklósék is velünk utaztak. Sok baj volt velük. Ha az ablak lenn volt, fel kellett nekik húzni, ha fenn volt, le kellett húzni. Ha állt a vo-

nat, idegeskedtek, hogy miért nem megyünk már, ha ment a vonat, panaszkodtak, hogy nagyon ráz. Bennünket ez egy kissé idegesített, ők azonban nagyon boldogok voltak, mert kedvükre szidhatták a magyar vasutakat és az utazás hosszú órái alatt széles mederben tárgyalhatták külföldön szerzett előkelő ismeretségeik gótai családfáját. Jelenlétük azonkívül bizonyos hazug nimbuszt is adott a társaságunknak, mert jobban szerettek angolul beszélni, mint magyarul és ezért a kalauztól kezdve a folyosón járókelő utasokig és az étkezőkocsi főpincéréig mindenki előkelő angoloknak nézte őket. Ennek a tévedésnek glóriájából ránk is sugárzott egy kicsi dicsőség. Az utasok kíváncsi tisztelettel bámultak bennünket és összesúgtak a háttunk mögött és izgatott suttogással tárgyalták, hogy Miklós és a felesége a Daily Mailből angol keresztretjvényt fejtenek.

De a Miklós feleségén, Kate-n különben is volt néznivaló. Kate volt a maga idejében az elismeretlen legdivatosabb asszony Pesten. Tamás azt találta ki róla, hogy neki minden este megtávirozzák Párizsból a másnapi híreket. Még most is előttem van a keze, amelyben hosszú színes cigarettaszipkát tartott állandóan és amely olyan valószínűtlenül élettelen volt, mint egy graciózus reklám a Vogueban. A csuklójáról az apró tárgyaknak felsorolhatatlanul hosszú listája csilingelt alá. Huszonhét karperec között lógott róla pici arany öngyújtó, kis aranyfogó a szipka nélkül szívott és már a végénél tartó cigarettához, pici aranyflakon kölnivíznek és még sok más ilyen apró furcsa holmi, amiket elfelejtettem.

Azonban nincsen öröm üröm nélkül. Ha Miklósék révén rendkívül előkelő presztízsnak örülünk is, a mérleget jól megtermett természetnek egész súlyával lenyomta a másik oldalra a te

Dalma nénéd. Mi tűrés-tagadás, rettenetes látványt nyújtott. Nem bánom, ha hazaárulás is, de meg kell mondanom, hogy a mi dzsenti-asszonyaink délceg, sudár, elegáns és finom példányain kívül van a mi fajtánknak még egy asszonytípusa: és ez egyszerűen rettenetes. Amit ezek az asszonyok, az úgynevezett jukker-menyecskék, rikitó öltözködésben, a napernyő és cipő összeállításában, a halvilla és desszertkés önkényes kezelésében véghezvisznek, azt csak a borzalom szóval lehet illetni. Dalma nénéd pedig valóságos iskolában tanítható falitáblája volt a maga idejében ennek az asszonytípusnak. Gondolom, hogy apádnak azt a fogyatkozását, hogy nőiruhához a világon semmit nem ért, te is örökölni fogod. Ezért nem írom le, milyen toalettben utazott Garzó Dalma Budapestről Saskőig. De azt elmondhatom, hogy mindenki ámulva nézett rá, akivel csak találkozott. Sokan mosolyogtak rajta, de még többen már mosolyogni sem tudtak, csak álmélkodva csapták össze a kezüket. Dalma ezt vagy nem vette észre, vagy ha észrevette is, a maga hétszilvafás göggyében nem törődött vele, hanem negyvenöt esztendejével nyugodtan viselte magát tovább huszonötnek.

Az állomáson két autó várt bennünket. Gyönyörű autók, Garzó Bálint hatalmas vagyonának első látható jelei. A család tagjai a két koci láttán azonnal összenéztek. Sajnos, a sofőrök jelenléte mind a két koci utasait megakadályozta abban, hogy kedvükre fájjon a szívük. Legalább is hangoosan nem fájhatott. Ezért a társalgás a kanyargós hegyi úton, amelyet két oldalról hol fenyvesrengetegek, hol irdatlan szakadékok szédítő mélységei szegélyezték, elég szakadozottan folyt.

III. FEJEZET.

A saskői várkastélyba felvonóhídon robogtunk be. Neked ez nem újság. Te itt születted és apádnak is, nekem is az a szándékom, hogy amíg egy jó angol intézetbe nem engedünk, itt is fogsz nevelkedni. Ez az öreg, csikorgó felvonóhíd neked a legelső gyermeki emlékeid közé fog tartozni. De magam gyönyörködöm benne most a magam kedvéért, mikor magam elé idézem azt a pillanatot: az elől haladó autó megállott egy vízzel telt árok meredek szélén. Előtte a semmi. Mi ijedten kapunk egymás kezéhez. A sofőr az autótülökkel jelt adott, erre fenn a várkastély tornyában egy trombitajel válaszolt. Ámulva néztük ezt a furesa jelenetet. A híd, amelynek csak a függőleges fedelét láttuk, lassan ereszkedni kezdett. Hatalmas láncok fogaskerekű csikorgása hallatszott és a híd szépen engedelmesen leszállott előttünk, hogy az innenső vége szépen odafeküdjék a várakozó autók elé. Akkor a sofőr megindította a gépet és mi berobogtunk a várudvarra. Ott várt bennünket Garzó Bálint, a házigazda.

A torkomat a szívemben éreztem dobogni. Ahogy kiszálltam a kocsiból, hosszú idő múlva megint szemközt állottam ezzel az emberrel, akit egyszer láttam életemben, de aki azóta a nappalaim és éjszakáim minden pillanatát betöltötte. Nem mondhatom azt, hogy sokat gondoltam rá. Inkább úgy fejezhetem ki magam, hogy az öntudatom kettévált. Az egyik felében tüzes vassal beégetve, titkos és végzetes háttér gyanánt ott volt a Garzó Bálint arca. A másik felében lefolytak esendes, hétköznapi életem napi gondolatai. Ha a konyhára gondoltam, ha a színházban egy darabot figyeltem, ha zongoráztam, ha társaságban eleven diskurzusok részese voltam, ez az öntudatomnak

mind csak az egyik fele volt. A másik fele volt és maradt Garzó Bálint örökkön örökké. Futó üdvözlés után a házigazda a szobáinkba kalauzolt bennünket. Udvariassan közölte velünk, hogy egy óránk van öltözködni, de az udvariasságából valahogyan kiérzett az a parancs, hogy ennél a háznál nem szokás elkésni a vacsoráról. Pont kilenc órakor ott ültünk a nagyebédlőben, frakkban és estélyi ruhában valamennyien, Tamást kivéve. Rajta szmóking volt. És a szmókingjához piros selyemzsebkendőt hordott, amely kacérul oda volt tűzve a mellénye kivágásába.

A vacsora fejedelmi volt. Sok előkelő vacsorán részt vettem már eddigi életemben. Gusztáv nagyon sokat adott a befolyásos előkelőségekkel való társadalmi érintkezés ápolására, de ennél gazdagabbat és elegánsabbat eddig nem láttam. Még Miklós és a felesége is, akik pedig tüntettek előkelő életük elegáns biztonságával, kissé elfogódva nyúltak az evőeszközökhöz. Csak a házigazda maga volt nyugodt. Egyszer, egyetlenegyszer, lopva rá mertem nézni. Ott ült az asztalfőn, hatalmas vállaival, zömök természetével, impozáns mellén vakítóan ragyogott a plasztrón. Olyan volt, mintha az urak ura, Attila maga öltözött volna frakkba, hogy egy asztalfőn elnököljön. De mindjárt le is kaptam róla a szememet, mert a pillantásom az övével találkozott.

A vacsora végén Bálint felállt, de nem asztalbontás céljából.

— Egy pillanatra meg fogtok bocsátani, — mondta — egy igen sürgős telefon jutott eszembe.

Ez egy kicsit különösen hatott. Az egész vendégfogadás, az egész vacsora, az etikettszerű formák olyan rideg szabályai között folyt eddig, hogy ez a kis szabálytalanság, amely különben nem tűnt volna fel, meghökkentett bennünket.

Akkor nem tudtam, most már tudom, hogy apád miért ment ki telefonálni. A Szilva-tanyára telefonozott le, ahol a jószágigazgatója várta a mai bámulatos estére vonatkozó további parancsokat. Bálint igen furcsa dolgokat telefonozott neki. Először is megparancsolta, hogy a kastély egész személyzete háromnegyedtizenkettő után pár perccel jöjjön vissza. Kiadta a rendelkezést arra is, hogy az egész vendégsereg még azon éjjel el fog utazni. Végül pedig meghagyta a jószágigazgatónak, hogy az most tegye le a kagylót és akármi történik, háromnegyedtizenkettőig ne vegye fel. Háromnegyedtizenkettőkor azonban hívja fel a kastélyt, de másodpercenyi pontossággal.

Mindebből mi nem sejtettünk semmit. Gusztáv ugyan nagyon kíváncsi volt, hogy mi lehet az a sürgős telefón, de idegen helyen az ember még kombinálni sem tud. Bálint pár perc múlva visszajött, majd ismét elfoglalta helyét az asztalfőn. Jó negyedóráig ott ültünk még az asztalnál, míg Dalma csillapíthatatlan étvágya az utolsó banánt is el nem fogyasztotta. Akkor Bálint asztalt bontott. A feketét a dohányzóban szervírozták. A kis asztaloknál csoportok képződtek, de a társalgás csak nem akart megindulni. Máskülönben a vacsoráknak ez az időszak a legkellemesebb része. Nincs még késő, a társaságban nem fáradt senki, a cigaretta remekül esik, a témák elevenek, a hangulat jó. De itt mindenki érezte, hogy a társaság nem tért rá a lényegre, hogy Bálintnak a családdal szemtől-szembe kell állania. És hogy itt bizonyos kimondhatatlan dolgokat ki kell mondani, annak feszült kényszerűsége a levegőben úszott. De nem kezdte senki. Bálint közömbösen, kifogástalanul, merev udvariassággal járt asztaltól-asztalhoz, mindenkire volt egy pár igen rövid mondata. Gusztáv pedig, akire a család tagjai minduntalan

diszkréten várakozó pillantásokat vetettek, nyilván még nem látta alkalmasnak a percet ahhoz, hogy a család mondókájával előlépjen.

Az akadozó társalgás egyre kellemetlenebb zavarát Lehel törte meg. A várkastélyról kezdett beszélni, mint műépítész s megkérte a házigazdát, hogy mutassa meg neki az épületet, amely őt szak szempontból érdekli. Bálint bólintott és azonnal udvariasan előretessékelte Garzó Lehelt.

IV. FEJEZET.

Voltaképpen most jutottam ki annak a történetnek a színhelyéhez, amelyet el akarok mondani neked. Én is Lehelhez csatlakoztam. Úgy éreztem, hogy egy kis lázam van és egy kis szabad levegőre vágytam. Kiléptünk a teraszra. Erre a teraszra, ahol most írok neked, ahol olyan édesen alszol tőlem két lépésnyire a kiskocsidban és ahová néha-néha felhallatszík apád hangja, amint a várudvaron az embereknek parancsokat osztogat.

Azon az estén ez a mennybolt sötétkék volt. Tengernyi csillag sziporkázott rajta, egyetlen felhő sem zavarta meg ezt a gyémántokkal kiveret tündöklően bársonyos sötétkék mélységet. És a hegyek vonala vakfeketén rajzolódott le a messzeségből.

Tündéri látvány a kilátás innen a teraszról nyári estéken. Zaklatott és ideges voltam és a tájkép megnyugtató varázsának hatása alatt megbabonázottan állottam meg a bástyafal rovátkás pereménél. Pontosán emlékszem: fölöttem jobbra, ahol a bástyafal volt, ahol az óratorony szökik a magasba, ódon és romantikus zszindelytetejével, lassan tizet ütött az óra...

Bálint és Lehel a másik sarokban beszélgettek.

— Hadd látom már a váradat egy kicsit közelről is — mondta Lehel, miközben a nagytető, lomha emberek kéjes vacsora utáni szuszogásával szívta vastag szivarját.

— Parancsolj.

Lehel a szakember szemével nézett körül. Oda lépett a falhoz, megkopogtatta, bölintott.

— Szolid munka. Hát persze. A régiék értették. Micsoda anyag ez. És ez a mélység itt lent. Csinos!

— Tizenkét méter.

— És mi ez a víz?

— A sáncárok. A víz maga nem mély benne, csak kétméteres. Sok benne a béka.

Lehel buzgó elismeréssel csóválta tovább a fejét és nézte a vizet. Akkor észrevettem, egy egész piciny mozdulatból, hogy Bálint hozzám fog lépni. Hirtelen nagyon megharagudtam magamra. Miért jöttem ki én most ide? Hiszen mindenáron kerülni akarom, hogy ez az ember egyedül maradjon velem.

— Egy pálinkát nem parancsolsz? Az asszonyok szeretnek vacsora után egy korty koentrót, vagy ilyesmit.

— Köszönöm, nagyon jól vagyok, nem kérek semmit.

Bálint udvariasan meghajolt, aztán Lehel felé fordult:

— Lehel, egy feketét?

— Nem, — tiltakozott Lehel — este nem iszom feketét. A feleségem terrorizál.

Egy kis zavart szünet következett. Lehel érezte, hogy szólni kell valamit. Tulajdonképpen Bálinttól vártuk volna, hogy törje meg a csendet, de ő nyugodt volt, mint maga a sors. Nem szólt. Állott és nézett bennünket. Lehel megemberelte magát és megjegyezte:

— Itt aztán passzió házigazdának lenni.

Majd vakmerően egyet gondolt és rátette a kezét Bálint vállára:

— Ezt a pört jól megnyerted tőlünk, öregem.

És nevetett hozzá. Vakmerő megjegyzés volt, az első szó, amely Garzó Bálint és a vele pereskedő Garzó-familia között a pörnyerés óta elhangzott. Az ember azt várta volna, hogy a Lehel kissé erőltetett nevetésére ő is udvarias mosollyal fog válaszolni, ha mindjárt erőltetett lesz is. De Bálint nem mosolyodott el.

— Jól, csak soká.

— Nem baj, barátom, — mondta a kényszeregett nevetést folytatva Lehel — fő, hogy rendben van. Nézzed itt ezt a tornyot. Ez a torony itt nagyon jó. Egy ilyen tornyot én is csináltam. Azaz, hogy csináltam volna. A téténytelepesi sertéshízlalónak építettem központi irodát és tisztviselőházat, aztán egy ilyen tornyot tettem rá. Képzeheted. A vezérigazgató azt mondta, hogy azt mondja: de méltóságos uram, minek sertéshízlalónak torony? Hallottál már egy ilyen marhát? Levettem a tornyot, barátom.

Bálint mozdulatlan arcán most jelent meg először egy kis halvány mosoly. Nyilván észrevette, amit a jó Lehelről mindenki tudott, hogy roppantul szeret a beszélgetésnek olyan fordulatokat adni, amelyekből kiderül, hogy ő kormányfőtanácsos.

— Hja igen, — állapította meg udvariasan Bálint, — te kormányfőtanácsos vagy, ugy-e?

— Kérlek, nem tudtam kikerülni. Hiszen tudod, hogy van ezekkel a dolgokkal. Én már csak igazán fütyülök a címekre, de hát a miniszter... meg tudod... a feleségem...

Ismét egy kis szünet következett. Lehel ugyanis valami helyeslő szót, vagy legalább helyeslő fejbólintást várt volna erre a nobilis indo-

kolásra. De Bálint kegyetlenül néma tudott maradni.

— Érdekes, falut nem látni semerre. Micsoda magány. Úgy élsz itt, mint egy remete, teljesen el vagy zárva.

— Ó nem, — felelt Bálint — itt a telefon.

— Ajjaj, — sóhajtotta Lehel — ez kéne nekem, barátom. Az én művészetemnek. Elvonulni és alkotni. Majd akkor én megmutatnám az újságíró uraknak.

— Nem vagy velük jóbar?

Lehel kedvence témájához érkezett. Roppant szeretett az újságírókról beszélni, akik felületesek, tudatlanok, csak felkapott nagyságokat tömjéneznek, az igazi tehetség felismeréséhez azonban nincs érzékük. Ezt mind szerette volna elmondani Lehel, de bele sem kezdhetett, mert Margit perdült ki hozzánk a teraszra.

— Lelus! Nem szabad feketét inni!

Lehel meghatottan nézte a feleségét. Ime, milyen egy rajongó hitves. Hogy vigyáz az ura egészségére, s milyen csinos. Margit csakugyan nagyon csinos is volt. Kitűnően öltözködött, ezúttal különösen jó napja is volt és joggal rászolgált arra a hiú és büszke pillantásra, amellyel ura a férjek módján a házigazda figyelmébe ajánlotta. A házigazdát azonban nem nagyon kellett a Margit figyelmébe ajánlani. Azzal a vakmerő intimitással és a benső barátságna azzal a határozott feltételezésével, amellyel Margit mesteri módon tudott villámgyors összekötéseket szerezni, már ott is állott Bálint mellett. Már a válásra is tette a kezét és édes, csicsergő hangon már beszélt is hozzá:

— Bálintkám, nehogy az Istenért megkínáld Lelust feketével. Nem szabad neki.

— Őszintén szólva már megkínáltam, — felelte Bálint — de ő nem akart.

Margit rajongva nézett az urára. Tudtam, mi fog következni. Mindnyájan ismertük Margit fegyvertárának ezt a részét. Valami olyan őszinte, olyan lelkes, olyan kutyaszerű imádattal tudta megmagyarázni urának, hogy ő milyen nagy ember, amilyen csak egy kitünően színészkedő, jósvádájú és éleseszű asszonytól telhetik ki. Most is megfogta az ura kezét és félig lehunyott szemmel egy szót súgott a fülébe. Ez a súgás kétféle rendeltetést szolgált. Lehel számára olyan súgás volt, amelyet nekünk, idegeneknek, nem kellett meghallani, amely két szerelmes lény édes és közös kis titka. A mi számunkra ez a súgás olyan volt, hogy meghallhassuk, tudomást szerezhessünk róla, hogy ez az asszony mennyire imádja az urát. Végül, ha a kettőt összeszorozom, arra is jó volt, hogy Lehel észrevegye, hogy mi észrevesszük, hogy őt a felesége mennyire szereti. «Drága!..», — ez volt a súgás szövege.

A rövid házassági intermezzó után Bálinthoz fordult a szépséges Margit:

— Én igazán meg sem tudom mondani, mennyire oda vagyok Saskótól. Gyönyörű! Ez a fekvés! Ez a hallatlan csend! És maga az épület! Nahát!

És indiszkrét pillantással keményen a szemébe nézett Bálintnak. Támadó pillantás volt ez, anyyira kihívó, hogy Bálint kényelmetlenül elfordult előle. Margit arcán kis kaján villanás jelent meg. Odalépett a mellvédhez, lenézett a mélységbe és a víz láttára halk sikollyal visszahökkent.

Lehel karonfogta az asszonyt és elvonta onnan. Atyai gyöngédséggel kezdte korholni, hogy ebben az állapotban nem elég óvatos.

— Nem jól érzi magát a feleséged? — kérdezte Bálint.

Mire Lehel büszkén kifeszítette a mellét és a feleségéhez fordult:

— Mondjuk meg neki?

— Mondjuk meg neki. Olyan kedves, drága fiú. De azt kikötöm, Bálintkám, hogy nem szabad megmondani senkinek. Anna, — tette hozzá rámpillantva — hallhatja, ő is tudja már. A dolog úgy áll, hogy ha mához egy esztendőre megint meg fogunk látogatni, akkor már nem ketten jövünk hozzád, hanem hárman.

És mialatt Bálint udvariasan gratulált, Margit odasímult a Lehel hatalmasan gömbölyödő termetéhez:

— Én úgy szégyellem magam.

— Sose szégyeld magad, — szólt Bálint. — Emberi dolog. Hanem itt csakugyan nem lesz neked jó lenézegetni. Kicsit szédültél.

— Ó nem, Bálintkám, hamar megszokom. Jaj de érdekes. Merre van Mátrabecse állomás, ahol megérkeztünk? Merre jöttünk a vonatról?

— Ott azon a nagy, sötét hegyen túl.

— Gyönyörű út volt. Ma délben a megérkezés-kor az a felvonóhíd! Hallatlan érdekes! Középkor! Romantika! Nem csodáltam volna Bálintkám, ha lovagi páncélba öltözve, színes sisakforgóval, kivont karddal vártál volna bennünket az udvaron. Mondd, Leluskám! Hát nem hihetetlen ez? Ha ezt elmondom Pesten, azt fogják hinni, hogy álmodtam. Autó a felvonóhídon! Én azt hiszem, Magyarországon másutt nincs is felvonóhíd. Ügy-e szívem? De igen, igen, hiszen említetted, hogy Szentkeresztyéknél is van a kastélyban, csak nem működik. És hogy meg akarod csinálni a renováláskor. Megesináltad?

Lehel fáradtan legyintett a kezével.

— Való is ezeknek.

Margit ismét Bálinthoz fordult. Meg mertem volna esküdni, hogy most Lehel művészetének himnusza fog következni. És utána Margit híres trükkje, a kézsók. A kézsók idegenek előtt, amellyel mindent kitudott szorítani az urából, amit akart.

— Látod, mindig ez az. Mindig a leggyönyörűbb tervek és nincs, aki megértse. Borzasztó, hogy egy igazi művész mindig egyedül van! És milyen művész! Ti azt nem is tudjátok! Szegénykém!

Ez a «ti» szintén tipikus Margit-szó volt. Ő ügyesen két részre osztotta a világot. Az egyik rész ő volt, meg az ura, a másik rész a világ-egyetem hátralévő többsége. És igyekezett gondoskodni róla, hogy a két párt ne nagyon értse meg egymást. Mesteri módon vesztette össze a férjét minden kollégájával, minden barátjával, hogy mint egyetlen rajongó élettárs támasz, hitves, kritikus és közönség ő maga maradhasson e mellett a hiú, féltehetségű, gyermekes, öregedő ember mellett. És a kézsók most programmszerűen csakugyan megtörtént. Margit még egyszer imádó remegéssel elsuttogta azt a szót, hogy «szegénykém», aztán hirtelen megkapta a Lehel kezét és egy rajongó csókot cuppantott rá. Lehel elpirult, az örömtől, mert noha ez a kézsók elég sűrű időközökben kijárt neki, mégsem tudott vele betelni soha, különösen, ha idegenek is látták. Most boldogan ráveregetett a felesége arcára, aztán Bálinthoz fordult:

— Hát az csakugyan impozáns látvány, mikor az a felvonóhid leereszkedik. Gyönyörű.

— Nahát, — ujjongott Margit — az a Tamás hogy félt! Hogy fogta a kezemet az autóban!

— Azt képzelem, — felelte titokzatos és pajkos nevetéssel Lehel — hogy fogta.

— Mond Lelus, ezt is mondjuk el Bálintnak? Mondjuk el neki, olyan kedves drága fiú...

Lehel elkezdett tiltakozni, hogy ugyan minek az. De a tiltakozásból nyilvánvaló volt, hogy maga is roppantul szeretné közölni Bálinttal a szóbanforgó titkot.

— Hiszen nem mondja el senkinek, — sürgette Margit. — Tudod Bálintkám, itt van ez a Tamás, ez a távoli rokon, ez a feltaláló. Ez olyan szerelmes belém, mint egy örült. Már az úton figyelmeztettem Annát, hogy figyelje. Űgy-e Annuskám? Tisztára olyan, mint egy örült. És nem mer szólni. Persze nem tudja, hogy én meg az uracskám észrevettük.

Bálint arca azonban nem válaszolt a kellő derűvel erre a pajkos titokra. Hidegen és mozdulatlanul nézte a nevetgélő házaspárt. Lehel meg is érezte, hogy nem jó úton halad a társalgás hangja.

— Na, hagyjuk ezeket a bolondságokat. A hidat elektromos erő hajtja?

— Igen, — felelte Bálint — a kastélynak a saját telepe. Ez adja a konyhának az áramot, mert mi elektromossággal főzünk. Ez adja a világítást, a fejünk fölött ez az ívlámpa is onnan táplálkozik. Az órát is ez hajtja, a hidat is.

— És mondd kérlek, — érdeklődött Lehel — ki csinálta a berendezést?

— Pestről hozattam anyagot és munkásokat. Az órát, abból a svájci gyárból rendeltem, ahol magam is munkás voltam valaha. De a terveket magam csináltam.

Mindnyájan zavarba jöttünk. Ez nagyon kínos volt. A levegőben lógott a család ellen szóló vád, hogy a nagy pör miatt Bálint egész mostanáig ne-

héz nyomorúságban töltötte az életét. A nővére bele is halt a nyomorúságba és egész keserves fiatalságáért a jogtalanul pörösködő Garzó-familia felelős. Annak említése, hogy Bálint munkás volt egy svájci óragyárban, nem tette nagyon könnyeddé a társalgás hangulatát. Egy jó darabig mindnyájan zavartan hallgattak. De Bálint egész közömbös hangon tette még hozzá:

— Hiszen talán tudjátok, hogy elektrotechnikus vagyok?

— Igen tudjuk, — felelte mohón Lehel — sőt hallom, elsőrendű szakember vagy. Hja, barátom, a Garzó-talentum.

És próbált nevetni hozzá. De ennek a nevetésnek sem volt visszhangja.

V. FEJEZET.

A kellemetlen csendet Gizella és Tamás súlyos afférje szakította félbe. Összevesztek bent a dohányzóban. Gizella a maga lányos méltóságával felháborodva hagyta ott a sértegető Tamást, de nem sok haszonnal, mert ez nevetve követte nyomon.

— Máskor az ilyen buta vicceket tartsd meg magadnak, — szólt vissza Gizella, amint kilépett hozzám.

— Mi baj van megint köztetek? — kérdezte Lehel azzal a leereszkedő kedélyességgel, amellyel a szegény rokonokat szokás kezelni.

— Rettentő nagy bünt követtem el, — mesélte nevetve a maga zsíros palócos kiejtésével Tamás — egy egészen ártatlan viccet meséltem el a jó Gizellának. Erre ő rendreutasított. Erre én azt mondtam, hogy kancarúgás nem fáj.

Margit hangosan és boldogan felkacagott;

— Jaj de borzasztó.

Gizella azonban nem fogta fel ilyen humorosan a dolgot. Női méltóságának teljes rangjával, villámló szemekkel Tamás felé lépett kettőt és nagy lélekzetet vett, hogy érdeme szerint megfenyítse a neveletlen fickót. De Tamás megelőzte. Olyan pukedlit vágott, mint amelyet középkori tárgyú operettben hajbókolnak az apródok a királynő előtt.

— Nemes, nemzetes és vitézlő Garzó Gizella úrnő, m. kir. polgári leányiskolai igazgatónőt ezennel megkövetem. További becses megrendeléseit elvárva, maradtam igaz tisztelettel Garzó Tamás feltaláló és szabadúszó! — Azzal sikere tudatában odalépett a terasz sarkában álló nagy szervírozóasztalhoz, amelyen a pezsgők, pálinkák, espresso-masinák, poharak, egyiptomi cigarettásdobozok és nagy szivaroskatulyák egész arzenálja állott. Tamás, a szegény rokon nem kínáltatta magát. Pezsgőt töltött, fenéig felhajtotta, aztán kiválasztott magának egy óriási szivart és kéjes pöfékeléssel rágyujtott. Gizella egy darabig habozott, ne vágja-e az előre elkészített meggyalázó cirádát a szemtelen Tamás fejéhez, de aztán egy elmésség jutott az eszébe és inkább ennél maradt:

— A szabadúszóra ráismerek ezekről a tempókról.

Aztán fölényes nyugalommal hozzánk fordult:

— Felejtsük el ezt a beszámíthatatlan fiatalembert. Miről diskuráltok? Remélem, nem politikáról, meg divatról, mint azok odabent.

Tamás még rá akart térni, hogy divatról lévén szó, a Gizella öltözködésére tegyen egypár epés megjegyzést, de Margit a szavába vágott. Maga akart érvényesülni.

— A felvonóhídról beszélgettünk. Úgy szeretném látni a szerkezetét.

Bálint előzékenyen odavezette a felvonó falának ajtajához Margitot.

— Menj be ide, itt találsz egy kis csigalépcsőt, azon felmegy és már ott is vagy a toronyőr fülkéjében.

— Megmondhatom a toronyőrnek, hogy eressze le a hidat?

Ekkor egy pillanatig tartó kis szünet következett. Ebben a pillanatban a Bálint egész rövid habozása nem tűnt fel nekem. Később annál jobban megértettük valamennyien. De nem akarok a magam története elé vágni. Bálint azt felelte, hogy a toronyőr most éppen nincs a fülkéjében, mert mára szabadságot kapott. Margit csak menjen fel és szóljon ki az ablakon, majd megkapja az instrukciókat és leeresztheti a hidat maga.

Margit boldogan fel is futott a toronyba. Lehel gyönyörködve nézett utána. És nyilván Tamás sem maradt érzéketlen a meredek lépcső fokain fölfelé haladó igen csinos bokák iránt, mert kijelentette, hogy segíteni akar Margitnak és mindjárt utána is sietett. Ez persze roppant derűsre hangolta a férjet. Mindjárt meg is próbálta, hogy a pikáns titok birtokosára, Bálintra kacsintson egyet, de a kacsintás nem sikerült, mert Bálintot Gizella foglalta le magának.

— Mondd te Bálint, hátha egyszer elromlik a szerkezeted és nem tudod a hidat leengedni?

— Akkor bizony benne vagyok az egérfogóban.

Resteltem, hogy olyan néma vagyok a társaságban. Csakhogy illendőségből én is kérdezzek valamit, megkérdeztem Bálinttól, hogy tulajdonképpen mi értelme van az egész felvonóhídnak. Bálint rám nézett, egy olyan pillantással, amelynek szívigható erejétől mindjárt megbántam az egész kérdést és így felelt:

— Az az értelme van, hogy az én házam az én váram.

Abból a zavarból, hogy erre ne tudjak felelni, Gizella indiszkrét megjegyzése mentett meg:

— Ez úgy hangzik, mintha nem nagyon szeretnéd a vendéget.

— Attól függ, hogy ki a vendég. Nektek ne örülnék? A familiának?

És szilárdan, komolyan nézett ránk.

Ekkor Margit hangja szólalt meg felülről. Felért közben a toronyőr fülkéjébe és aranyszőke fejével kihajolt az ablakon.

— Halló! Itt vagyunk!

Bálint odafordult és felkiáltott nekik:

— Ott van előtted a kapcsolótábla. Húzd le azt a kart, amire «felvonóhíd» van írva.

Margit feje eltűnt az ablakból. És rögtön a felvonóhíd óriási láncának csikorgása hallatszott és a levegőt megremegtette a leereszkedő nagy faalkotmány dübörgése. A toronyban Margit boldogan sikoltzott, mint egy gyerek. Tapsolva kiáltott ki az ablakon:

— Jaj de szép! És most ugyanúgy kell vissza?

Bálint megadta az instrukciókat. Mindnyájan ott állottunk egy csoportban és néztünk fel a szűk kis ablakra, amely megmutatta a várfal hatalmas és masszív vastagságát. Lehel is gyönyörködve nézte, hogyan játszik a felvonóhíddal a felesége.

Margit visszahúzta a hidat. A láncok csikorgása, a nagy fahíd dübörgése megint betöltötte a levegőt. Most ott állottunk ismét az ódon várkastélyban, a mély vizesárokka körülveve, mintha sokszáz évvel ezelőtt valami betörő ellenségtől féltünk volna. Lehelnek roppantul tetszett az egész középkorosdi. És mivel egy csomóban öt különböző kérdést intézett Bálinthoz a vár többi falait, termeit, folyosóit illetőleg, Bálint udvariasan fel-

ajánlotta neki, hogy körülkalauzolja az egész épületben. El is indultak.

En azt gondoltam, hogy bemegyek a dohányzóba, ahol illusztrált lapokat láttam. Gondoltam, majd azokat végiglapozom.

— Nem jössz be a dohányzóba? — kérdeztem Gizellától.

— Nem, — felelte ő izgatottan — én itt maradok.

És az ajtónyílás felé nézett, ahonnan Margit és Tamás közeledő diskurzusa hallatszott. Volt a Gizella pillantásában valami vad és izgató. Úgy nézte a közeledőket, mint a vadászkutya. Jobban is érdekelték az illusztrált újságok és bementem a dohányzóba.

A társaságot izgalmas beszélgetésben találtam. Gusztáv halkán magyarázta nekik, hogy Bálinttal még ma este beszélni kell. Leültem egy sarokba, a kezembe vettem egy Tatlert és belemerültem. Anynyira belemerültem, hogy Gizella kétszer is megszólított, alig vettem észre, hogy előttem áll. Ijedten néztem rá. Egész testében remegett. Tudtam ugyan róla, hogy mint olyan sok öregedő lány, ő maga is nagyon zilált idegéletet élt és gyakran vannak hisztériás rohamai, de az arca most anynyira eltorzult, hogy különösen megijesztett. Rekedt suttogással, hogy a többiek meg ne hallják, felelt kérdező pillantásomra:

— Szörnyűség, ami itt történik... Megcsalja... Aljas bestia... Megcsalja...

— Kicsoda? Kit?

— Margit... az az aljas bestia... rajtakaptam őket... csókolóztak... Most ott kint rettentően meg vannak ijedve.

Ledobta magát egy karosszékre. A szék csak úgy recsent alatta. Szinte éreztem, hogy a féktelen izgalom láza hogyan süt a testéből.

— Most a kezemben vannak! Ez a piszok Tamás is. Rettenetes botrányt fogok csinálni!...

Rémülten, suttogva próbáltam legalább pillanatnyilag megnyugtatni. Egy pohár konyakos vizet adtam neki, símogattam a fejét, közben folyton azon remegtem, hogy a beszélgetők figyelmesek lesznek rá és akkor csakugyan kisül valami botrány. Mikor valahogy nagynehezen lecsillapítottam és biztos voltam benne, hogy egy pár percig magára hagyhatom, kisiettem a teraszra, hogy ott intézzem el, amit lehet és elejét vegyem annak a fenyegető skandalumnak, amelyről tulajdonképpen azt sem tudtam, hogy micsoda.

Tamás és Margit izgatottan és halkán tanácskoztak odakünn. Amikor megláttak, Tamás gyorsan lesütötte a szemét és elfordult, Margit azonban hozzám lépett.

— Anna, itt neked segítened kell. Tudom, hogy te titoktartó vagy, tudom, hogy senki másra nyugodtabban nem bízhatnék titkot, mint rád. Ez az aljas Gizella az előbb leselkedett és rajtakapott bennünket, mikor Tamással megcsókoltuk egymást.

— Az Istenért, — mondtam akadozva — én nem értem, hát mi van itt?

— Ugyan, gyerekség. Egy kis ártatlan flört az egész, hiszen te tudod, mennyire imádom a férjemet. De ez a hülye Gizella, ez egy örült hisztérika, ez képes botrányt csinálni. Kérlek, képeld, milyen aljas fogásokra képes. Mi Tamással itt voltunk ketten és ő úgy tett, mintha menne befelé hozzátok a dohányzóba. Már az ajtóban volt, mikor hirtelen, mint egy detektív, visszafordult. Igaz, hogy mink egy kicsit vigyázatlanok voltunk, mert... persze úgy tréfából... Szavamra mondom neked, egy kis ártatlan flört az egész... Szóval, megcsókoltuk egymást. És ő

ezt meglátta. Most segítened kell. Téged szeret. Beszélj vele, hogy Lelusnak ne szóljon.

Tamás mindezek alatt lesütött fejjel oldalt állott. Csúnyán szégyelte előttem a dolgot. Margit, követvén a pillantásomat, dühbe jött a lekonyult fejjel álldogáló Tamás láttára.

— Mit félsz, — kiáltott rá hevesen — utálalak, amikor félsz.

— Ez megmondja, — hebegte Tamás. — Ez afféle erkölcsi nőstény.

Indultam, hogy beszéljek Gizellával. De alig tettem pár lépést, már jött is ki. A titok, amely ennyire fellázította, nem hagyta nyugodni és idekergette a bűnösökhöz. A szeme könnyes volt, szinte sírt izgalmában.

Margit egy pár pillanatig élesen nézte. Üde, szép arcot ilyen öregnek és ilyen kegyetlennek, mint ekkor a Margit babaarca volt, még nem is láttam. Meg sem várta, hogy segítsem. Kihívóan odalépett Gizellához:

— Rosszul vagy, drágám? Éppen úgy teszel, mintha valami égi látomásod lett volna.

Gizella hátrahökölt. Felelni sem tudott a meghököléstől. Szavak után kapkodott, önkéntelenül hátrált egy lépést. De Margit támadóan utána lépett.

— Az elébb is úgy szaladtál ki innen, mint egy őrült. Láttál valami különösét talán?

— Amit láttam, el fogom Lehelnek mondani.

— Édesem, én azt hiszem, ideglázad van. Mit mondasz el neki? Megáll az eszem. Legfeljebb valami hazugságot, amit magad találsz ki.

Gizella csak nézte, nézte ezt a hitetlenül vakmerő és nyugodt asszonyt. Nézte és elsírta magát. Az egész mellét megrázta a zokogás, hangtalanul rázkódott az álla, az arcán vastag könnyek folytak végig. Margit megvetően legyintett:

— Eh, mit foglalkozom veled? Megyek, megkeresem az uramat.

Sarkonfordult és nyugodtan, a maga kellemesen ringó kecses lépéseivel elment arrafelé, amerre az ura Bálinttal távozott. Én Gizellához fordultam.

— Nem akarsz egy kicsit lefeküdni? Olyan izgatott vagy. Jó volna, ha ledőlnél egy kicsit és kipihennéd magad. Majd felkísérlek a szobádba, akarod?

— Nem... hagyj... megyek egyedül.

És bizonytalan lépésekkel elindult.

Én is indultam, hogy visszamenjek az illusztrált lapokhoz. Az eset nem nagyon rázott meg. Én már régóta tudtam, hogy Margit nem ártatlan flörtöt művel Tamással. Már hetek óta viszonyuk volt egymással. És Tamás nem is az első viszonya volt a Lehel feleségének. Ez az asszony éppen olyan pokoli vakmerőséggel csalta agyba-főbe az urát, mint amilyen pokoli ügyességgel tudott kisiklani a legrémesebben vádoló helyzetekből. Most a fontos csak az volt, hogy Gizella ne csináljon lármát.

Tamás megszólított, amikor a dohányzó felé indultam. Megkért, hogy maradjak ott, beszélni szeretne velem.

— Jó, jó, — feleltem neki — majd beszélek Gizellával, csak bízd rám. Pedig megérdemelnéd, hogy én mondjam el Lehelnek az egészet. Nem ártana, ha te is, Margit is, kapnátok egy frieskát az orrotokra. Csak Lehelt sajnálnám, mert az úgy bízik bennetek, mint egy gyerek.

Tamás megfogta a kezemet és forrón megcsókolta.

— Köszönöm, Anna, köszönöm, én is igazán csak Lehel miatt... Nekem igazán mindegy... Csak azért volna nagyon kellemetlen, mert ré-

szemről már úgy utálok ezt a nőt, mint a kutya a koldust. Ha most botrány lesz, a nyakamba szakad. Hanem egyebet is akarok veled beszélni. Adjál nekem tíz percet, kedves rokon, hogy az én Istenem áldjon meg. Ül le no, ne kérsd magad. Töltsék neked is egy pohár pezsgőt?

Nem kértem pezsgőt. De Tamás kért. Megint felhajtott egy poharat, rögtön kitöltött magának még egyet, azt a kezébe fogta és leült mellém, egy kerti székre.

— Hát kérlek gyalázatosan. Űgy-e tudod, hogy az első találmányomat eladtam az uradnak.

— Igen? Remélem, jól adtad el.

— Eletjáradékért. Azt hittem, hogy tudod. Guszti aztán tovább adta a Miklósék gyárának. Most részegre keresik magukat mindaketten. Miklósék is, meg Guszti is. De ezt nem szemrehányás-képpen mondom.

— Szóval?

— Csak mondom. Bebizonyított tény, hogy az én kolloid-eljárásom ma a legjobb a világon.

— Igen, a férjem is mindig mondja.

— Hát most van egy új találmányom. De ennek a levit osztán mán magam szeretném kicsavarni. Össze is hoztam egy kis részvénytársaságot. Eddig úgy állt a dolog, hogy sikerül a kezemben tartani a majoritást, ami nagy dolog, mert hiszen nekem pénzem nincs.

— Tamáskám, ki kell, hogy ábrándítsalak magamból. Ha tőlem akarsz valami tanácsot kérni, akkor hiába fáradsz.

— Nem tanácsról van szó. Én tudom jól, hogy te annyit értesz a kolloidhoz, mint a szürke csacsi. Másról van szó. Eddig értetted?

Eddig értettem, pedig nagyon komplikált volt.

— Hát most figyelj ide. Ha akarsz, felelsz, ha nem akarsz, nem felelsz. Kíváncsi vagyok vala-

mire, amit nem adnék egy vak lóért. Nekem nagyon fontos volna tudni, hogy Guszti...

Itt közbevágtam. Már eddig sem volt nekem kellemes a beszélgetés. Ahogy Tamás körültekintgetett és a hangját egyre halkította, arról látnom kellett, hogy amiről szó van, az nem egészen egyenes dolog.

— Várjál csak, Tamás. Azt mondtad, úgy-e, hogyha nem akarok, nem felelek.

— Csakis. De az egész dolog annyira...

— Ne is folytasd fiacskám. Nem akarok felelni. Ha Guszti dolgairól akarsz valamit tudni, akkor ne kérdezd meg a háta mögött a feleségét, hanem kérdezd meg őt magát.

— Nehéz nő vagy. Pedig már azt hittem, hogy ki tudok belőled valamit kurizálni.

— Kurizálni? Te volnál az első ember. Nekem nem kurizált soha senki.

— Ugyan no. Még elhiszem.

— Már pedig úgy van. Olyan az, mint a tengeri betegség. Van, aki megkapja, van, aki nem. Én nem inklinálok rá.

És most Tamás valami olyat mondott, hogy csak a legnagyobb erőfeszítéssel tudtam megőrizni a nyugalmamat.

— Te Anna, én nem tehetek róla, én valahogy úgy érzem, hogy te éppen olyan vagy, mint ez a Bálint.

Éreztem, hogy minden vér az arcomba tódul.

— Mint Bálint? Miért volnék olyan? Gyerekség!

— Nem tudom, de olyan vagy.

Odatámaszkodtam a mellvédhez és lenéztem a sáncárok vizére. Igen nagy bajban voltam. Szerettem volna bemenni, de ezt feltünőnek éreztem. Viszont itt maradni is szerettem volna, mert valami megmagyarázhatatlan sóvárgás kényszerített rá,

hogy ennek a palócosan beszélő, részeges, cinikus Tamásnak ezt a furcsa megjegyzését tovább firtassam.

— Olyan jó szilárdak vagytok mind a ketten, akár a cölöp.

Próbáltam könnyedén nevetni. De ez a nevetés nagyon rosszul sült el.

— Cölöp vagyok? — mondtam, hogy mondjak valamit. — Végre mégis csak kurizál valaki nekem. Nem, nem, Bálint egészen másféle ember, mint mi valamennyien.

— Milyen? — kérdezte Tamás, miután egy hatalmasat húzott a pezsgőspohárból.

— Nem tudom. Félni lehet tőle. Félelmes. Olyan, mint aki embert akar ölni.

— Ugyan, bolondság! Én ugyan nem félek tőle. Nagyon szimpátikus fickónak találom. Te nem?

— Ez nem olyan ember, aki szimpátikus vagy antipátikus.

— Hát pedig neked volna okod haragudni rá. Ha meg nem nyeri a pört, akkor a családi felperesek között kötött szerződés szerint ez a várkastély Gusztinak jutott volna. Most te volnál itt a várúrnő, aki áldója van. Nem tréfa.

Csodálkozva néztem Tamásra. Sose tudtam, hogy a Garzó-család tagjai szerződést kötöttek egymással arra az esetre, ha ők nyernék meg a pört. Azt sem tudtam, hogy Saskő Garzó Gusztávnak jutott volna. Önkéntelenül szétnéztem magam körül. Milyen furcsa. A Kúria kimond valamit és most minden, amit itt látok, az enyém lehetett volna. De az övé lett, Garzó Bálinté.

És magamba néztem. És nem irigyeltem tőle. A pénz iránt sohasem volt érzékem.

VI. FEJEZET.

És ugyanakkor hirtelen arra a tudatra ébredtem, hogy nagyon kellemetlenül érzem magam ebben a kastélyban. Az a tudat, hogy a felvonóhidat visszahúzták és hogy köröskörül áthághatatlan vízzel vagyunk körülvéve, roppant idegessé tett. A szörnyű, vastag falak és köröskörül a mélység olyan hatást tett rám, mintha börtönben lettem volna.

Egy kertiszékben hátradőlve némán bámultam fel a fényesen sziporkázó millió csillagra. Tamás egy másik széken hátradőlve, szintén a mennyeboltra bámult és közben húzott egyet-egyet a pezsgőspohárból.

Igy üldögéltünk némán, egy percig, mikor Miklósék jöttek ki a teraszra. Angol keresztretjvény volt a kezükben. Miklós még a nyugati pályaudvaron összevásárolt minden angol és amerikai lapot, amit csak talált. Némelyikben nem volt keresztretjvény, azt még az úton eldobták.

A keresztretjvényből tulajdonképpen már nem sok hiányzott. A 17-est kellett megfejteni lefelé, amelynek magyarázata az volt: «European country». Hét betűből kellett állnia. Ennek a szónak az első betűjétől függött az a vízszintes szó, amelynek három betűből kellett állnia és mivel háziállatnak kellett lennie, joggal azt következtettük, hogy nem lehet más, mint dog. Pláne az o-betű meg a g-betű már megvolt. Nekiültünk tehát tüdődni, hogy melyik az a hétbetűs európai ország, amely d-vel kezdődik.

Őszintén szólva csak felületesen gondolkoztunk valamennyien. Az eszünk alapjában véve másutt járt. Csak mintha resteltük volna egymás előtt. Végre azonban Miklós türelmetlenül ráütött a New-York Herald-ra és így szólt:

— Nem vagyok fit. Máskor egy ilyen rejtvényt négy perc, legfeljebb négy és félperc alatt megcsinálok. De most olyan kényelmetlenül érzem önmagamat...

Miklós önmagamat mondott, mert ő tulajdonképpen angolul beszél, csak magyar szavakkal. Furesza beszéd volt ez. Csak az érthette meg pontosan, aki maga is jól tudott angolul. A legtöbb mondatát például azzal a szóval kezdte, hogy «miért». De nem tett kérdőjelet utána, csak úgy odamondta a mondat elejére. Ez tudniillik nála nem kérdést jelentett, hanem az angol «why» szót, amely angolul egyszerűen annyit jelent, hogy: «hát». Mindjárt mondott is egy ilyen mondatot, miután előbb óvatosan körülnézett, hogy nem hallja-e valaki.

— Miért, én nem is értem ezt a Gusztit, mit erőszakoskodik. Igazán kínos ez a családi összejövetel ennél az embernél, akit húsz évig tüzekkelvasakkal pörköltünk, meg minden és ő húsz évig a földön futott. Aztán egyszer csak idejövünk, hogy miért szervusz, kérlek alássan, how do you do? Ez nekem egészen kínos.

Tamás, aki oldalt egy széken buzgón pezsgőzött magában, most beleszólt:

— Nem kell azzal törődni. Ez a Bálint egészen rendes gyerek.

— Ő nem, — viszonozta Miklós. — Ő a Bálint, nem egészen rendes gyerek. Ez nekem valami néma és fenyegető.

Miklósnak ettől a megjegyzésétől egy kicsit meghökkenstem. Ime, másnak is szorongat egy kicsit a mellében ez a kényelmetlen, nyomasztó feszengés, ami engem már megérkezésünk óta olyan idegessé tett. És ugyanezt a hangot ütötte meg mingyárt Kate is.

— Mi vendégei vagyunk, csak nem fog itt velünk gorombázni?

Aztán hirtelen felém fordult:

— Anna, te már előbb ismerted őt. Mesélj róla.

— Mit meséljek, — feleltem vontatottan és kissé zavartan. — Felkereste az uramat, mikor hazajött külföldről, hogy belenézzen a régi pörbe és megkérdezze, hajlandók vagyunk-e kiegyezni.

— Bár kiegyeztünk volna, — sóhajtott Miklós.

De Katet nem az egyesség könnyelműen elmulasztott lehetősége érdekelte. Rámnézett és a zsúrasszonyok gondolatvilágának legtermészetesebb kérdését intézte hozzám:

— És udvarolt neked?

Megint el kellett fordulnom, mert éreztem, hogy megint olyan piros leszek, mint a pipacs. Magam sem tudtam, miért döbrentett meg anynyira ez a kérdés és a kínos zavar alján miért gyújt fel bennem valami ellenállhatatlan és égis lobogó boldogságot. Hogy udvarolt-e? De hogy udvarolt. De már annak a lehetősége, hogy ezt kérdezi tőlem valaki, ujjongó kis lángokat lobbantott fel bennem.

Ekkor lépett be hozzánk Gizella. Holtsápadt volt. De a vonásai már megnyugodtak. Egyrészt, hogy a pirulásomat palástoljam, másrészt iránta való részvéteből felállottam és elébe siettem:

— Megnyugodtál egy kicsit?

— Egy kicsit ledőltem a szobámban, de fáj a fejem, nem tudtam pihenni. És itt valami rettenetes csend van. A szobákban, a folyosókon, ahol jön az ember, sehol egy lélek, se egy inas, se egy szobalány, semmi. Én nem tudom, hol van ebből a

házból a személyzet. Mintha egy elátkozott házban járna az ember. Vagy valami siralomházban.

— Ugyan kérlek, — szólt Kate — hiszen a vacsoránál annyi inas lötött-futott itten, mint akármilyen.

— Igen, de azóta? Nézzetek csak körül, sehol senki.

Rátettem a kezemet Gizella vállára.

— Nyugodj meg, fiacskám. Ideges képzelődés az ilyesmi.

— Miről diskuráltatok?

Tamás nyilván jóvá akarta tenni mindazt, amit évek óta ugratásban és tiszteletlenségben Gizella ellen elkövetett. Most persze kereste a kegyeit. Szolgálatkészen lépett oda hozzá, hogy felvilágosítsa:

— Bálintról beszélgetünk, kérlek.

Gizella végigmérte Tamást, mégpedig kétszer egymásután. Először felülről lefelé, azután alulról felfelé. Ha pillantással ölni lehetne, Tamás ott nyomban holtan rogyott volna össze. Gizella nagy lélekzetet vett, aztán nagyot fújt. Ez magyarrá fordítva körülbelül annyit jelent, hogy most mondhatna valami nagyot és hosszút, de inkább nem szól semmit. Aztán hozzám fordult:

— Bálintról?

— Igen, meséltem, hogy ezelőtt három évvel egyszer nálunk ebédelt. Igaz, hogy nem nagyon ismerhettem ki, szótlan volt és csendes, mert a húgát gyászolta.

— Ugyan kérlek, — felelte Gizella gögösen, mialatt széket húzott magának. — Azért a lányért ugyan nem volt érdemes.

Tamás nem nyugodott bele Gizella elutasító ítéletébe. Megfellebbezte. Széket húzott magának Gizella mellé és naív érdeklődéssel fordult ellenfeléhez:

— Tulajdonképpen mi is volt azzal a lánnyal? Annyi mindenfélét hallottam már.

— Egy pillanatig sem tudom sajnálni, — felelte Gizella, nem Tamásnak, hanem nekem. — Úgy halt meg, ahogy megérdemelte. Letért a tisztesség útjáról. Természetes, hogy csak a revolver maradt neki.

— Ó Istenem, — siettem a Bálint tragikusvégű nővére emlékének segíteni. — Nem kell olyan szigorúan ítélni, hiszen nyomorban volt.

— Nyomorban volt? — csattant fel Gizella. — Dolgozhatott volna! Miért tudok én dolgozni? Én is Garzó-lány vagyok. Ezen a ponton nem ismerem a bocsánatot. Magamhoz is éppen olyan szigorú vagyok.

— Én nem ítélem el. Én azt a szegény lányt szívemből sajnálom. És úgy tudom, hogy ez a Bálint nagyon szerette a húgát, hiszen a húgán kívül egész életében senkije sem volt. Hogy szenvedhetett, mikor elvesztette.

— Miért nem vigyázott rá, — vitázott Gizella — ha úgy szerette? Nem, nem, itt nincs mentség. Az ilyen dolgoktól én úgy irtózom, mint a pestistől.

Most Tamás hősiecs lépést követett el. Leszámolt azzal, hogy Gizella ellenszenvét még súlyosabb mértékben magára vonja, de nyilván ő sem értett egyet a szerencsétlen lány sorsát ilyen vakon elítélő szigorúsággal. Hősiesen ellentmondott tehát, mégpedig a maga barbárul humoros módján:

— Nono, a metreceknek is kell élni.

A tráfa hatása azonnal mutatkozott. Gizella egész testében remegni kezdett és a hangja elcsuklott, amikor gyűlölettel sziszegte Tamás felé:

— Persze, védi őket a férfi, az örök disznó!

VII. FEJEZET.

Egyszerre arra lettünk figyelmesek, hogy Tamás nagy robajjal feláll. Vannak ilyen tüntető székbajok, mikor valaki nagyon akarja mutatni azt a szolgálatkészséget, amellyel helyet ad valakinek. Felnéztünk. Garzó Gusztáv lépett ki hozzánk, a férjem.

Sápadt volt és gondterhelt. Aggódva néztem rá. Tudtam, hogy a szobájában egy kis bádog kazettában ott van a Pravaz-fecskendő és a kicsi morfin-fiolák.

Gusztáv rendes mozdulatával végigsimította a homlokát, aztán nehézkesen, fáradtan leült egy székre.

— Le kell ülnöm egy kicsit, mert ez a Dalma nagyon kifárasztott. A birtokáról tárgyaltam vele, tele van adóssággal és mindenáron el akarja adni. Nincs szörnyűbb, mint asszonyokkal üzletet csinálni.

— Hol van Dalma? — kérdezte Kate.

— Felszaladt a harisnyáján a szem, a szobájába ment másik harisnyát húzni. Hát Bálintot hová tettétek?

— Leheléknek mutatja a sásfészket, — feleltem szolgálatkészen.

Egy kis szünet következett. Mindenki szerette volna megkérdezni Garzó Gusztávtól, a család elismert fejétől és vezérétől, hogy most mi lesz. De nem igen merté senki a kényes témát bolygatni. Gusztáv igen rideg pártvezér volt, híveivel sohasem közölt előre semmit és ha a család valamelyik tagja ezt türelmetlenül szóvátette, Gusztáv vehemens hevességgel torkolta le. Ezért most Kate egy kis habozás után igen szerényen és gyáván merté csak megkérdezni:

— Te Guszti, itt senki sem érzi jól magát. Meddig fogunk itt maradni?

Garzó Gusztáv körülnézett, végighúzta a tenyerét a homlokán, aztán idegesen, türelmetlenül válaszolt:

— En nem bálba hívtalak benneteket, az Isten áldjon meg. Itt óriási érdekekről van szó. Tudod te azt, hogy ez a Bálint egymaga el tudja látni a gyáratokat kőszénnel? Tudod te azt, hogy mit kereshet ezen a birtokon Lehel új építkezésekkel? Folyton a felhők között éltek. A tény az, hogy ez az ember megnyert egy pört, amibe mi húsz esztendeje öljük a munkánkat, az időnket és a pénzünket. Megnyerte, hát megnyerte. Most lássunk utána, hogy visszahozzuk, amit lehet.

Odamentem a szervírozó asztalhoz és kitöltöttem egy pohár konyakot. Tudtam, hogy a morfiúm és a pálinka ádáz ellenségei egymásnak. Ha Gusztáv, aki valaha nagyon szerette a konyakot, visszautasított egy kis pohár italt, mingyárt tudtam, hogy a baj súlyosabb. Rátettem a pohár konyakot egy kis tányérra és odavittem a férjemnek. Megrezzent, dúlt arccal rámnézett, az ábrázatán egy villámcsikázáshoz hasonló, fenyegető rángás futott végig, aztán egyetlen kézmozdulattal elintett magától. Elintette a feleségét, a tányért, a konyakot, mindent. Megsemmisülten és szégyenkezve vittem vissza az italt az asztalhoz.

— Ez szép, — ellenkezett Gizella — de mit keresek én az üzleten?

— Majd csináltatunk Bálinttal egy alapítványt, vagy egy ösztöndíjat, csak bízd rám.

Miklós mindezt szörnyen únta. Általában sem volt a reális élettel semmi kapcsolata, de mikor egy bridge-partí lehetősége állott előtte, akkor meg éppen apait, anyait hajlandó volt feláldozni.

— All right, — sietett az unalmas kérdéseket elintézni — mi ezeket az ügyes-bajos dolgokat terád bízzuk. Most össze lehetne állítani egy jó bridge-partít.

Kate felállott és a sarokban álló, zöld posztóval behúzott kis játékasztalra mutatott, amely a legkorrektebbül felterítve, kártyával, hamutálcával, robbertáblácskával felszerelve várta a játékosokat.

— Miért, én nem tudom, hol tanul ez a Bálint személyzetet nevelni, de az biztos, hogy kitűnő emberei vannak. First class. Vacsora alatt beszéltem róla, hogy Miklóssal milyen szenvedélyes bridge-játékosok vagyunk és ide nézzetek. Tischlein, deck dich. Ki játszik?

És már ült is az asztalnál. Szemközt vele már ült Miklós is és keverte a kártyát. Mind a ketten rámpillantottak, mint aki mindig mindenre kapható. Én pedig a férjemre pillantottam, hogy egyezik ez a bridge-játék a mai estére vonatkozó és egyelőre még ismeretlen terveivel. Garzó Gusztáv csakugyan nemet intett a fejével.

— Te ne játssz, Miklós. Veled meg Tamással még valami beszédem van.

— Micsoda? — szólt kedvetlenül és vontatottan Miklós.

— Mondtam már a vonaton, hogy este folytatjuk. Meg kell beszélni a beadványt a szabaddalmi hivatalhoz.

— És muszáj azt ma? — kérdezte kedvetlenül Kate.

Gusztáv ingerülten szólt rájuk:

— Na, gyerünk, gyerünk. Én azt még az éjjel le akarom gépelni és holnap reggel vagy magunk visszük Pestre, vagy ha még itt maradunk, akkor elküldjük expressz. Indulás.

Miklós és Tamás nem mertek ellenmondani.

Vak engedelmességgel követték a vezért, aki ment vissza a dohányzóba. A teraszon csak mi maradtunk. Három nő.

Nagyon természetes, hogy két másik nő jelenlétében Kate rögtön rátapintott valami erotikus témára. Más, mint az angol erkölcs és legcigányabb erkölcstelenség nem kapott helyet a fejében. Ahogy a férfiak kiléptek, intím, pletykaélvező hangon kezdte rá, ami már rég fúrta az oldalát:

— Mit szóltok a fürdőszobákban azokhoz a női tárgyakhoz? Jól be van rendezve ez az ember. Képzelem, micsoda forgalom lehet itt, ha Mátra-becsére megérkezik a színtársulat.

Gizella, mint valami szeizmográf, azonnal remegni kezdett. Borotvaélű vénlány-idegzetének egyensúlya azonnal felborult, mihelyt a társalgásban egy szerelmi téma legkisebb rezdülése mutatkozott.

De nemcsak Gizellát ütötte szíven a Kate pletykája. Engem százszor jobban. Elhültem arra a tapasztalatra, hogy Bálint apró kalandjainak emlegetése a lelkem legmélyéig kavargó háborúságot idéz fel bennem. Pedig a világ vége nem volt tőlem olyan messze, mint ez az ember. Mi közöm volt hozzá? Hogy mertem bármit is érezni arra a gondolatra, hogy ez magányosan élő férfi, akihez idegen nőknek közük lehet? Nem tudom. És nem bírtam elnyomni magamban a hangosan előretörő tiltakozást.

— Nem, azt nem hiszem. Minden tárgy olyan, mintha most pakkolták volna ki. Itt nővendég nem igen járt.

De Kate fantáziája nem hagyta magát. Nagyot kacagott.

— Hát mit gondolsz? Ez a Bálint talán imádkozik egész nap, vagy inkább egész éjjel?

— Nem, — makauskodtam — itt növendég nem jár, azt látni.

Észrevettem, hogy túlságos érdeklődést mutatok a téma iránt. Igyekeztem hamar visszavonulni.

— Különben tőlem járhat mindennap más, nekem igazán semmi közöm hozzá.

— Nahát, igazán elvárhatnám, — pattant fel Gizella — hogy tekintettel legyetek a jelenlétemre. Ismeritek elveimet és elvégre mégis csak lány vagyok.

— Rendben van, fiam, — kacagott Kate — a gólya hozza a gyereket.

Gizella felindultam dobta bele magát egy székbe.

Kate rámkacsintott és mulatva intett a vállával a felháborodott vénlány felé.

— Nincs itt valami csengő? Szeretnék valami szeszt inni, hogy Gizella még jobban felháborodjon.

Mind a ketten kutatva néztünk körül. Nem láttunk csengőgombot sehol. Végre én fedeztem fel a telefón közelében egyet. Odamentem és megnyomtam. Vártunk. Nem jött senki.

Percekig vártunk. Percekig nem jött senki. És mikor végre belépett valaki, az sem inas volt, sem szobalány, hanem Dalma.

VIII. FEJEZET.

Dalma gúnyosan nevetett, amikor látta, hogy a csengőgombbal próbálkozunk.

— Azt ugyan nyomhatjátok. Ez a kastély el van átkozva. Ilyet én még nem láttam. Nincs itt személyzet se. Az ember órákig csengethet. Tisz-

telem is én az ilyen úri vendéglátást. Egy igazi zseni-háznál ez nem esik meg. Szép dolog, mondhatom. Látszik, hogy ez a Saskó milyen kezekbe került. Az én boldogult apai nagymamám, aki Steldhammer bárónő volt, mindig azt mondta, hogy a házat a cselédségről lehet megismerni. Hallottatok ilyet? Másik harisnyát akartam húzni és csengettem. Éppen egy álló félóráig csengettem. A végén már csak kíváncsiságból csengettem, hogy meddig tart, amíg jön valaki. Rajta tartottam az ujjamat a gombon és ujságot olvastam. Az ujságot ki is olvastam, édeseim és még mindig nem jött senki. Hát édeseim, Garzó Dalma felhúzta a harisnyáját maga.

— Felhúztad magad, — szólt epésen Gizella — most legalább túl vagy rajta.

Dalma felkapta a fejét és ámulva nézett Gizellára. Ez felért egy felségárulással, amit Gizella mondott. Hiszen azon a tényen, hogy Garzó Dalma maga húzta fel a harisnyáját, minden érzékű embernek szörnyűködve kellett volna összecsapnia a kezét. E helyett Gizella szociáldemokrata irányú és a társadalom rendjét felforgató megjegyzést tett, amiért súlyos büntetést érdemel.

— Jaj, édes lelkem, — mondta egy kis szünet után leszegett szájsarokkal Garzó Dalma — te más körülmények között nőttél fel. De engem meg a fivéremet, ha magunk mertünk egy pohár vizet hozni magunknak, a mi boldogult édes jó apánk, Garzó Menyhért egyszerűen pofonvágott.

Itt közbevetőleg meg kell még magyaráznom, hogy Dalmának ez a megjegyzése teljesen üresen csengett. Hiszen mindnyájan tudtuk, hogy szegény Garzó Menyhért, aki elverte a birtokát és élete végén a házvezetőnőjét vette el feleségül, bizony úgy hagyta felnőni a két gyereket, Garzó

Dalmát és Garzó Miklóst, mint az útszéli bogáncsot. Dalma azonban nem vette tudomásul, hogy mi ezt tudjuk. Saját magával is elhitette, hogy a gyereksége előkelő zsenri-tündérálm volt és miután saját magát beleringatta ebbe az álomba, az egész világtól azt követelte, hogy mindenki más hasonlóképpen stilizálja át a Dalma és Miklós gyerekkorának emlékeit.

Az egész beszélgetés, gyermekkori emlékek és előkelő nevelkedés feszegetése, mindenképpen nagyon kínos volt. Igyekeztem másfelé terelni a beszélgetést.

— Nekem is feltűnt, hogy nincs sehol személyzet. Tudom, hogy bolondság, de mégis egy kifejezhetetlen és furcsa érzésem van, ennek a félelmes embernek a házában. Sehol egy lélek... ezek a félelmes falak... körül ez a rémes mélység... csengessünk tovább, hátha mégis jön valami inas.

És amíg rendületlenül nyomtam a csengő elefántesontgombját, Dalma hevesen magyarázott tovább.

— Na úgy-e? Teljes életemben csak kettőtől félttem: a tűztől, meg a betörőktől. Most, kérlek alássan, képzeljétek el, édeseim, mit csinállok, mint magános elvált asszony, ha az ágyam alól egyszerre csak előbújik egy férfi.

Nem vádolom Gizellát, inkább mentetetnem kell. Olyan kínálkozó volt a megjegyzés, hogy nem tudta lenyelni. Ránézett Dalmára és kéjesen, jó élesen nyomta oda neki:

— Azt én nem vagyok hajlandó elképzelni.

Sietve a két nő közé állottam. Komolyan kellett féltennem mind a kettőnek a haját. Különösen a Gizelláét, mert az egész társaságban csak neki volt hosszú frizurája.

Én az enyémet már régen levágattam, mert

szerettem volna ugyan megtartani a hajamat, de Garzó Gusztáv egy szép napon megparancsolta, hogy vágassam le. Egyszóval a jobbkezemet a Gizella vállára tettem, a balkezemet a Dalmáéra és hogy a hajbakapásnak elejét vegyem, csitítani igyekeztem őket. Jobb megoldás nem jutott eszembe, tehát hirtelen azt ajánlottam nekik, hogy üljünk le bridgezni. Csak ez kellett Gizellának. A gögös szegények fajtájának fenhéjázó keserűségével válaszolta:

— Nem játszom. Én keservesen megdolgozom a pénzért. Ti nem dolgoztok érte. Pénz nélkül pedig azért nem játszom, mert nem ismerem ezt a játékot.

IX. FEJEZET.

Margit nagyhangon, vidáman, nevetgélve tért vissza arról a kirándulásról, amelynek folyamán a házigazda megmutatta a műépítész vendégnek a várkastélyt és amelyben férje oldalán ő is résztvett. Az arca kipirult, a szeme csillogott, nagy elevenséggel tört ránk:

— Nahát, ti itt ültök és sejtelmetek sincs, hogy itt mik vannak. Az a Tamás is szégyelheti magát, hogy technikus ember léteére nem érdeklődik. Gizella, nem láttad Tamást?

Gizella a váratlan támadástól úgy meglepődött, hogy sápadtan fogózott a szék fonatos karjába és nem tudott válaszolni. Margit egy pillantás ezredrészének szúrós és gúnyos tövisét még gyorsan beledöfte, aztán hozzám fordult:

— Mit is kérdezem, biztosan iszik valahol.

— Hát ez a pince, — mondta Lehel — ez aztán valami.

— Pince? — lelkesedett Margit. — Egy egész

birodalom! Mondd, Bálintkám, úgy-e, tűzijáték-ról van szó?

Majd magyarázóan hozzám fordult:

— Gyerekek, valami meglepetés lesz. Ez a huncut Bálint semmiáron sem akarja elárulni, hogy micsoda. Na, Bálintkám, na igazán, olyan kíváncsi vagyok. Úgy-e, tűzijáték?

Bálint a zsebébe nyúlt, kivette az óráját, aztán felnézett az ívlámpa alatt sugárzó toronyóra számlapjának arany betűjére.

— Előbb még valami kis dolgom van, — mondotta mozdulatlan arccal — bocsánat egy pillanatra.

Azzal elment. De nem a dohányzó felé, amerre a társaságunk tartózkodott, hanem a kastély termeinek egy másik irányába, amelyet mi tájékoztatlanok nem ismertünk. Volt valami fenyegető és érthetetlen a Bálint egész arckifejezésében, járásában és távozásában. Csodálkozva néztünk utána, ahogy a hatalmas válla eltűnt a kőfal ajtónyílásában. Dalma, a legkíváncsibb köztünk, rögtön egyszerre tíz kérdéssel esett neki Leheléknek. Azok egyszerre ketten akartak felelni egyszerre mind a tízre. Margit házaseletének politikájához híven, udvariasan háttérbe vonult és ránézett az urára:

— Nem én mondom el. Lelus mondja el. Ő mindent olyan hallatlan érdekesen és tehetségesen tud elmondani.

— Hát kérlek, — kezdte Lehel — óriási dolgokat láttunk. Középkori börtön is van itt, meg van kút, amibe ha követ dob az ember, nem is hallani, amikor leér. És van egy földalatti folyosó, amit állítólag a tatárjárás idején ástak még, de minyárt az elején be van omolva. Érdemes volna mérnöknek idejönni, kibontani és végigmenni rajta. Ki tudja, hová vezet, ki tudja, milyen pél-

dátlanul érdekes dolgokra akadhatna itt a történelemtudomány. És a világháború alatt, kérlek, ez a kastély alá volt aknázva, hogy az osztrák-magyar hadvezetőség bármikor felrobbanthassa.

— Jó, jó, — szólt közbe türelmetlenül Kate — de mi az a tűzijáték?!

Lehel a jólétesült és a vezetőséghez tartozó emberek fölényével mosolygott egyet.

— Ez olyan, ez a Bálint, mint egy gyerek...

— Hallatlan tehetséges — duplázott rá a felesége.

— Mikor lent voltunk az óriási kazamatákban, amit ő egyszerűen pincének hív, volt ott valami szerkezet, meg valami zsinór. Margit persze — ez is olyan, mint egy gyerek — mingyárt kezdte piszkálni. És kérdezte, hogy mi ez? Bálint azt mondta, hogy ez egy nagy meglepetés az ő kedves vendégei részére. Elővette az öngyújtóját, a Margit kezébe adta és azt mondta, hogy Margit gyujtsa meg. Mi persze megszereztük neki ezt az örömet, hogy meggyújtottuk és úgy tettünk, mintha nem találtuk volna ki, hogy mi az a meglepetés.

— Tűzijátékot csinál, — mondta rosszaló hangon Dalma — nem nehéz kitalálni. Nagyon kellemes lesz, ha-ránkgyújtja ezt a kastélyt. Ki fog itt oltani? Ez a személyzet, ez egy félórai tűzilármára sem fog előkerülni.

Ekkor ismét előkerült Bálint. Úgy jött vissza, ahogy ment. Komoly, mozdulatlan, mondhatnám kifejezéstelen arccal. De a kifejezés hiánya mögött volt valami, ami éppen ismeretlensége és érthetlensége miatt tett olyan zavarttá és idegessé. Két kulcsot tartott a kezében.

— Itt van a mi édes házigazdánk, — mondta fuvolázta Margit, — remélem, Bálintkám, nem kell sokáig várni a meglepetésre, mert mi asszo-

nyok vagyunk és majd megpukkadunk a kíváncsiságtól.

— Még nem szólhatok, — felelte nyugodtan Bálint. — Most fogd ezt a két kulcsot.

Mind meglepetve figyeltünk föl. Mit akar ezzel a két kulccsal? Egész furesának és érthetetlennek hatott ez a dolog. Margit is csodálkozott, amikor átvette a két kulcsot, de azért mosolygott és ahogy kíváncsian pillantott a Bálint szeme közé, abból sok mindenféle szándékra lehetett következtetni. Bálint azonban nem viszonzta a sokat ígérő pillantást. A mellvédre mutatott és nyugodtan így szólt:

— Dobd ki!

— Kidobjam? — ámult Margit.

— Igen, igen — ismételte Bálint. — Dobd ki!

— Ez valami kitünő vice lesz — kacagott Margit. — Jaj, de furesa.

És mialatt ledobta a két kulcsot a sáncárokba, mélyen a Bálint szemébe nézett.

— Ez olyan, mint valami szimbólum. Mintha most már össze lennének itt zárva örökre.

Bálint nem felelt. Margit hozzánk fordult:

— Hát nem bámulatos helyen vagyunk? Folyton azt várom, hogy egyszer csak megszólal egy láthatatlan zenekar és valami hihetetlen csoda történik.

— Meg fog történni — felelte csendesen, de a sziklaszilárdság félelmes erejével a házigazda.

Megütődve, kíváncsian néztünk rá. Egy darabig senki sem tudott szólni semmit. Aztán én szóltam meg:

— Csoda fog történni?

— Csoda, — felelte Bálint.

— Csodák nem történnek, — feleltem én, nem is neki, hanem magamnak. Hogy miért mondtam ezt, nem tudom. Én csodálkoztam rajta a legjobban.

De nem értem rá gondolkozni. Bálint megint kivette az óráját. Feszülten figyeltünk.

— Öt perc múlva itt lesz a csoda. Addig ne is gondoljatok rá. Bridgezzetek, igyatok, diskuráljatok. A férfiak hol vannak?

— Nem tudják abbahagyni azt a handlédolgot, — mondta Kate, — folyton üzleteznek. Na, de majd kizavarom én őket mindjárt. Gusztáv közöttük a főkolompos, őt kell kifüstölni. Tudom is, hogy hogyan. Utálja a zongorát, majd bemegyek és játszom egy picit neki. Fogadjunk, hogy ő rögtön kijön.

És nevetve ment be a férfiakhoz, hogy a mulatságos tervet végrehajtsa. Dalma mindjárt vele is ment, hogy a tréfa lefolyásának tanuja legyen. Margit is indult, de Lehel habozva pillantott rá.

— Én inkább kint maradnék, — mondta lustán szivarozva.

— Nem szabad, szívecském, — felelt halkán és diszkréten Margit, — ez az asszony roppant hiú a zongorajátékára, megsértődik, ha nem hallgatjuk.

Lehel azonnal engedelmeskedett. Roppant nagyra becsülte a felesége emberismeretét, barátságápoló tehetségét, összeköttetészszerző ügyességét. Ők is bementek a két asszony után.

A szívem hangosan vert. Ránéztem Bálintra, és bár nem szólt semmit, tisztán láttam az arcán, hogy beszélni akar velem. Ettől úgy rettegtem, mint a halálos ítélettől. Kétségbeesve, a vadász elől menekülő nyúl gyanánt siettem a Lehel-házaspár nyomában maradni és velük menni. Nem is néztem hátra.

És ekkor meghűlt bennem a vér. Hátulról egy acélból való kéz megfogta a karomat és visszatartott. Majdnem elsikoltottam magam. A kezemet a szívemre tettem, úgy dobogott. És megrettenve, némán néztem az arcába.

Bálint nyugodtan, szinte monoton hangon szólalt meg, mialatt bent éppen megszólalt a zongora és a Kodály Valsette-jének jól ismert taktusai csendültek ki a dohányzóból a csillagos ég alá.

— Jól figyelj ide. Ezek a percek élet és halál fölött döntenek. Én azt akarom kérdezni tőled...

Úgy megrémültem, hogy nem vártam meg a mondat végét. Soha életemben semmitől sem féltem annyira, mint hogy ezt a mondatot Bálint végig fogja mondani. Rémulten vágtam közbe:

— Nem! Nem akarom... én nem is akartam idejönni... Én innen el akarok menni...

— Jól vigyázz! Még egyszer mondom, hogy élet és halál fölött döntesz. Felelj nekem arra, hogy....

— Nem, — szoltam megint közbe, kínzottan majdnem sikoltva. — Nem... Nem szeretlek... Gyűlöllek, mert nyugtalanítsz.. Én félek tőled... Én nem szeretlek... Én az uramhoz tartozom... Engedj...

Nem tudom, mitől kaptam azt az emberfeletti erőt, hogy abból a szorításból ki tudtam tépni a karomat. De kitéptem. És indultam befelé. Egyenest nekimentem a férjemnek, aki csakugyan megúnta a zongorajátékot hallgatni és indult kifelé. Hálásan és megkönnyebbülve kapaszkodtam a karjába. Mellőle, a férjem mellől néztem megint szembe Garzó Bálinttal. Az ő arcán semmiféle változás nem látszott. Ugyanolyan komoly, merev és mozdulatlan volt, mint amikor az imént Margittal kidobatta a kulcsokat, vagy mint amikor a karomat szorítva mindenáron kérdezni akart valamit.

Az urammal együtt kiléptünk a terrasra. Mögöttünk jöttek Miklós és Tamás, aztán a taktus közepén félbemaradó zongoraszó jelezte, hogy

Kate befejezte a misszióját és szintén csatlakozik a társasághoz. Csakugyan kacagva lépett ki ő is az ajtón:

— Voila, — szólítottam az urakat.

— Miféle viccek ezek, — ráncolta össze a homlokát a férjem, aki persze egy pillanat alatt megértette a helyzetet. És azonnal megsemmisítő pillantással büntette Katet, aki az ő méltósága ellen egy tréfát merészelt irányítani. Jött Margit is, jött Dalma is, egyszerre valamennyien. Egytől-egyik, az egész Garzó-familia itt állottunk együtt és ahogy egy csoportba verődve szembenéztünk az előttünk elmeredő Bálint mozdulatlan, oszlopos alakjával, a terrazon mintha a nagy pör húszéves képe rajzolódott volna le.

Miután a bridge nem jött össze, Katenek most az jutott eszébe, hogy mahyongozni kellene, amire Gizella, mint tanárnő, rögtön megjegyzést tett:

— Miért mondd te tulajdonképpen a mazsongot majongnak?

Kate egy főhercegnő méltóságával fordult a férjéhez:

— Did you hear? Hogy miért mondom! Azért mondom, édes Gizellám, mert úgy kell mondani. Mert ipszilonnal van írva, nincs? Vagy talán azt mondd az írógépre, hogy Zsosz? Na, de mit is beszélek, Miklós. Come on. Ki játszik még? Bálint, van itt valahol mahyong?

Tamás meg sem várta a Bálint feleletét. Már le is ült ahhoz a kis asztalhoz, ahová Kate készült leülni.

— De kis alapon nem játszom. Mi a vizi? Dalma, nem játszol velünk?

— Egy kis ferblit szívesebben játszanék, — felelt Dalma, de azért készült hozzájuk leülni maga is.

Most Garzó Gusztáv, mint a deputációt vezető képviselő, előrelépett egy lépést.

— Várjatok csak egy kicsit. Mielőtt elkezdenétek játszani, egypár szót akarok mondani a mi kedves Bálint barátunknak.

Akik leültek, azonnal felálltak. Mindenki tudta, hogy Gusztáv most tér a lényegre. Mindenki érezte, hogy ez most valahogyan ünnepélyes és komoly pillanat, vagy legalább is olyan pillanat, amikor illik formálisan és bankettszerűen viselkedni. Gusztáv elővett egy memorandumalakú írást a zsebéből és a parlamenti szónokok hangján aposztrofálta Bálintot:

— Kedves rokonunk és barátunk! Egypár szóval szeretném megvilágítani előtted úri házadnál tett látogatásunk indító okait. Ha körül nézel, annak a hatalmas hagyatéki pörnek a felpereseit látod itt, amelyet húsz esztendeig tartó nagy küzdelem után te megnyertél. A mi felfogásunk az, hogy ebben a pörben nem személyek harcoltak, hanem érvek. Az érvek egyik csoportja győzött. Nagyon helyes. Mi csak perbeli ellenfeleid voltunk, ellenségeid soha. Most tehát azt gondoltuk, hogy egyesítsük necsak barátságunkat, hanem érdekeinket is. Ha vagyoni erőinket, agilitásunkat, befolyásainkat közös munkára egyesítjük, akkor a mátra-becsei és saskői Garzó-család soha nem látott hatalomra és virágzásra fog jutni. Ezt én garantálom. Ezért voltunk bátrak téged úri házadnál felkeresni. Kegyeskedjél majd ezt a tervezetet átolvasni, hogy majd ha áttanulmányoztad, vaia-mennyien nekiüljünk és a Garzó-család jövőjének felvirágzásának módszereit a te bölcs hozzászólásaid segítségével megvitassuk.

Gusztáv meghajtotta magát és széles, kifogástalanul síma mozdulattal átnyújtotta Bálintnak a memorandumot. Bálint azonban karbafonta a ke-

zét. A memorandumért nem nyúlt. Mindnyájan meghökkenve néztünk rá. Gusztáv zavartan tartotta még egy darabig az írást. Aztán látván, hogy hiába tartja, lankadtan leeresztette a karját. Bálint lassan, nyugodtan kezdett beszélni:

— A számla egy tétele még nincs rendben, Garzó Gusztáv. Mikor az én apám meghalt, ezt a pört hagyta örökül a gyerekeire, egyebet semmit. Akkor én tizennégy éves voltam, a húgom pedig tíz. Ti bennünket, két árva gyereket, rettenetes nyomorba taszítottatok. Én kibírtam, mert vasból vagyok és acéllá vertetek. De a kis húgom nem vasból volt, hanem harmatból és lehelletből. Ő nem bírta. Ti azt mondjátok, hogy megölte magát. Én azt mondom, hogy megöltétek. Ha ide mertetek jönni, akkor most fizetni fogtok.

Ott álltunk mozdulatlanul, némán és sóbálványokká meredve a képtelen izgalomtól. Bálint felnézett a toronyórára.

— Tudod-e, Garzó Lehel, mit gyujttattál meg a feleségeddel? A hadvezetőség négy tonna ekrazitot felejtett a pincében.

Mindnyájunkban megállott a lélekzet. Garzó Gusztáv rémült arccal és rekedten kiáltott:

— Ez nem igaz!

Bálint nyugodtan bólintott a fejével.

— De igaz. Most már tudjátok, milyen meglepetést szántam nektek. Most öt perc múlva háromnegyed tizenegy. A gyujtózsínór órára van beigazítva. Pontosan háromnegyed tizenkettőkor mind meg fogtok halni.

Ebbe az idegtépő és kínos feszültségbe élesen és könnyedén kacagott bele Margit:

— Ugyan, ne legyetek gyerekek. Csak nem fogtok neki beugrani? Hiszen akkor neki magának is meg kellene halni.

— Hogyne, — bölintott nyugodtan Bálint — én is meghalok. Hiszen én vagyok a házigazda.

Leírhatatlan megdöbbenéssel, tanácstalanul bámultunk egymásra. Dalmának jött meg először a szava.

— Mit vártok még? — kiáltotta. — Azonnal menjünk innen. Én egy pillanatig sem maradok ebben a házban. Hiszen ez örült.

— Nem tudtok elmenni, — szólott Bálint csendesen és színtelen hangon.

— Miért ne tudnánk? — szól most Margit. — Egyszerűen leeresztem a hidat. Szeretném látni, hogy megakadályozzál.

— Ahhoz a toronyszoba kulcsa kellene, — felelt Bálint — azt magad dobtad el.

— Hohó, — ugrott elő Tamás. — Nem oda Buda! Én majd háromnegyed tizenkettőig megkeresem azt a gyújtózsínórt. Van idő elég, egyszerűen rápökök egyet.

— Nem tudsz odamenni, — mondta Bálint, csendesen ingatva a fejét — a másik kulcs a pince kulcsa volt.

Mindeddig némán és mozdulatlanul álltunk ott egymás mellett, az egész csoport szemközt Garzó Bálinttal. Csak aki éppen tett egy megjegyzést, az beszélt. Most azonban végre is felszakadt belőlünk az izgalom. Gizella hangosan sírni kezdett, Kate pedig göresösen az ura vállába kapaszkodva, hangosan felsikoltott. Garzó Gusztáv hátranézett és mint nagy bajban a hajóskapitány, igyekezett személyes nyugalmával is nyugalmat teremteni.

— Csak hidegvér. Mindenki nekem engedelmeskedik. Azonnal járjátok végig az egész kastélyt és nézzétek meg, hogy igaz-e, amit ez az ember beszél. Akit a személyzetből előtaláltok, azt rögtön hozzátok ide. Tamás, te lemégy a pincéhez és megnézed, hogy csakugyan le van-e zárva.

Tamás bólított és engedelmesen azonnal elsietett.

— Margit, — folytatta Gusztáv — te megnézed azt a toronyszobát.

Margit azonnal elindult.

És így tovább. Lehelt Tamás után küldte, hogy ketten talán többre mennek. Dalma, Gizella, Kate azt kapták utasításul, hogy járják végig mind a szobákat, nézzenek alaposan körül. Ha valami felötlőt találnak, ezt jelentsék; ha személyzet akad az útjukba, azt azonnal hozzák ide. Én remegve vártam, hogy a férjem milyen szerepet fog rám osztani. Engem hagyott utoljára.

— Anna, te vagy a legmegbízhatóbb. Te itt maradsz és szemmel tartod ezt az embert.

Tiltakozni akartam, semmitől sem rettegettem jobban, mint Garzó Bálinttal négyszemközt maradni. De a férjem, kiosztván a nekem szóló parancsot, már el is fordult tőlem.

— Ha ez csak rossz vicc, — mondta hangosan és ridegen Bálintnak — akkor ízléstelen fráter vagy. De ha igaz, akkor fegyházba csukatlak, gazember!

Bálint ott állott, karbafonott kézzel, mint a Gusztáv beszédének legelején. Még a szeme sem rebbent meg. A sértésre még csak egy gúnyos ajkbiggyesztéssel sem felelt. Abszolúte mozdulatlan maradt, mint egy Buddha-szobor. Gusztáv maga is elsietett, hogy körülnézzen a kastélyban. És én ott maradtam szemközt Bálinttal. Mozdulatlanul állottam én is és néztem őt. Mozdulatlanul állott ő is és nézett engem. Így néztünk egymásra némán farkasszemet perceken keresztül. Végre megszólalt. Csak ennyit mondott:

— Együtt fogunk meghalni, Anna!

— Nem veled halok meg, — feleltem neki — én az urammal halok meg.

Azzal elfordultam tőle és a kiállott izgalomtól holtfáradtan leültem egy székbe. Bálint ott maradt állva a terras közepén. Nem néztem ugyan rá, de magamon éreztem az éles és kíváncsi pillantását. Jó pár perc múlva megint megszólalt:

— Háromnegyed tizenegy.

Nem válaszoltam neki. Megint percek teltek el. Akkor végre megmozdult, odament a könyöklőhöz és leült a kőlocára. Leült, mint valami fejedelem. És amíg a háromnegyed tizenkettő el nem érkezett, többé el sem mozgott onnan. Rágyújtott egy cigarettára és vállat vonva mondotta maga elé:

— Hát azt az órát, ami az életünkből még hátra van, szépen meg fogjuk várni.

Jó sokáig ültünk így együtt némán. Én a földet bámultam magam előtt, ő pedig cigarettázott. Ezt a csendet Margit szakította meg. Kijött arról a lépcsőről, amely a toronyőr fülkéjéhez vezetett. Úgy tartotta a kezét, mint egy sebesült. A keze vérzett. Odalépett Bálint elé és feneketlen gyűlölettel a hangjában kiáltott rá, vérző kezét elébe tartotta:

— Látod ezt? Vérzik a kezem!

— Igazán sajnálom, — felelte Bálint — a kézi gyógyszerár éppen abban a vendégszobában van, ahol ti laktok.

— Az nagyon jó lesz, — felelte Margit a kiszolgáláshoz szokott asszonyok hangján. — Hát csak légy szíves.

Bálint felemelte a fejét, ránézett Margitra, aztán lassan megrázta a fejét.

— Nem megyek. Még egy óráam van hátra, az alatt pihenni akarok. Sok pihenni valóm van.

Margit vállat vont. A melle lihegett a felháborodástól. Erős lépésekkel odament a szervírozó asztalhoz, vizet öntött a zsebkendőjére és nagy figyelemmel kezdte ápolni a kezét, amelyet a to-

ronyór fülkéjének a zárján sebesített meg. Közben csak ennyit mondott maga elé:

— Üriember

De nem sokáig figyelhettük a kezét, mert képéből kikelve berohant Dalma. Egyenest odafutott Bálinthoz, harciasan megállott előtte és felelősségrevonó hangon, szigorúan rárivalt:

— Hol a személyzet?

— Mindenkit elküldtem hazulról, nincs itt senki. Ami itt velünk történik, az a saskői és mátrabecsei Garzó-familia családi ügye, ahhoz a személyzetnek semmi köze sincsen.

Dalma fejét elfutotta a vér. Gúnyosan mondták a családi előneveit.

— A prédikátumokkal ne viccelj, arra figyelmeztetek, mert én nem tudom, mit csinálok veled.

— Füttyülök a prédikátumokra, — felelte Bálint — mind a kettőre.

— Ne sértegesd az őseimet, te ripók! Tanuld meg, óráslegény, hogy egy Garzó meghalhat, de gögösen hal meg.

Órák óta most moccan meg először Bálint arca. Egy egészen kicsi, halavány mosoly futott rajta keresztül.

— Nagyon helyes. Mindig mondtam, hogy a legszebb magyar pózokat a magyar zseni tudja. Így is kell. Páncélosan, lobogós zászlóval, paripa után futó agarakkal, még a halálban is.

Egy másik ajtón ekkor futottak be kifulladásra Kate és Gizella együtt. Kate izgalmában angolul kérdezte:

— Where is the staff?

— Éppen arról beszélünk, — mondta Bálint. — Valamennyit eltávolítottam. Az egyik soffőröm húga éppen ma ment férjhez Mátrabecsén. Az egész személyzetet elküldtem vacsora után a lakodalomba. Láttátok az udvaron azt a három fekete

pulikutyát? Nagyon szép, kedves fajkutyák. Még azokat is elvitettem velük. Meghagytam nekik, hogy pont tizenkettőre mind itthon legyen. Pont tizenkettőre itthon is lesznek. Nagyon jól fegyelmezett személyzetem van. Vagy mondjuk — volt.

— Tizenkettőre? — kérdezte Margit.

— Sajnos, már csak tizenkettőre.

— Ez egy közveszélyes örült! — kiáltott Margit és vérző kezét felháborodva mutatta Katenak és Gizellának.

— Na itt van! — kiáltott felháborodva Dalma. — Ennek már vérzik a kezè. Látod, mit csinálsz, te gyilkos! Igenis! Gyilkos!

Most a férjem rohant be. Kurtákat lihegett, nyilván lépcsőn fel, lépcsőn le, termeken keresztül kasul befutotta az egész várkastélyt. Izgatottan szólott, amikor meglátott bennünket:

— Itt vagytok? Gyorsan! Nem érünk rá! Mi van a személyzettel?

Valamennyien össze-vissza, kórusban kiabáltak, hogy Bálint eltávolította a személyzetet.

— Szóval ez tervszerűen elő volt készítve, — állapította meg Gusztáv.

Aztán hozzám fordult:

— Nem mondott semmit ez a fickó?

Csak a fejemet ráztam.

— Lehel és Tamás még nem jöttek vissza? A pincével is tisztában kell lennünk. Margit, mi van avval a toronyszobával vagy mivel?

— Lehetetlen kinyitni, — felelte Margit ismét felemelve a kezét, amely egyébként már nem vértzett. — Nézz ide! Vérzik a kezem.

Most érkeztek kifulladásra és szinte mondhatnám, hogy fontos szerepükre büszkén, Lehel és Tamás.

— Na, mi van? — állott eléjük Gusztáv.

Azok tehetetlen gesztusokat tettek és a vállukat

vonogatták. Elmagyarázták, hogy a pincébe teljesen lehetetlen lemenni, erről le kell mondaniok. Az egész szuterénnek csak egy kijárata van, azt pedig lehetetlen kinyitni. Fejszét vagy egyéb olyan szereszámot, amivel az ajtót betörhetnék, a legszorgalmasabb kereséssel sem találtak. Kést vagy ollót, vagy ilyesmit talán lehetne keríteni valamelyik szobában, de a pincelejárathoz hatalmas, ódon, vasajtaja van, valóságos páncélajtó.

— Hát nézzük csak, — szólott a tényállás összegezéséhez szokott jogászok hangján Gusztáv. — Vegyük csak sorra. A legelső az, hogy innen idejében kijussunk. Hát várjunk csak...

Ahogy így haragosan gondolkozott, közben élesen nézte Bálintot. Az arca minden kifejezését pontosan ismertem. Tudtam, hogy nyomon van, hogy valami ötlet érik a fejében. Tünődésében őt is, mint valamennyiünket, egy éles kiáltás rezzentett meg. Dalma volt ez, aki olyan diadallal harsant fel, mint aki megtalálta a bölcsek követ.

— Megvan! Nagyon egyszerű! Terítőkből és lepedőkből kötélhágcsót kell fonni és leeresztjük egymást. Megvan.

— Hogyne, — felelt azonnal Tamás. — Leeresztjük egymást a kétméteres vízbe. Kitünő.

És mindjárt odalépett a mellvédhez, hogy lenézzen a sáncárokba.

— Igazán kitünő terv, — fűzte még hozzá. — A víz túlsó oldalán síma és magas árokkal van.

— Ugyan kérlek, — szólt rá idegesen Gusztáv. — Ne is hallgass az ilyen számszavakra, csak zavartok.

— Kikérem magamnak, — kiáltott sértődötten Dalma. — Miért ne hallgasson rám? Micsoda beszéd ez? Nagyon megnőtt a szarvad! Te Anna, szólj az uradnak, mert én nem állok jól magamért.

Összerezzenem, mint akit villamosütés ért.

Egész máson járt az eszem. Arra gondoltam, hogy most meg kell halni. Vizsgáltam magamat, hogy félek-e a haláltól. Nem kellett sokáig tünődnöm. Vágytam meghalni. Éreztem, hogy amire innen, a halál széléről visszanezék, az valami szaharaszerű, kietlen boldogtalanság. Előkelő lánynak születtem és koldus szegénynek. A sorsom kiszolgáltattott egy rideg és szívtelen embernek, aki egy meleg és megértő szót nem váltott velem soha, aki a nevének és a teljes ellátásnak az árán megvásárolt magának és aki mellett a Szahara mindhalálig tartó, gyötrelmes sívársága volt az egész jövőndóm. Csodálkozva láttam magamban, hogy már régóta szeretnék meghalni, csak nem fogalmaztam meg magamban ezt a szenvedélyes és sóvár megsemmisülési vágyat. Ha most meghalok, rendben van. Az életem céltalan, örömöm nincs és most már kötelességem is csak annyi, hogy erre a hátralévő órára még a férjem mellett álljak, ha szüksége van rám. És hogy szüksége van rám, azt rögtön éreztette is velem. Mert látva, hogy a Dalma megszólítására hogyan rezzenek össze, gorbombán és csikorgó foggal rivalt rám:

— Te pedig most ne ábrándozz! Itt mindenkinek a lélekjelenlétére szükség van. Legelsősorban az enyémmre, de azért a tiétekre is.

Megalázkodva, fogadtam el a rendreutasítást. És odaléptem a szervirozó asztalhoz, hogy konyakot töltsék neki. Hiába? Hátha ebben a döntő órában tud parancsolni magának, össze akarja szedni az értelmét és az idegeit.

— Nem iszom, — felelte kurtán és egy kíméletlen kézmozdulattal eltolt magától.

— Gusztáv... — szóltam hozzá könyörgő hangon.

— Nem iszom! — rivalt rám és ellökött magától.

X. FEJEZET.

Láttam a Garzó Gusztáv arcán, hogy ez a terv, amelyet villámgyorsan latolgatott az agyában, kialakult. Egy darabig élesen és figyelmesen nézte Bálintot, aztán odalépett hozzá:

— Kérlek, Bálint, beszélni akarok veled!

— Allok rendelkezésedre!

Ebben a pillanatban lélekszakadva berohant Miklós. Fontoskodva, kiabálva kezdte magyarázni, hogy végigment az egész kastélyon és a következőket tapasztalta. Hogy mik voltak azok a következők, azt már nem ért rá elmondani, mert az egész társaság egyértelmű idegességgel förmedt rá, hogy hallgasson.

— Mindenekelőtt sajnálkozásomnak akarok kifejezést adni, — kezdte magára parancsolt nyugalommal a szónok, — hogy az imént izgatott lelkiállapotomban súlyosabb kifejezéseket használtam.

— Óh, kérlek, ez együtt jár a helyzettel.

— Szóval ezeket felejtsük el. A lényeg nem ez. A lényeg az, hogy értelmes emberek vagyunk, értsük meg egymást. Én jogászember vagyok, nekem az életben egy normám van: a jog és a törvény.

Most Margit nem tudott magába fojtani egy gondolatot. Két lépést harciasan előre lépett, kinyújtott karral Bálintra mutatott és szikrázó szemmel kiáltotta feléje:

— Űgy van! És ezt a gyilkost a törvény be fogja csukni!

Most már elemi erővel tört ki mindenkiből az idegeikben megkínzott emberek türelmetlen felháborodása. Margit is szégyenszemre elhallgatott. Visszavonult a család együttálló és mintegy teátrálisan rendezett csoportjába, onnan pillantott

vadul, összeszorított ajakkal Bálint felé. Bálint ránézett és így szólt:

— Engem fognak becsukni? A halottat?

Gusztáv az olyan szónokok megvető türelmével, akik gőgös lojalitást mutatnak a közbeszólások iránt, mindezt végighallgatta, tüntetően várt még egy kicsit, hogy teljes csend legyen, aztán folytatta:

— Tehát: a jog és a törvény. Csak az a kérdés, hogy mi a jog és mi a törvény. Talán csodálkozni fogsz, ha kimondom: a jog és a törvény itt te vagy. Hogy úgy mondjam, mi ebben a furcsa órában és ebben a furcsa helyzetben bizonyos exterritoriális állapotba jutottunk. Itt te vagy a törvényhozó és ha te ítéletet hozol, azt az ítéletet a hatalom hozta, nekem tehát eszemágában sincs, hogy ennek az ítéletnek illetékességét kétségbevonjam. Én a tények embere vagyok és a tény az, hogy minden jel szerint ura vagy a hatalomnak. De figyelmeztetek, hogy ennek a hatalomnak a gyakorlásában tévedhetsz is.

Gusztáv elemében volt. Hangja, amely kissé fojtottan és elfogódottan indult, most kinyílt.

— Sietni fogok az érvelésemmel, mert az idő sürget. Amit most készülsz velünk tenni, az szörnyű, kegyetlen és igazságtalan tévedés. Mi történt közted és a Garzó-család többi tagjai között? Húsz esztendeig folyt közötted és közöttünk a Garzó-féle örökösödési pör, a modern magyar judikatúra leghíresebb és legérdekesebb hagyatéki pöre. Mi egy pör? Laikus ember azt mondaná, hogy az igazság keresése. Szó sincs róla. Vajjon ki tudná megmondani, mi az igazság? A pör nem az igazság keresése, hanem két fél viaskodása életre-halálra az ész, a találékonyosság, a jogi tudás, az idegek szívóssága, a kitartás és nem utolsó sorban a pénz fegyvereivel. Akinek találékonyabb, eszesebb és

tapasztaltabb ügyvédje van, illetőleg pénze van ilyen ügyvédre, az nagyobb kilátásokkal harcol. A polgári perrendtartás, különösen ha bűnvádi momentumokkal tarkázza az ember, nagyon rugalmas valami és módot ad arra, hogy egy pört évekig lehesse húzni. Mint ahogy én ezt a pört huszonkét esztendeig tudtam húzni. Törvénytelen lépést nem tettem egyet sem. Ha tehát te huszonkét esztendeig nyomorogtál, és ha szegény húgod, akinek emléke előtt e pillanatban mindnyájan kegyelettel állunk meg, áldozata lett a pörnek, ezt nem tőlünk kell számonkérned, hanem attól a perrendtartástól, amelynek etikáját abban a pillanatban kötelezőnek ismerted el magadra is, mikor belementél a pörbe. Aki párbajozni áll ki, az tudja, hogy megvágthatják. Mi hosszú és szép párbajt vívtunk végig és bizonyos szempontból szinte közömbös, hogy ki győzött a végén. Én nem személyek ellen harcoltam, hanem jogi fejtegetések ellen. Veled, meg a húgoddal nekem nem volt soha semmi bajom, hiszen alig is ismertelek benneteket. Sebek egyformán estek itt is, ott is. Te talán jobban megsebesültél, dehát egy háborúnak mindig vannak könnyebb és súlyosabb sebesültjei. A háború megszűnt, a kúria megfogalmazta a mi saját külön családi Trianonunk békeszerződési pontjait. Nem harcolunk tovább. Aki a harcban elesett, azért mondjunk együtt egy imát, aztán térjünk meg békével és dolgozzunk együtt. A gyászodat és fájdalomadat mi megértjük, értsd meg te is azt a gesztust, mikor az egész Garzó-familia nevében én most békejobbot nyujtok neked.

Gusztáv odalépett Bálinthoz és széles, energikus mozdulattal, amelyet nem lehetett visszatartani, odanyujtotta a kezét. Mi többiek feszült izgalomban önkéntelenül közelebb léptünk ehhez a kézfogáshoz. Ismétlem, ezt a gesztust lehetetlen

volt visszautasítani. De a lehetetlenség megtörtént. Bálint keze meg sem moccan. A feje is csak nagyon lassan, amikor az előtte álló Gusztávra emelte a tekintetét.

— Jó fiskális vagy, Gusztáv, de meg fogsz halni.

Erre Gusztávból kirobbant a beszéde alatt józanul visszafojtott gyűlölet és izgalom. Rekedt ordítással vágta a Bálint szemébe:

— Gyilkos gazember!

Bálint mozdulatlanul nézett vele farkasszemet. Sápadtan vártuk, hogy Gusztáv neki fog rohanni ennek a mozdulatlanul ülő kolosszusnak és elkezdi fojtogatni. De Gusztáv csak a saját dühét harapta, csikorgó foggal ette önmagát, nem merte az ellenfelet megtámadni. Dühösen felnyögött, mint idomítója ellen a tigris, aztán megrázkódott, a tenyerével végigsímította a homlokát és halkán megszólalt:

— Nem bírom!

Azzal megfordult és a csoportunkon keresztül utat törve, indult kifelé. Én tudtam, hova megy. Egy önkéntelen mozdulattal eléje álltam, szólni akartam neki. De ő indulatosan félrelökött az útjából és rám kiáltott:

— Takarodj!

És elrohant a dohányzó felé. Kitört belőlem a sírás.

A halál kapuja előtt nem kellett többé tagadnom és titkolóznom.

— Most már hiába, — mondtam — el van veszve. Előre láttam, ez már napok óta fenyegetett. Az utóbbi napokban még erőt vett magán. Most már látom, hogy menthetetlenül visszaesett.

— Mibe? — kérdezte Bálint közömbösen.

— A morfiumba, — mondtam ki a szörnyű szót.

XI. FEJEZET.

Erre a szóra Gizella egyszerre felsikoltott, ki-
mondhatatlan rémület ült a szemébe és a szája elé
kapta a kezét. Margit pedig szinte boldogan, vad
diadallal fordult az urához:

— Mit mondtam! Sose akartad hinni! Morfi-
nista!

Dalma a család elé lépett, mint egy lázító nép-
tribun.

— Halljátok ezt? Egy morfinista vitte húsz
évig a pörünket és költötte a pénzünket. Mert
neki ugyan nem volt egy krajcárjában sem az egész
pör. A költségeit mirajtunk nagyon szépen be-
hajtotta. Húsz évig hízott a zsírunkon és a végén
mindent elvesztett. Morfinista! Aljas gazember!
És ez a hülye Anna, ez még sajnálja.

Megütődve néztem az önmagából kivetkőzött,
rikácsoló asszonyra:

— Hiszen a férjem. És beteg.

Dalma indulatosan vállat vont, legyintett fe-
lém és nem méltatott válaszra. Hanem az órára
nézett, aztán gondolt egyet és vadul eltorzult vo-
násokkal az arcán odalépett Bálint elé.

— Bálint, hallgass ide. Ez a szerencsétlen mor-
finista ember azt magyarázta itt, hogy ő nem
személyek ellen harcolt. Én, mátrabecsei és saskői
Garzó Dalma ezennel kijelentem, hogy én igenis
személyek ellen harcoltam. Ellened meg a húgod
ellen. Én a Garzó-név büszkeségéből és gögjéből
sohasem engedtem egy jottányit sem. Lehet, hogy
ez hiba, de ezeréves hiba és én büszke vagyok rá.
Terólad azt hallottam és azt hallottuk mindnyá-
jan, hogy züllött fiú vagy, aki ujságot árult az
utcán és akit kicsaptak az iskolából.

— Az semmi, — felelte nyugodtan Bálint —

loptam is. A fűszerüzletben sajtot loptam tizenöt-
éves koromban és rendőr vitt be a kapitányságra,
ha esetleg ezt nem tudnátok.

— Na, látod. A húgodról pedig azt hallottuk,
hogy pesztra volt. Kéthetes felmondással tolo-
gatta a gyerekkocsit. Cseléd volt.

— No, az túlzás. De hiszen az mindegy. A fő
az, hogy ti ezt csakugyan hallhattátok róla.

— Látod. Arról van szó, hogy a hatalmas esa-
ládi vagyont, ezt az ősi birtokot, amelyikre erről
a terraszról ki tudunk nézni, amit a család fé-
nyére és nevünk dicsőségére Nagy Lajos kirá-
lyunktól kaptunk, mind oda engedjük-e egy tol-
vaj, züllött gyerekeknek meg egy pesztrának. Én
nem vagyok rossz asszony, kérdezz meg akárkit,
hogy bánok az agaraimmal. Én nem üldöztem
volna két olyan árvát, mint ti voltatok. De a
Garzó-név, az szent. A nemes Garzó-család esz-
méje, az szent. Nekem kötelességem volt ellenetek
küzdeni. A húgod megesett, de jóvátette a szégye-
nét azzal, hogy meghalt. Te pedig megmutattad,
hogy méltó vagy a Garzó-névre. Felküzdötted ma-
gad, erős vagy és okos vagy. A vagyon a tied. A
Garzó-birtok a tied. Van itt valami büntetnivaló?
Mi tisztességes harcot harcoltunk a névért. Ez a
név a te neved is. Térj eszedre és eressz bennünket
békével.

— A név nem kell, — felelte Bálint és mialatt
az órájára pillantott, még hozzátette: — Én még
háromnegyed óráig fogok élni. Erre a háromnegyed
órára felveszem a Pityi Palkó nevet, te pedig
Garzó Dalma maradsz és meg fogsz halni.

Dalma nagyot sóhajtott. Nem hitte, hogy ez
lehet a válasz. Várt. Nézte Bálintot. Majd hirtelen
a fivéréhez, Miklóshoz fordult és kitört:

— Na! Férfi! Te nem beszélsz? Most itt az al-

kalom, mutasd meg, hogy mégsem vagy olyan pipogya fráter.

Miklós riadtan és gyáván próbált valamit hebegni, de csak mentegetődző és dadogó szavak jöttek ki a száján, minden értelem nélkül. Nem is figyelt rá senki. Mindenki arra nézett, amerről Gusztáv lépett ki, nagyon kevésbé tántorogva, mintha kissé ittas lett volna, arcán sápadt, beteg boldogsággal. Miklós kapott rajta, mo'ón mutatott feléje:

— Guszti itt van... eddig ő vitt mindent... segítsen ő!

Gusztáv nem vett semmiről tudomást. Eszelős morfinistamosollyal leült egy székre. Mindnyájan irtózva néztünk rá. És Kate kétségbeesve felelt az urának:

— Nézz rá, te szerencsétlen, ez tudjon rajtunk segíteni?!

Kétségbeesve futottam a férjemhez. Meg akartam simítani a fejét azzal a gyöngédséggel, amit minden beteg iránt érez a jóérzésű ember. Sajnáltam, mert tudtam, hogy szerencsétlen. De ahogy felemeltem a kezemet, durván és indulatosan elolt magától.

— Eredj a fenébe, hagyj most békében!

Vállat vontam, nem tehettem semmit. Csak nagyon szégyeltem magam. Nem magam miatt, én megszoktam a megalázkodást. Hanem őmiatta. Mert megpillantottam azt a pillantást, amellyel Bálint mérte végig ezt a boldogtalan, brutális és komisz embert. Mert bizony komisz ember volt. Isten nyugosztalja, már régen megbocsátottam neki. A boldogok megbocsátanak. De hogy vissza térjek a történetemhez, most Margiton volt a szó, aki cinikusan és valami megvető irigységgel jegyezte meg, amint végignézte Gusztávot:

— Neki már jó.

— Nem szégyeled magad? — szoltam rá felháborodva.

— Tudod mit, — felelte ő hegyesen és kihívóan — nem szégyellem magam.

Az ura megelégette a hiábavaló fecsegést. Rászólt, hogy hallgasson. Aztán nagy, méltóságteljes lendületet vett és ő lépett ki Bálint elé.

XII. FEJEZET.

— Kedves Bálint, ennek a szerencsétlen emberi roncsnak nem lehet többé hasznát venni. A vezetést átveszem én. Hallgass meg.

— Mindenkinek állok rendelkezésére, amíg az időből telik, — felelte Bálint.

Éreztem, hogy Bálint folyton engem néz. Óvakodtam feléje fordítani a fejemet. Lehelt néztem, aki hatalmas, kövér testében remegve állott életének ura előtt és sírásba hajló, mélyen megindult hangon kezdte a maga mondókáját:

— Én neked ki fogom önteni a lelkemet. Megvallok valamit, amit soha senkinek sem vallottam még meg.

Egy kicsit küzdött magával. Látszott, hogy nagy dolog, ami most végbemegy benne: le kell vetkőznie meztelenre.

— Én megmondom: elismerés nélkül nem tudok élni. Én művész vagyok. Nekem az elismerés úgy kell, mint a levegő vagy a víz.

Kate kétségbeesve kiáltott fel:

— Folyton csak beszéltek és az idő csak múlik.

— Gyerünk, gyerünk, — sürgette Tamás is.

— Folytatom, — mondta Lehel, — de attól félek, hogy nem fogod megérteni. Engem a kritika sem ért meg. Éppen ez az. A műveimmel nem tudok el-

ismerést szerezni. Már pedig nekem az kell. Én nagy házat akartam vinni, mindenkit elkápráztatni, mindenkit lekenyerezni, fontos embereket meghívni, estélyeket adni, hogy a kritikusok sokat írjanak rólam és a lapok hozzák az arcképemet. Nem tehetek róla, művész vagyok. Ehhez sok pénz kell, rengeteg pénz, automobil, hideg büfé, minden, minden. Itt volt egy pör, amelyik rengeteg pénzt ígért. Mit tudtam én rólad, meg a húgodról? Most már többet tudok. Látom, hogy itt egy tragédia történt. Szívből sajnálom, de az én lelkiismeretem tiszta. Én a művészetemért harcoltam ellened. Ha kultúremler vagy, akkor megérted a művészt.

Itt Lehel megfogta a mellette álló Margit kezét. A két szeméből kicsordult a könny. A sírástól elcsukló hangon, a sintér előtt szűkülő kutya könnyörgő pillantásával mondta ezt az egy mondatot:

— A feleségem másállapotban van.

— Meg fogtok halni, — felelte Bálint csendesen és komolyan.

— Ez rettenetes, — mondtam, — szegény aszszony...

De Bálint nem figyelt rám. Tamásra figyelt, aki a Lehel háta mögött ágaskodott azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy ő is szóljon egy-két meggyőző szót. Talán neki sikerülni fog, ami a család eddigi szónokainak nem sikerült. Bálint úgy nézett rá, mint a tanár az eddig megbuktatott diákok után a következő vizsgázó diákra.

XIII. FEJEZET.

Tamás azzal kezdte a mondókáját, hogy elvigyorodott és vállat vont.

— Én nem hiszek ebben az egész istenítéletben. Miért kéne nekem meghalni? Csináltam én vala-

mit? Én az egész familiából senkit sem ismertem. Az én apám egy távoli ágból született és kántortanító Jászárokszálláson. Egyszer olvastam egy apróhirdetést, amelyben dr. Garzó Gusztáv ügyvédi irodája felszólítja a Garzó-rokonság élő tagjait, hogy jelentkezzenek nála. Hát én jelentkeztem. Én azt se tudtam, hogy ki pöröl, mit pörölnek, miért pörölnek, én csak aláírtam, amit a Guszti irodájában elém raktak. Közben a családnál megtaláltam az anyagi támogatást a kísérleteimhez. Az egyik találmányomat már gyártják a Miklósék gyárában, a másikkal egyenesen világhírű leszek. Miért kéne nekem meghalni? Marhaság.

A tartásában, a feszülten figyelő vadászkutya izgalma reszketett. Tettetett könnyedsége és hányavetisége mögött nem volt nehéz meglátni az életért reszkető félelmet. Közelebb lépett Bálinthoz.

— Én, barátom, nem is hiszem el az egészet. Te csak ugratsz bennünket.

Valamennyiünkben felcsillant a reménység. Előrehajlott fejek, készen a megkönnyebbülés nagy sóhajára, várták a Bálint válaszát. De Bálint csak a fejét ingatta:

— Nem muszáj elhinni, — válaszolt Bálint vállatvonva, — majd kiderül minden háromnegyed tizenkettőkor. Csak egy külön szívesség, hogy előkészítettelek benneteket.

Tamás figyelmesen nézte a rejtélyes arcot, amelyből hiába igyekezett valami megfogható szilárd adatot kihámozni. Pattintott az újjával és rántott magán egyet:

— Az ántiját neki, most már magam sem tudom...

És ott állott tanácstalanul, báméskodva Bálint előtt, mint aki nem tudja, hogy menjen-e, maradjon-e. Bálint pedig ránézett Gizellára.

— Gizella, a te védőbeszéded még hátra van.

XIV. FEJEZET.

Gizella dacosan és gőgösen felvetette a fejét.

— Nekem nincs védekezésem. Ami a húgodat illeti, ő okosan tette, hogy megölte magát, ha szegyenbe esett, ezt már mondtam. Ami engem illet, én igenis, tőlem telhető erővel résztvettem a pörben, mert pénzt akartam. Csinálj, amit akarsz.

A család tagjai felszisszentek. Borzasztó, hogy ez a Gizella milyen fenhéjazóan beszél az élet és halál urával, akinek most mindenáron a kedvében kell járni. Dalma fel is szólalt:

— Minek neked a pénz? Olyan zsugori vagy, mint egy hörcsög. Miért beszélsz ilyen szemtelenül?

— Ahhoz senkinek semmi köze, hogy neked minek a pénz. Nekem valamire nagyon sok pénz kell.

— Á, szóval valami titkod van, te apáca.

— Igenis, — felelt hevesen és lázasan Gizella, — valami titkom van. Olyan titkom, hogy elájulnál, ha megtudnád. És ha szemtelen vagyok, akkor szemtelen vagyok. Ez a Bálint egy hivány gazember és én ettől nem kérek kegyelmet.

— Meg fogsz halni te is, — szólt Bálint — és miután most már mind elmondtátok a magatokét és láthatjátok, hogy nincs segítség...

Itt Tamás hirtelen közbevágott:

— Azt még nem látjuk, hogy nincs segítség. Én azt hiszem, van. Az a kérdés, meg fogod-e akadályozni, ha Lehellel, Miklóssal és Gusztávval... Különben Gusztávot hagyjuk... Szóval, ha Lehellel és Miklóssal meg akarok beszélni valamit.

— Dehogy akadályozom. Vonuljatok félre valahova. Szerény hajlékom az én kedves rokonaim rendelkezésére áll.

Tamás udvariasan meghajtotta magát, aztán intett Lehelnek és Miklósnak, hogy menjenek vele. Azok csodálkozva, de engedelmesen követték. Margit is ajánlkozott, hogy velük megy, de őt Tamás visszaintette. A három férfi elment a dohányzóba.

Margit szeme ekkor villant egyet.

— Akkor talán itt tudok segíteni, — mondotta Bálint elé lépve. — Bálint, nézz a szemem közé.

— Tessék, — mondta hidegen és közömbösen Bálint.

— Nézz erősen a szemem közé. Amit én most mondhatnék, de nem mondhatok, azt neked tudnod kell.

Egész világos volt. Margit váltságdíj gyanánt felkínálkozott a ház urának. Hiába próbáltam tagadni magamban, vad féltékenység lángolt fel bennem. Most már tudtam: végzetesen és halálosan szeretem ezt az embert. És lüktető halántékkal vártam, hogy Bálint mit fog felelni az ajánlatra. Bálint farkasszemet nézett a szép asszonnyal és az előbbi hidegségtől, az előbbi közömbösségtől egy zenei hajszálnyival el nem térve, ezt felelte:

— Nem tudom. Nem értelek.

De nemesak én értettem a Margit felkínálkozását, Gizella is belelátott a nem is túlságosan homályos szavakba. Indulatosan esett neki Margitnak:

— Csak nem kínálod magad neki? Ennek a szerelőnek? Ennek az óráslegénynek? Ennek a csiszliknek?

Kate hátulról megrántotta a Gizella ruháját. Félhangon súgta neki:

— Hagyd... Mit fáj az neked... Hátha használ... you never can tell.

De Gizella nem volt diszkrét. És nem félhangon, hanem kiáltva válaszolt hátra a suttogásnak:

— Nem... azt én nem tűröm... és ebben az állapotban ez az asszony...

Rettenetes volt nézni ennek a vénlányos hisztériában vergődő feldúlt teremtésnek a vergődését. Mind elszörnyedtünk. És ebbe az elszörnyedésbe valami pokoli élességgel hasított bele Gusztáv ideges, beteges kacagása:

— Ez kitünő! Az ura meg a babája alig tették ki a lábukat... Ez kitünő!...

— Mi az? — fordult cikázó szemmel Margit az ördögi nevetés felé. — Van valami megjegyzésed?

— Nincs, — mondta nevetve Gusztáv.

— Hát nem is ajánlom.

Haragosan léptem közbe és rászóltam Margitra:

— Ugyan kérlek, egy beteg emberrel! Nem látod, hogy milyen állapotban van?

— Pukkadjatok meg, — kiáltott rám Margit — ha ő nem nézi az én állapotomat, én sem nézem az övét.

A szóváltást a három férfi szakította félbe. Tamás jött elől, mögötte Lehel és Miklós. Mind a háromnak valami feszült és szörnyű izgalom volt az arcára írva. De Margit nem várta meg, hogy mit végeztek odabent és mi a szándékuk idekint. Felháborodva szaladt a férjéhez:

— Leluskám, vondd felelősségre ezt a szemtelen Gusztit. Izléstelen megjegyzéseket tesz a hátad mögött. A női becsületemben támad.

— Hagyj békén, — felelt az izgalomtól hebegve Lehel, — most nem érünk rá.

És félretolva Margitot, a másik kettővel együtt odalépett Bálint elé. Nagyon ügyetlenül csináltak, lehetetlen volt észre nem venni, hogy haditerv szerint állottak fel: Lehel szemközt, a másik kettő két oldalról, hogy adott jelre nekiugorhassanak Bálintnak. A tartásukon látszott a testi vereke-

déshez nem szokott emberek nyugtalan és szokatlan attitűdje. Tamás kezdett beszélni.

— Azért jöttünk ide, hogy utoljára... hogy utoljára megkérdezzük... hajlandó vagy-e bennünket ebből az örülségből kiengedni, igen vagy nem?

— Nem! — felelte Bálint.

És most ugyanabban a pillanatban a három férfi három oldalról rárohant. Csakhogy Bálint egy szempillantással sem később, már fel is ugrott ültéből, már revolvert is rántott, már feljűk is szegezta. A három férfi visszatorpant. Bálint a feljűk szegezett revolverrel szépen, nyugodtan visszaült a kőlocára.

— Útonálló! — hörögta Miklós.

Bálint arcán megint megjelent egy nagyon halvány, elvillanó mosoly.

— Nem rossz. Rámrohantok hárman és én vagyok az útonálló.

— Gazember! — lihegett Lehel. — Revolverrel!

— Majd megmagyarázom nektek, édes fiaim, — szólott, a revolvert állandóan feljűk tartva, Bálint, — milyen szamarak vagytok. Ha már le akartok fogni, akkor a támadásnak ne csináljatok előre akkora reklámot. Nagy butaság meglepetést tervezni, de mindjárt előre is figyelmeztetni az embert. Hiszen már észrevehettétek, hogy készültem a mai estére. Ha az alatt a félóra alatt, ami még hátra van, megint próbáltok ilyesmit, ügyesebben csináljátok.

Bizony már csak egy félóra volt hátra. Az ívlámpával megvilágított toronyóra pontosan egy-negyed tizenkettőt mutatott. Bálint nyugodtan zsebretette a revolvert és mozdulatlanul ült tovább a helyén. Ezekben tombolt és toporzékolt a düh, amellyel nem tudtak mit csinálni. Tamás vicsorgó gyűlölettel fordult a férjem felé:

— Ez meg csak ül itt és vigyorog, pedig ő az oka mindennek! Te... te...

És már ugrott is vak dühvel Gusztáv felé. Bizonyosan nekiesett volna a torkának, ha hirtelen elébe nem ugrom. Tamás félre akart tolni az útból és ordított közben:

— Eressz neki! Eressz neki! Lehet, hogy itt kell megdöglenni, de előbb ezt a férget magam taposom el!

A hátam mögött Gusztáv hangja szólalt meg. Hátra pillantottam. Gusztáv támolyogva felállott és morfiomos mámorának halk, gyenge hangján megszólalt:

— Kiről beszélsz, te hitvány?

Kate és Gizella is közbeugrottak. Végre Tamás látta, hogy nem tud rajtunk keresztültörni, visszalépett, egy fejvetéssel visszaadobta az izgalomban homlokába hullott hajfürtöket és megigazgatta a kezére hullott kaucukmanzsettát.

— Gyáva csirkefogó, — mondotta remegő hangon, — mikor benne vagyunk a bajban, akkor persze elmenekül a morfiumba. Ami gázságot húsz évig ő főzött, azt most mi együk meg.

— Te mersz így beszélni, te taknyos? Hiszen a betevő falatodat is nekem köszönheted.

— Na, csak erről hallgassunk. Két krajcárt kaptam tőled, te meg egy vagyont kerestél rajtam.

— Ez már igazán szemtelenség, — mondta gyengén Gusztáv, aki alig állt a lábán, — nincs neked bőr a képeden. Hiszen Lehellel, meg Miklóssal együtt súlyos milliókat adtunk neked kísérletekre. Arról persze nem beszélsz, hogy a koloid eljárás bruttó forgalmából tisztességesen megkaptad a magad percentjét. Mi többet kerestünk, az igaz. Az fáj neked, te sehonnai, hogy zsebre teszlek az eszemmel.

Fáradtan visszahullott a székbe. Tamás azon-

ban csak most kezdett igazában elevenen belemenni a témába.

— Igen? Akarsz valami szépet hallani? Az új találmányomra ráköltöttek eddig száztizenkilencmilliót. Hát vegyétek tudomásul, ti okosok, ti üzleti lángelmék, hogy becsaptalak benneteket.

Lehel és Miklós tágranyílt szemmel, ámulva léptek közelebb és figyelni kezdtek.

— Másfél éve vezetlek benneteket az orrotoknál.

Kate, aki eddig egy pillanatra sem zökkent ki a legelőkelőbb angol hölgy síma kerékvágásából, most hirtelen terézvárosi hangsúllyal, éneklő felháborodással fordult Miklóshoz:

— Ilyenekre ment az én pénzem.

Miklós azonban még bírta az angolságot. Félhangon utasította rendre a feleségét:

— Shut up!

Lehel kezdett valamit magyarázni az ellenőrző szakértőről, akivel a Tamás találmányát megvizsgáltatták. Tamás hangosan felkacagott:

— Ellenőrző szakértő! Azzal én tudtam okosan beszélni. Kapott húszmillió koronát. A ti pénzetekből, hogy még cifrább legyen. Volt szíves észre nem venni, hogy mit csinálok az izolátorral.

— Beszélhetsz, amit akarsz, — mondta győzelmesen Gusztáv — a kolloid-eljárással én kerestem, nem te. Pedig te találtad ki.

— Azt bizony, édes öregem, nem én találtam ki. Ha már benne vagyunk, akkor örüljetez neki, hogy a kolloid-eljárást Weisz Jenő találta ki, egy nyomorgó politechnikus, egy irodaszolgának a fia. Nem volt neki mit enni, megvettem tőle a találmányát szőröstől-bőröstől. Itt van a zsebemben a nyilatkozata, hogy neki az egészhez semmi köze. Fizettem neki ötmilliót. A ti pénzetekből. Na, most beszélj, pupák! Ki teszi zsebre a másikat?

Gusztáv megsemmisülten, némán hanyatlott hátra a széken. Hogy él, azt csak a körme mutatta, amely görcsösen vajúdott bele a kerti szék támlájának pirosvirágos szövetébe. Tamás nagyon fújt, boldog volt. Még kaesintott is egyet Bálindra, hogy úgy-e, milyen jól elbánt ezekkel. Aztán odament a szervírozó asztalhoz, kikeresett magának egy vastag szivarrudat és jóízűen rágyujtott.

A találmányok afférje ezzel a tisztázással nem volt befejezve. Most Kate emelte fel a hangját. Kihívóan lépett a férje elé:

— Hát erre ment az én pénzem? Ezért gyűjtötte az apám a Katzer-vagyont? Felelj nekem! Ne vonogasd a vállad! Ezért gyűjtötte az apám a Katzer-vagyont?

Miklós egy darabig nézte, gondolkozott, hogy mit mondjon és addig gondolkozott, amíg sírva fakadt:

— Én velem kezdesz? Éppen most? Nézz az órára! Mindjárt féltizenkettő! Az a Bálint csak ül ott, mint egy nemtudom micsoda és te jössz a Katzer-vagyonnal?

Dalma sem hagyhatta megjegyzés nélkül a kérdést. Hosszú éveken keresztül hízelegnie és kedveskednie kellett a fivére zsidószármazású feleségének. Hosszú éveken keresztül nyelt le magába a hétszilvafás, vak falusi gögöt. Most, az izgalom feszült levegőjében, a minden jel szerint elkövetkezendő halál előtt egy félórával végre könnyíthetett magán.

— Látod, Miklós, én mindig mondtam neked. Nemhogy örülne a Katzer-kisasszony, hogy beülhetett közénk. Még neki áll feljebb.

— Nekem arra feleljetek, — kiáltozott szenvedélyesen és most már magafelejtkezett erősen éneklő hangsúllyal Kate, — hova lett a pénzem?!

Hova lettek a részvényeim?! Nekem adjátok elő a részvényeimet, meg a valutáimat!

— Meg fogunk halni, — kiabált síró dühvel Miklós, — és ő valutáról beszél! Nem sül ki a szeme! Persze a pénz! A vérében van

Kate felemelte a tíz körmét, attól lehetett félni, hogy rögtön nekiesik az ura arcának. A csuklóján hangosan csörömpöltek a karperecek és az arany apróságok. De erőt vett magán. Jobb jutott eszébe. Eszébe jutott egy szó, amelyről tudta, hogy minden karmolásnál jobban fog fájni. Hangosan és elszántan vágta férje, Garzó Miklós szemébe:

— Strici!

Garzó Miklós nem maradt adós. Ha ez a szó tizennégy évig bujkált a feleségében, anélkül, hogy az asszony kimondta volna, volt egy másik szó, ami őbenne bujkált ugyanilyen kimondatlanul tizennégy esztendeig. Mereven, könnyes szemmel a felesége arcába nézett és sápadt izgalommal vágta ki:

— Zsidó!

Elhülve hallgattuk őket valamennyien. A házasetük tizennégy esztendejének minden hazugsága benne volt ebben a két szóban, amelyet most mezítelen szemérmertlenséggel vágtak egymás szeme közé. De a harcban Miklós volt az erősebb. Neki fegyvertársa is volt a magányos Kate ellen: a nővére. Dalma szenvedélyes dühvel futott neki Katenak, megállt előtte olyan közel, hogy az arcuk majdnem összeért és egy feldúlt szakácsnő tajtékzó dühével kezdett szitkozódni:

— Te személy, te! Kikkel beszélsz te itt? Térdenállva adj hálát az Istenednek, hogy egy levegőt szívhattál egy saskői és mátrabecsei Garzóval. Te...!

— Igen? — viszonzta Kate. — Ti vagytok azok a nagy előkelők? A paraszt szakácsnő törvényte-

len gyerekei? Azt hiszed, hogy nem tudom? Amiért nem mondtam soha? Az apátok a paraszt gazdaszonyát vette el, akivel együtt élt. Igenis! És titeket később törvényesített! Azt hiszitek, nem tudom? Paraszt! Paraszt! Szakácsnő!

Ott álltak egymással szemközt, forró és gyűlölködő leheletük egymásba ütközött. Egypár pillanatig kínos és feszült csend következett. Végre Miklós megérintette a nővére vállát és síránkozva, legyintve mondta neki:

— Hagyd, nem érdemes.

— Parasztgyerekek, — szitkozódott Kate. — Szakácsnő! Igenis!

Dalma felszegte a fejét, méltóságteljesen elfordult és gögösen kiáltotta vissza magamögé:

— Én téged többé nem ismerlek.

— Minek is arra a kis időre, — viccelt cinikusan Tamás, aki megint nekifogott a pezsgőnek.

— Most már tudom, — siránkozott Kate, — mi lett a részvényeimmel. Megmondta ezt nekem előre az apám is, az anyám is, a Linka néni is, mindenki...

És zokogva borult a rovátkás mellvéd kőfalára. Bálint csendesen szólalt meg:

— Miért veszekedtek? Hiszen egy jó negyedóra múlva meg fogtok halni.

XV. FEJEZET.

Ebben a pillanatban egy kínos, agyvelőig ható, éles sikoltás rezzentett össze bennünket. Megrettenve pillantottunk valamennyien Gizellára. Úgy állt ott, mintha most rögtön várni lehetne a megőrülését. Felkapott az asztalról egy félig telt vizes poharat és mohón, nagyokat nyelve ivott, hogy

valahogyan megnyugodjék. Aztán fuldokolva, levegőért kapkodva, félőrülten kiabálta:

— Nem bírom tovább!... Nem bírom! Jaj... Ez rettenetes!... Bálint, rögtön adjál nekem tintát, tollat. Levélpapirost! Azonnal! Hol is... Már láttam a házban... Hol is láttam... gyorsan!

És elrohant, mint akinek elment az esze.

Ekkor már az idegek rettenetes feszültségében mindenki közel állt a síráshoz. Mindenkinek reszketett a keze, mindenkinek könnyes volt a szeme, mindenkinek csak egy ujjnyi felindulás kellett, hogy azonnal kitörjön belőle a zokogás. A Lehel egyensúlyát a Gizella őrjöngése fel is borította. Váratlanul, kétségbeesve, állati rémülettel tört ki:

— Ne bögjetez itt! Csináljatok valamit, az Isten szent szerelmére! Hiszen meg fogunk halni!

És zokogva fordult a feleségéhez:

— Az Isten verje meg a dolgot azokkal a kulcsokkal! Most mi lesz velem?

— Veled? — kiáltotta élesen Margit. — Talán inkább velem? Ez mégis csak felháborító! Csak ő van a világon! Én itt állok ilyen állapotban és akkor mi lesz «vele»? Mindig ez voltál! Önző és rossz ember, az vagy

— Én vagyok önző? — kiabált a zokogástól fulladozva Lehel. — Aki kivettelek a kalapszalónból? Aki méltóságos asszonyt csináltam belőled, hozomány nélkül? Még ki mered nyitni a szádát?

— Miféle kalapszalónból? Kikérem magamnak! Nem voltam én masamód! Az a kalapszalón az apámé!

Lehel a fejét ingatta, a két keze közé fogta a fejét és úgy sirt.

— Nem bánom, nem bánom! Nem bánok semmit! Találjatok ki valamit! Én nem akarok meghalni!

— Találjunk ki valamit, — szitkozódott Mar-

git, — jaj, Istenem, milyen okos vagy! Mikor Guszti magába eresztette a morfint és félreült jó-ságos hitvese mellé, olyan nagyon ágáltál, hogy átveszed a vezetést. Vezetés! Eppen neked való! A cím, az igen. A mérnökegyeletben tíz éve akarsz alelnök lenni, de még a titkárságig sem vitted fel! Most itt állsz és sírsz, ahelyett, hogy eszedbe jutna, milyen állapotban vagyok.

— Hagyj nekem békét az állapotoddal, az Isten áldjon meg. Mit tudom én, kitől való az a gyerek!

— Mit mondtál! — kiáltott elhülve Margit.

— Megmondtam.

— Ez aztán a legutolsó aljasság a világon! Így élsz vissza az őszinteséggel és a bizalmammal, amiért mindig megmondtam, hogy ez vagy az szerelmes belém. Tehetek én arról, ha valaki szerelmes belém?

Tamás a háttérben kétfelé törölte a bajúszát egy újabb pohár pezsgő után és szinte kedélyesen, majdnem azt mondhatnám, hogy derűsen beleszólt a házaspár szitkozódásába:

— Szerelmes a fekete fene, de nem én.

Erre az egész család megelevenedett.

— Áhá! — örvendett könnyes szemmel Kate. — A zsentrik, az előkelők!

— Nem rólad van szó, — fordult Margit a Tamás váratlan megjegyzése felé.

— De igen, — kiáltotta Lehel — róla van szó!

— Ne vitázzunk annyit, — szólott Tamás — nem érünk rá. A gyerekek én vagyok az apja.

Most két szájából egyszerre hallatszott a felkiáltás:

— Gyönyörű!

Az egyik száj Kate szája volt, a másik Dalmáié. Véletlenül teljesen egyszerre mondták. Ezért most mind a ketten dühösek lettek, mind a kettő

haragudott ezért a véletlen közösségért. Sértődötten elfordultak egymástól. Lehel két karját az égnek emelte és a méltatlanul megvert kisgyermek panaszos zokogásával kiabálta az ég felé:

— Ezt! Nekem! A halálom előtt!

A sírás most már általános kezdett lenni. Szinte mindenki sírt. Hisztériás zokogás rángatta a melleket és vállakat. Én nem sírtam. Izgatott voltam ugyan, gyorsan, lihegve kellett szednem a lélegzetet, de valami végzetes nyugodtság ült a szívemen. Szinte örültem annak, hogy meg kell halnom. Hiszen attól, amit itt kellett hagynom, csak áldás volt menekülni. E mellett a férj mellett, ezzel a halálos és végzetes szerelemmel a szívemben, olyan élet állt előttem, amelyet áldás volt meg nem várni. Nem sírtam. Vártam a háromnegyed tizenkettőt. A szüleim nem éltek, gyermekem nem volt, nem kellett búsulnom senkiért, akit itt hagytam volna.

Az az ember, akihez csak a részvét és a kötelesség fűzött, most felemelkedett, fáradtan előrelépett kettőt, szemközt fordult Bálinttal és megszólította:

— Bálint, — mondd meg nekem becsületszavadra, hogy csakugyan meg fogunk-e halni.

Ez volt az a pillanat, amikor gyanakodni kezdtem. Egy másodpercenek csak egy leheletnyi részéig tartott az a szünet, amely a Gusztáv kérdése és a Bálint felelete között eltelt.

— A becsületszavamat ebben az ügyben nem vagyok hajlandó használni, — felelte Bálint.

— De én akarom tudni, hogy meg kell-e halnom, vagy sem!

— Nyugodt lehetsz, meg fogsz halni.

— Értem, — bólintott Gusztáv, — szóval meg kell halnom. Hát jó.

Felemelte a két karját és visszaeresztette. Ez a

gesztus a tehetetlenséget jelenti. Aztán megsímította a homlokát és ment kifelé. Most már mindenki tudta, hogy hová megy. Mindenki tudta, hogy megváltja magát. Segíteni már úgy sem lehetett rajta, mégis önkéntelen mozdulattal elébe állottam. Ő kinyújtotta a kezét és vadul eltorzult az arca. Ijedten tértem ki előle. Tudtam, hogy most képes lesz megütni, ha vissza akarom tartani.

— Nem értelek, Anna, — szólott hozzám Bálint — miért ne engednéd neki, hogy az utolsó perceit megmentse. Nem mindegy az, hogy valaki a halála előtt egy negyedórával morfinista-e vagy sem?

Figyelmesen néztem az arcát és gondolkoztam. Az imént, mikor megtagadta a kért becsületszót, felötlött bennem a gondolat, hogy még nincs minden elveszve, ez az ember talán még vár valamit. És hirtelen felvillant bennem a gondolat: Ez az ember szeret engem, ez az ember engem akar váltságdíj gyanánt. Két hatalmas érzés tiltakozott bennem. Nagy, szent és tiszta szerelmet éreztem iránta és úgy éreztem, hogyha váltságdíjul adom oda magam, megszenteltem a szerelmemet. Viszont, ha végignéztem ezeken az embereken, ezeken a zokogó, fuldokló, nyöszörgő szerencsétlenekeken és előttem állt a lehetősége annak, hogy hátha megmenthetem őket, nem tudtam kitérni a lehetőség elől. Mindez viharos áradat gyanánt kóválygott a fejemben. Összeszedtem magam. Döntöttem. Odaléptem Bálint elé:

— Bálint, én csalódtam benned. Te nem vagy gavallér.

— Nem, — felelte nyugodtan, — én Pityi Palkó vagyok.

— Nem úgy értem. Én a világot másképpen nézem, mint ők. Hogy az ő szemükben mi vagy, az mindegy. De az én szememben nem vagy gavallér.

— Miért?

— Mert te szeretsz engem.

A sírók egy pillanat alatt valamennyien meg-
hökkenve felnéztek. Sok szenzációt tudtak meg
egymásról ezen az estén, de a szenzációk közül
egész biztosan ez volt a legnagyobb. Bálint nyu-
godtan, majdnem közömbösen válaszolt:

— Szeretlek.

— Ha gavallér vagy, nem ölheted meg annak
az asszonynak a férjét, akit szeretsz.

— Nem azért ölöm meg. Meg kell halnia, mert
megölte a húgomat és a fiatalságomat.

— De így te is gyilkos leszel.

— Persze. Azért kell nekem is meghalnom.

— Hát hallgass ide. Ha megkegyelmezel az éle-
tüknek, elválok a férjemtől és hozzád megyek fele-
ségül.

Az egész család megszűnt zokogni. Vadul re-
ménykedve figyeltek fel valamennyien. Bálint
figyelmesen nézett a szemembe.

— Azért jössz hozzám feleségül, mert szeretsz?

Egy pillanatnyi szédülést éreztem. Nem volt
nagyobb vágyam, mint ennek az embernek meg-
mondani, hogy halálosan imádom. De nem mond-
hattam. Férjes asszony voltam. A férjem még élt.
Összehiraptam a számam, hogy ne az a válasz
jöjjön ki rajta, amely elemi erővel kívánczított
kifelé. Egy kis szünet után, összeszedve minden
szilárdságomat, ezt válaszoltam:

— Nem. Azért megyek hozzád feleségül, mert
az uramat szeretem.

Bálint bólíntott és szomorúan elmosolyodott.

— A te kérésedre sokat megtennék, Anna. Még
a te áldozatod nélkül is, csak a pusztá kérésedre.
Azt mondanám, hogy menjetek el valamennyien
békével. Ha nem szeretsz, nem kellesz. És ezek is
vigyék el az aljas kis életüket. A kérésedre meg-
tenném, ha tehetném. De már én sem segíthetek.

A kulcsok nincsenek, a hidat nem tudom leereszteni, a telefon éjszaka nem működik. Itt nincs emberi hatalom, amely megmentsen bennünket.

Vállat vontam. Nincs mit tenni. Odamentem a kőfalhoz és lenéztem a mélységbe.

XVI. FEJEZET.

A Gizella kétségbeesett és izgatott kiabálására fordultam vissza. Egy megírott és leragasztott levelet tartott reszkető kezében. A félőrült benyomását tette. Tipegett, topogott, minden cél és értelem nélkül, hadonászott a levéllel, értelmetlenül kapkodott mindenfelé.

— Hol van... ezt a levelet... ezt rögtön, akárhogy, a címzettnek... elvinni vagy kiküldeni innen vagy akárhogy... rögtön... Bálint, könyörgöm...

— Lehetetlen, — felelte Bálint, — innen már nem juthat ki semmi.

— Nem, nem, szó se lehet, ezt muszáj, ez olyan dolog, hogy ezt minden körülmények között muszáj... egy gyerek miatt... egy kis gyerekről van szó... értsd meg, ez feltétlenül szükséges... de azonnal... Nézz az órára, hiszen már csak tizenkét perc van hátra, azonnal...

— Sajnálom, én nem segíthetek.

Megdöbbszent részvétellel néztem ezt a szerencsétlen leányt. A szívem majd megszakadt, úgy sajnáltam, amint gyors, lihegő, szakadozott tempóban egymásután szakadtak ki belőle életreszóló vallomásának újabb és újabb titkai, hátha azokkal meg tudja hatni ezt a szoborhoz hasonló, végzetes embert.

— Én megmondom... inkább megmondom... nem tudja senki... egy kis fiúgyerek... tizenhároméves fiú... olyan gyenge kis fiú... olyan

koraérett és úgy tud nézni... ennek a levélnek el kell menni... ha ez nem mehet el, az a kis fiú megöli magát, olyan rettenetes ügyis, mennyit gyöttrődik és kérdez... és ebből a levélből meg fogja tudni, amit akar, ez a végrendeletem, értsd meg, ezt feltétlenül muszáj, adj valami tanácsot, csak a levél menjen el, aztán jól van, én nem bánom, elpusztulok... csak a kis fiúnak ezt a levelet... Bálint, az Istenre kérlek...

— Nem tudok semmi tanácsot adni.

— Gondolj a húgodra... úgy-e sajnáltad... ez a gyerek is meg fogja ölni magát, mert évek óta folyton gyötör, hogy ki az apja, ki az anyja... csak én tudom, mert én nevelem, én tartom... erre kellett volna nekem a nagy pénz is... Borzasztó, mennyit kínozza magát ez a gyerek... sose fogja megtudni... Mikor megfogja a kezemet és úgy rimánkodik: «Gizella néni, ki az én anyukám, ki az én apukám!»... Legyen benned irgalom... Ha én meghalok, ki fogja neveltetni azt a kis fiút?

Gizella mélyen, melegen sírt. Térdreesett Bálint előtt, összetette a kezét. És végre kitört belőle a legnagyobb szó:

— Bálint, irgalmazz a gyerekemnek... az én drága, szomorú kis fiamnak... kis fiam... kis fiam... Gyurikám...

Mélyen, hatalmasan zokogott, félszeg csúszással próbált közelebb térdelni Bálinthoz. A többiek is sírtak. Én is sírtam. Csak Bálint nem sírt.

— Meggyilkoltátok, akit legjobban szerettem. Tíz perccetek van hátra az életből.

Erre valamennyien kínosan, kétségbeesve felnyögtek és feljajdultak. Lehel sírva könyörgött, összetett kézzel rimánkodott Bálint előtt, hogy könyörüljön az életének. Margit odament, kíméletlenül félretolta és elébe állott:

— Bálint, még nem késő. Én nem akarok meg-

halni. Én még olyan fiatal vagyok... Kate, Dalma, gyertek, rimánkodjatok... Bálint, az Istenre kérek...

Ott lökdösték egymást Bálint előtt, ahol térdelve és zokogva hevert a földön a szerencsétlen Gizella. Lökdösődtek, tolakodtak. Mindegyik a másik elébe akart kerülni, hátha az ő panaszja, az ő zokogása jobban meghatja a mozdulatlan embert.

Az egész zokogás pokoli kórusát egyszerre csak Tamás hangja ordította túl:

— Hallgassatok, csürhe!

Egy pillanatra rémült csend keletkezett. Tamás gorombán félrelökte az útjában állókat és Bálint elé állott:

— Pajtás, egy kérésem volna... Eddig csak bírtam, bírtam, de most már nem bírom. Ember vagyok én is. Add ide azt a revolvert, én nem akarok tovább várni.

Bálint a fejét rázta. Csendesen és komolyan szólt:

— Te, meg Gizella, ti vagytok a két hamis tanu. Tudok mindent. Ti elmentetek a pörben hamisan tanuskodni. Meg is esküdtetek. Beadványt csináltak arról is, hogy a húgom feslett életet élt.

Gizella szenvedélyesen felelni akart valamit, de aztán látta, hogy itt nem használ semmi. Visszaomlott és sírt tovább. Tamás azonban nem hagyta magát.

— Guszti csinált mindent. Mi csak aláírtuk, amit elibünk tett.

A többiek mohón kaptak rajta és egymás hegyén-hátán keresztül vádaskodva kiabálták:

— Igen, Guszti csinált mindent!

— Add ide azt a revolvert, — kérte tovább Tamás.

Bálint csak a fejét rázta. Most Kate hisztériku-

san felsikoltott, odavetette magát a földre Bálint elé, átölelte az ülő férfi lábát és úgy rimáncodott:

— Én nem akarok meghalni, én minden pénzeimet neked adom, az egész mindent, gyárakat, palotát, autót, ruhákat, a lovakat, az ékszereket...

Bálint csak a fejét rázta. Tamás látta, hogy itt nincs mit csinálni, vállat vont, odament az asztalhoz és elkezdett mértéktelenül inni. Már eddig sem volt egészen józan, most aztán percenként részegebb lett. Egyik poharat a másik után hajtotta fel. A többiek sírva, nyögve, jajveszékelve könyörögtek neki. Dobogó szívvel néztem ezt a szörnyű látványt. Bálint is kedvetlenül meglegte:

— Semmi értelme sincs, hogy így megalázzatok magatokat. Mondtam már, hogyha akarnék, se tudnék segíteni.

XVII. FEJEZET.

Az ajtóban imbolyogva, mint egy kísértet, a férjem jelent meg. A kezében tartotta azt a kis bádogdobozt, amelyet olyan féltékenyen titkolt máskor és amelyet most már szemérmetlen nyíltsággal mutathatott. Kaján, vigyorgó, gyerekes mosolygás ült az arcán, mint az olyan rosszlelkű gyerekeknek, aki fájdalmas tréfát okozott gyengébb pajtásainak.

— Én már kész vagyok. Én mindjárt el fogok aludni. Már kezd hatni. Igenis, Anna, vedd tudomásul, hogy háromszoros adagot vettem. Kifogtam ezen a híres Bálinton. Csak hallgassad itt ezeknek a nyávogását... Mondd, te Bálint, miért nem rúgsz beléjük, ott a lábadnál? De nekem már jó... Olyan könnyű, olyan édes... úgy lebeg...

Leereszkedett egy székre. A kazettát remegő

kézzel letette maga elé az asztalra. Tamás ebben a pillanatban, mint a vércse ugrott oda, hogy elkapja a morfiumot. De Gusztáv idejekorán észrevette és elvette előle.

— Azt nem, más nem kap.

Felállott. Részeg lépésekkel odament a mellvédhez és gonosz vigyorgással kidobta a kazettát a sáncárokba. Aztán megint visszaült a székbe.

— Ti csak szenvedjete... Én mindjárt elaluszom... Örülök, ha szenvedtek. Gyűlöllek benneteket. Én mindenkit gyűlölök. Én mindig mindenkit gyűlöltem.

Megesett a szívem rajta. Odamentem hozzá és a keze után nyúltam, hogyha meg kell halni, együtt haljon meg velem. Ő durván és gyűlölettel lökte el magáról a kezemet, mint mikor hernyót söpör le ruhájáról az ember.

— Vidd innen a kezedet! Eredj a fenébe! Semmi közöm hozzád! Magam akarok lenni!

— Most? — kérdeztem fájdalmas csalódással.

— Persze, hogy most. Most van az, amikor már nem kellesz.

— A feleséged vagyok. Hiszen szeretted.

Már olyan hangon beszélt, mintha álmodnék.

— Sose szerettelek, tudd meg. Megkívántalak, mert szép voltál. Ennyi az egész. Gyűlöllek téged is. Mindig is gyűlöltelek, soha egy pillanatig nem szerettelek. Semmi közöm hozzád, menj a fenébe!

Ezt az embert én nem szerettem. De pár perc hiányzott mind a kettőnk halálához. Mindenkinek, aki részvétet érez, fáj, ha a részvétet durván elutasítják.

— Gusztáv, — mondtam neki, — térj magadhoz...

Ő roppant erőfeszítéssel felállott. Olyan gyűlölettel nézett rám, hogy megborzadtam tőle. Megtudott volna fojtani.

— Nem érted, hogy magam akarok lenni? Nem érted, hogy sohasem volt semmi közöm hozzád? Ha nem takarodsz innen, beléd rúgok! Pusztulj innen!

Meginogtam. Majdnem elestem. A számhoz kaptam, hogy a sikoltásomat visszafojtsam. Félhalottan hátráltam tőle. Ő eszelősen hullott vissza a székébe és a szája körül valami gyilkos mosollyal, már alva motyogta:

— Elváltam. Nincs feleség, semmi sincs, nem kell, mars innen, mindenki mars innen... így jó, egyedül... én csak nevetek... nevetek...

Rettenetes volt nézni. Vigyorogva elaludt. De csak én néztem. A többiek már nem figyeltek semmire. Egyenletes kórus gyanánt sirtak valamennyien, már nem is lármásan, mert a jajveszkelésben elfáradtak. Garzó Gusztáv már mélyen aludt. Elnéztem. Eldobott magától, sohasem szeretett, soha semmi köze nem volt hozzám. Én rettenetes erőfeszítéssel tagadtam meg azt a viharos nagy szerelmet, amely minden akaratom ellenére az egész lelkemet a hatalmába kerítette. Tisztességesen és becsületesen mellette akartam maradni, hogy feláldozzam azt, ami nekem minden, azért a semmiségért, ami neki az utolsó percek egy érdektelen és közömbös kényelme: egy asszony, aki terhére van.

Szabad voltam. Igen nagy dolgok történtek bennem. Az órára néztem. A háromnegyed tizenkettőtől még tíz perc hiányzott. Elszántam magam, kiegyenesedtem, odaléptem Bálint elé és mialatt ő annak a hatása alatt, mit az arcomon látott, felállott, én rajongva, boldogan, szinte kacagva, kitért karokkal kiáltottam feléje:

— Drágám! Egyetlenem! Mindenem! Szerelmem! Imádlak!

XVIII. FEJEZET.

Bálint nyugodtan nézett rám és nyugodtan kérdezte:

— Az enyém vagy?

— Testestől-lelkestől.

— Jössz velem akárhová?

— Hiszen tudom, hogy a halálba megyek veled.

— Én nem így akarom, nyitott szemmel. Ne azért gyere velem, mert tudod, hogy meg fogunk halni. Hanem azért, mert behúnyt szemmel egyetlen utad van: az én utam. Akárhova vezet. Élet vagy halál, az most mindegy. Jössz?

— Behúnyott szemmel. Az uram vagy! És az Istenem vagy! Azt csinálsz, amit akarsz, oda viszel, ahova akarsz! Annyira a tied vagyok, mint a kezéd!

Olyan boldog voltam, hogy szinte kacagva kiáltottam:

— Ó Istenem, volt már valaha a világon egy ilyen gyönyörű negyedóra?

A részeg Tamás, akit a humora a halál előtt tíz perccel sem hagyott el, nem állhatta meg, hogy oda ne vesse:

— Gusztus dolga.

De mi nem törődünk vele. A többiek csendes, bűgő sírása és szipogása közben Bálint megfogta a kezemet.

— Ide jössz mellém.

Nem ültem melléje a kőlócára, gyerekes boldogsággal, mint egy rabszolganő leültem a kőlóca alatti lépcsőfokra a lábához. Mint egy rabszolganő, úgy támaszkodtam a térdére, úgy néztem fel az arcára. Behúnyott szemmel nyujtottam feléje az arcomat. De az ő arca nem közeledett az enyémhez.

— Nem csókolsz meg? — kérdeztem tőle csendesen.

— Nem. Még nem csókolhatlak meg. Majd megtudod, miért.

— Űgy teszel, — feleltem engedelmesen — ahogy akarsz.

A többiek már nem is nagyon törődtek velünk. Margit volt az egyetlen, aki gyűlölettel nézett rám és gonoszul szólt oda:

— Az urad közben jól alszik.

Csodálkozva néztem fel Bálintra. Bálint alszik? És csodálkozva néztem Margitra, hogy mit jelent ez a megjegyzése.

— Nem ő, — mondta Margit — hanem az urad, Guszti!

Csodálkozva néztem abba az irányba, amerre mutattak és feleszméltem. Magamon is csodálkoztam, hogy milyen hamar, szinte egy szempillantás alatt, elfelejtettem egész eddigi életemet. Egy ember volt a világon most már. Rajta kívül nem volt senki. Űgy éreztem, hogy az övé vagyok és másé nem is voltam soha.

Az óramutató kérlelhetetlenül mozgott előre a toronyóra számlapján. Tamás már teljesen részeg volt, leült magában egy sarokba, odavett egy üveg pezsgőt és csendesen dúdolgatott: «Kiesett a, kiesett a szivar a zsebemből...» Ez a dünnögő nóta valami olyan torz és furesa vonallal símult bele a többiek sírásába, hogy máskor ezt éreztem volna a világ leggroteszkebb hangzavarának. De ezen a hihetetlen éjszakán már semmi sem volt hihetetlen.

Lehel hangosan felzokogott. Már azzal sem törődött, hogy a könnyei összemaszatolják az arcát. Már arra is fáradt volt, hogy a zsebkendőjével felszárítsa a könnyeket.

— Hallgassatok ide, — mondta sírva, bár nem

hallgatott rá senki, — ha meghalok, akkor muszáj valamit megmondani... egy borzasztó dolgot... én rájöttem, hogy tehetségtelen vagyok.

— Most jössz rá? — kiáltott vadul Margit, aki az utolsó szavakra felfigyelt.

Gizella állandó bűgással a kisfiát siratta, a levelet csókolta folyton és térdelve zokogott:

— Gyurikám... kisfiam... szegény kis árvám... ki fogja gondodat viselni... Nem fogod megtudni, hogy én vagyok az anyukád... csak legalább azt megízenhetném neked...

Bálint most egy levelet vett elő a zsebéből.

— Most hallgassatok ide valamennyien. Az életetekből még nyolc perc van hátra. Erre a nyolc percre még valamivel szórakoztatni akarlak benneteket.

Mindenki elhallgatott, az utolsó remény csilant meg a kivörösödött, könnyes szemekben: hátha most történik valami? Csak Tamás dúdolgatta magában zavartalanul «Hej de szépen zongoráznak az új kávéházban...» Őt most már semmi sem érdekelte többé.

Bálint kezébe vette és kinyitotta a levelet. Elkezdte olvasni. Amíg olvasott, én az államat oda fektettem a térdére.

XIX. FEJEZET.

Amit eddig írtam neked, drága kis fiam, azt nemcsak az emlékezetemre támaszkodva írtam. Hosszú éveken keresztül naplót vezettem. Ez a napló fekszik itt előttem, amikor adatainak segítségével felidézem magamban életem legnagyobb éjszakájának a történetét. De azt a levelet, amelyet apád ezen az éjszakán felolvasott, nem a naplóból írtam ki. A levél ma is megvan. Apád

a legszentebb kincsei között őrzi. Onnan másolom neked ide. Annak az utolsó levele, akit apád olyan véghetetlen testvéri jósággal és hűséggel szeretett: a te nénédet, akit sohasem ismertél. Íme, a levél:

«Drága Bátyuskám! Nagyon fáj, hogy ilyen iszonyú dolgot kell közölnöm veled, de nekem meg kell halnom. Elmondom neked az egészet őszintén, nekem nincs mit titkolni, én nem vagyok rossz, csak szerencsétlen vagyok. Megírtam neked, hogy ki az a Szilágyi Béla és azt is, hogy halálosan szerelmes vagyok bele. Tegnapelőtt, csütörtökön, vadászaton volt, egy golyó érte és azonnal meghalt. Mikor ezt a levelet írom, éppen temetik, de én nem lehetek ott, mert a koporsó mögött a felesége megy, akitől már négy hónapja külön költözött, hogy elváljon és elvegyen engem. Megírom neked most, amit eddig eltitkoltam. Más azt mondhatja rám, hogy könnyelmű voltam és aljas, de neked meg tudom magyarázni, mert a te szíved hű és tiszta. Én éveken át hazudtam neked, drága Bátyuskám. Mindig megnyugtattalak, hogy jól vagyok és semmi bajom, hiszem tudtam, hogy milyen borzasztóan küszködöl és sokszor éhez is. Azt írtam neked, mikor még a svájci óragyárban dolgoztál, hogy ne vállalj semmiesetre sem túlórázást, mert nagyon jó irodai állást kaptam. Ez nem volt igaz, éheztem és nyomorogtam és csak annak örültem, hogy te most legalább nyugodt vagy, hogy a te kis Moszatod...»

Itt elcsuklott egy pillanatra apád hangja, amikor a levelet olvasta. De erőt vett magán. Szilárdan és nyugodtan folytatta:

«... a te kis Moszatod jól és gondtalanul él. Ámbár megtiltottad, én mégis írtam a rokonoknak. Írtam Garzó Miklósnak, de nem is kaptam választ. Írtam Garzó Lehelnek, ő azt válaszolta, hogy semmit nem tud a közöttünk fennálló rokonságról. Írtam Garzó Dalmának, aki azt írta, hogyha odáig süllyedtem, hogy Garzó-lány létemre kéregető-levelek írásával foglalkozom, akkor ő szóba sem áll velem. Garzó Gusztávot, aki a pört folytatta ellenünk, felkerestem személyesen Pesten, hogy hátha a pörből jár valami pénz. Ő bevitt az irodájába, egy belső szobába és ott elkezdett velem erőszakoskodni és dulakodni és az egyetlen blúzom is eltépődött. Örültem, amikor kijutottam az utcára. Aztán két ügyvédnél is próbáltam, hogy talán vállalnák a pörünket, ami egészen elaludt, de pénz nélkül egyik se akart belemenni semmibe. Azt mondták, hogy a vagyont az árvaszék kezeli. Elmentem az árvaszékhez, ott nem tudtak csinálni semmit. Itt álltam éhesen, rongyosan, összetörve, teljesen egyedül és akkor jött ez az ember, Szilágyi Béla, amikor majd meghaltam egy barátságos jó szóért. Kedves volt hozzám és jóságos volt, megérdemelte, hogy szeressem. Az Isten áldja meg ezerszer azt a koporsót, amit éppen most visznek a temetőbe. Én megírok neked mindent őszintén, te tudni fogod, hogy ők öltek meg engem, mert Isten és ember előtt a mienk volt az örökség, a tied meg az enyém, de ők irgalmatlanul és kegyetlenül eltapostak bennünket, két árva gyereket, pedig nagyon jól tudták valamenynyien, hogy közönséges rablás, amit velünk csinálnak. És engem a végén ez a sok aljas-ság és gonosz-ság úgy megtört, hogy amikor

kínálkozott a boldogság, nem tudtam várni. En magam kértem Bélát, hogy költözzünk össze. Olyan boldog voltam, hogy négy hónap mulva meglesz az esküvőm és vége lesz minden nyomorúságnak és te is hazajössz, mert Bélával megbeszéltük, hogy csinál neked egy igazgatói állást egy gazdasági gépgyárban, ahol ő főrésztvényes. Most egyszerre minden összeomlott. Itt állok a szörnyű nyomorban. Tudom, hogy te is nyomorogsz, Béla után pedig nem öröklök semmit, mert amíg élt, semmiesetre sem fogadtam el tőle a legkisebb ékszert sem. Utána pedig nem marad rám semmi, mert éppen ma egy hete mondta szegény, hogy végrendeletet akar csinálni, ha majd hazajön a vadászatról. Nem csinálhatta meg, a vadászatról már holtan hozták haza. És még hozzá lány se vagyok, asszony se vagyok, megvan a széken. Azt csak én tudom, hogy felemelhetem a fejemet, mert aki szeret, az tiszta. Ezzel a levéllel, tudom, nagy fájdalmat okozok neked, hiszen senkid sincsen a világon, csak én, de hidd el, így jobb lesz, én csak kölönc és gond vagyok a nyomorúságodon. Majd meg fogsz vigasztalódní, hogy nekem a Garzó Gusztávok, meg a többi Garzók miatt így kellett elmenni és ha csak magadra kell gondolni, neked is könnyebb lesz valamivel a küszködés. Isten veled, édes jó testvérekém, gondolatban még egyszer utoljára az öledbe hajtom a fejemet, hogy a hajamat megsímogassad, mint amikor még egész kicsik voltunk, a nagy szobában, a barna díványon ültünk és boldogok voltunk. Isten veled, drága Bátyuskám! Rettenetesen fáj, ha a revolverre nézek, ami itt van kikészítve előttem, de már csak egy negyedóra az egész, amíg ezt a levelet

neked feladom külföldre. Isten áldjon meg, köszöni a szeretetedet és a jószágodat és milliószor csókol végtelen szeretettel és utolsó gondolatával a szegény kis Moszat.»

XX. FEJEZET.

A levelet mindenki mély csendben hallgatta végig. Még a szipogás is megszűnt. Egy pillanatig senki sem mozdult. Bálint összehajtotta a levelet és zsebretette. Én némán az egyik kezéért nyúltam és a tenyerét odahúztam a fejemre. Kimondhatatlan áldásnak éreztem, hogy ezzel a kézzel a fejem fogok meghalni. Mert hiszen meg kellett halni, ez most már kétségtelennek látszott.

Bálint ránézett az órájára és megszólalt:

— Két percek van. Ezért a levélért két perc múlva meg fogtok halni.

Erre hirtelen fejvesztett sírás és üvöltés kezdődött. A térdeplők felállottak és tanácstalan, eszeveszett rémületükben kétségbeesetten kapkodtak volna fizikai tárgyakhoz s amelyekbe megtámaszkodhattak volna a szószoros értelmében úgy, mint a vízbefúló kap a szalmaszál után. Esztelen és kerge mozdulatokat tettek, mint égő akolban a birkanyáj. Az üvöltő sírás teljes zűrzavarában mindegyik értelem nélkül, monomániákusan hajtogatta a maga mondókáját.

— Tehetségtelen vagyok, — sírta Lehel — és meg fogok halni... Értsétek meg... Ez irtózatos... Tehetségtelen vagyok...

— Gyurikám, Gyurikám, — zokogta Gizella, miközben mindenkinek értelem nélkül kínálta a kezében tartott levelet. — Ezt a levelet azonnal valaki... Ennek muszáj... Az én kisfiamnak... Egy anya utolsó kívánsága...

— Én nem akarom, — rikácsolt Margit — én kikérem magamnak... Hol van ilyenkor a rendőrség...

— Nekem semmi közöm az egészhez, — szitkozódott Kate, — engem eresszenek ki... Aljaság... Szemtelenség, Wie komm ich dazu?

— Azt a keserves szentségét neki, — káromkodott Dalma. — Hát csináljatok valamit... Azt a keserves kínszenvedésit neki... Én nem akarok elpusztulni... Azt a keserves mindenségít, én élni akarok!...

— Mi lesz velem, — nyöszörgött Miklós — jaj, most mi lesz velem... Nagyon fog fájni... Jaj csak már jönne... Jaj...

Mindebbe a jajveszékelésbe, káromkodásba, zokogásba, szitkozódásba, sikoltásba, sírásba kísértetiesen vegyült bele a részeg Tamás eszelős éneke:

— Kiesett a, kiesett a szivar a zsebembül...

Ennek a zürzavarnak Kate egy kiáltása egyszerre határozott medret adott. Kate ugyanis fejtelten futkározása közben a terrasza egy olyan pontjára jutott, ahonnan meglátta a toronyóra egy oldalsó számlapját, amelyet eddig nem láttunk. Ahogy erre az órára felnézett, egyszerre állati boldogsággal felsikoltott:

— Halb zwölf! Halb zwölf! Ezen az oldalán még csak féltizenkettő! A másik oldala nem jár jól! Még van egy negyedóra!

Valamennyien hanyatt-homlok odarohantak Katehez. Lökve és taszigálva egymást néztek fel az órára.

— Még egy negyedóra! — kiáltott ujjongva Lehel.

— Még egy negyedórát így szenvedni! — nyöngött elkeseredve Miklós.

Gizella boldog sikollyal megölelte Margitot, mert az volt hozzá a legközelebb. És esztelenül egy

helyben tipegve-topogva kínálta megint mindenkinek a levelet, hogy még van egy negyedóra, a levelet még ki lehet juttatni a kastélyból. Majd egy gondolat villant meg az arcán és mialatt Kate diadalmasan, félbolond módon csak azt hajtogatta és hirdette, hogy ő vette észre az ajándékba kapott új negyedórát, Gizella félrelökve az útjában állókat, Bálinthoz rohant. Valamennyien, mint a csorda a kolompos után, a fejvesztett emberek módjára Gizella után eredtek. Gizella letérdelt előttünk a földre, imára kulcsolta a kezét és úgy beszélt Bálinthoz:

— Bálint, az isten szerelmére kérlek, még van egy negyedóra, most még lehet segíteni, térdenállva könyörgök, én szívesen meghalok, csak ez a levél menjen el.

Utolsó szavait már alig lehetett hallani, mert a beszédébe csakhamar zuhatagszerűen valamennyien belevágtak. Ismét zűrzavarosan, összevissza kiabálta mindenki a magáét egymásután, egyszerre, egymáson keresztül-kasul. Margit hangja külön átsivította a pokoli és zokogó zsi-vajt:

— Mindenki térdeljen le... ez kell neki, hiú ember!

De rögtön észrevette esztelenségét és térdenállva, rimánkodva igyekezett kimagyarázni, amit mondott.

— Nem... Csak úgy mondtam, te nem vagy hiú, te okos vagy, hiszen olyan zseniális vagy... Mindenki letérdelni!

Lehel, mint pánikoknál szokott történni, amikor mindenkinek megáll az esze, értelem nélkül átvette a Margit mondatát és noha maga nem térdelt le, tízszer egymásután, gépiesen kiáltozta:

— Mindenki letérdelni!

— Mindenki letérdelni! — vette át ugyanígy a mondatot Miklós.

— Könyörgök, — sírt térdelve Dalma is, — szegény öregedő asszony vagyok, irgalmazz!...

Kate egy új dolgot talált ki, amellyel azt gondolta, hatni tud Bálintra:

— Bálint!... édes rokonom... édes, drága rokonom!

Ebben az esztelen zshivajban, ahogy ott térdeltek előtte, Bálint felemelte a kezét. Mind reménykedve elhallgattak. A csendet csak az a csörrenés zavarta, amelyet Tamás pohara okozott. Ő nem vett részt az általános rimánkodásban. Olyan részeg volt már, hogy mikor töltött magának, el ejtette a poharat. A végsőig kíntott idegek gyilkos kínjával, felháborodva és szitkozódva fordultak valamennyien Tamás felé, aki ezt a fontos pillanatot zavarja. Tamás nem törődött velük, ingadozó léptekkel, az útjába eső bútorokba megkapaszkodva indult másik pohárért. Bálint kegyetlenül és nyugodtan szólt a családhoz:

— Tévedés. Nincs egy negyedórátok. Az órának az a túlsó oldala néhány napja rossz, az átváltó rozsdás, még nem értem rá megigazítani. A túlsó számlap késik. Most egy fél perc múlva háromnegyed tizenkettő.

Halálos csend támadt. Csak Tamás dúdolt magában a teljesen elázott emberek hülye közömböségével.

— Végre, — szólt Lehel rekedten, — készüljünk.

A térdeplők valamennyien felkeltek, mint valami szertartáskor a templomban. Miklós hirtelen lendületet vett, dühös nyögéssel és fogcsikorgatva nekifutott a mellvédnek, de onnan a mélység látára visszatántorodott.

— Ezt se bírom, — mondta lemondó vállvonogatással, — gyáva vagyok.

Kate már az elmebaj határán állott. Természetellenesen, valami torz és csodálkozó vigyorral leült egy székre és kijelentette:

— En most leülök.

A pillantásom önkéntelenül Gizellára tévedt, akinek egészen fakóvá vált az arca. A szája úgy reszkedett, mintha didergett volna. Mereven nézte Gusztávot és látszott rajta, hogy most megint valami szörnyű dolog fog kibuggyanni belőle. Megrázta a fejét, egyenesen odalépett a mozdulatlanul alvó Gusztávhoz, hozzávágta a levelet és felszakadt belőle az utolsó, legszégyenletesebb titok:

— Nesze! A fiad sohase fogja megtudni, hogy te vagy az apja!

Aztán valami leírhatatlan, borzasztó, görcsös kacagással hozzámfordult:

— Ő az apja és én vagyok az anyja. Protekcióért! Allásért! Tanítónői kinevezésért! És soha nem adott a gyerekeknek egy krajcárt se!

Tovább kacagott, kacagása fuldokló zokogássá vált. Így zokogva roskadt le a halott módjára alvó Gusztáv mellett egy székre.

Miklós, aki már nem bírta a feszültséget, hebegve kérdezte Bálinttól:

—Még mennyi van?

— Húsz másodperc, — felelt Bálint az órájára pillantva.

Lehel szólni akart, de olyan rekedt volt az izgalomtól, hogy a hangja megbicsaklott. Megköszöri a torkát és kezében az órájával még egyszer rákezdte:

— Olvasni fogom. Tizenhét... tizenhat... tizenöt...

Tamás dúdolni kezdett. Mindenki kínzottan megrezzent és felháborodva nézett rá. Többen lekussolták. Tamás elhallgatott. Lehel olvasta tovább a másodperceket.

— Tizenkettő... tizenegy... tíz... kilenc... nyolc... hét...

Mialatt Lehel olvasott, én halálom előtt egy-pár másodperccel felnéztem Bálindra és csöndesen, szerényen, sóváran kérdeztem tőle:

— Most sem csókolsz meg?

— Még nem, — felelt nyugodtan Bálint.

Visszatettem a fejemet a térdére, visszatettem a kezét a fejemre. Nyugodtan vártam. Boldog voltam. Lehel rekedt másodpercei folytak tovább. Ahogy szabályosan számlálta őket, körülötte alak-talan, állati nyögések hallatszottak. Mindenki behúnyta a szemét.

— Hat... öt... négy... három... kettő... egy...

Ebben a pillanatban élesen és idegenül megszólalt a telefon csengője. A család valamennyi tagja sikoltó ordításban tört ki, de valami olyan hörgő és éles állati hangban, amelyet soha nem fogok elfelejteni. Az olyan állat irtózatossá sikolya volt ez, amelynek a torkába döfik a kést. Utána hosszú csend következett és sokáig nem moccan semmi. Csak Bálint kelt fel, gyengéden levette a térdéről a fejemet. Odament a telefonhoz és felvette a kagylót.

— Halló... én, igen. Köszönöm, minden rendben van. Igen, minden úgy lesz, ahogy mondtam. Azaz, hogy nem egészen úgy, a vendégek nem mind mennek el. Egy hölgy itt marad. Igen. Beszél a faügynökkel? Na?... Tizenöt és fél, rendben van. Tudtam én, hogy annyiért ideadja. Holnap a rendez időben kelek. Ha a főkomornyik jön, azonnal küldje fel. Jóéjszakát!

A többiek mindezt merev, bábszerű mozdulatlanságban hallgatták. Bálint most feléjük fordult.

— Ti pedig, úgy ahogy jöttetek, elmehettek.

Azok csak állottak és nem hitték. Én felugrottam és ámulva mosolyogtam rá. Ő bólintott:

— Nem fogunk meghalni, Anna! Élni fogunk!

De ezek nem tudtak a halálból olyan hamar visszatérni. Tamás vigyorogva tapogatta magát és azt hajtogatta: milyen furcsa, hogy ő meghalt. Miklós nem értett az egészségből semmit. Folyton csak sürgette, hogy mikor lesz már az a dolog, jőjön már az utolsó pillanat. Lehel a reménységtől sírva és ámuló gyerekszemmel nézett körül, meghatottan és önmagát imádvá örült az életnek. Gizella némán odarohant Bálinthoz és kezet csókolt neki. A leghamarabb Margit szedte össze magát.

— Mi volt ez? — kérdezte harciasan és kihívó szigorral Bálinttól.

— A századrésze annak, amit érdemeltetek.

— Mit csináltál velünk, micsoda disznóság volt ez?

— Megmutattalak benneteket egymásnak.

Tamás elázott agyában ki tudja miféle disznótor képzeete villant meg. Pohárral a kezében, odántorgott Bálinthoz és nehéz nyelvvel, de szónokló hangon elkezdett beszélni:

— Uram, uram, Garzó Bálint uram, szállok az úrhoz!...

És ekkor messze, mélyen lent a völgyben két egymás mögött haladó automobil tüzes szemei vilantak meg a sötétben. Ott jött Bálint pontos időre hazarendelt személyzete.

XXI. FEJEZET.

Most a történetem vége következne, drága kis fiam. De még halasztom. Gyönyörű emlék ez nekem. Külön gyönyörűségem telik abban, hogy

nem adom ki a kezemből, hogy még cirógatom, dédelgetem, még nem mondom el, még játszom vele és mint a tündöklő gyémántékszerről, lassan fejttem le róla a selyempapírt, lassan nyitom ki a bárnyitokot.

Előbb inkább elmondom, mi történt a Garzó-családdal. Természetesen még az éjszakai vonattal valamennyien elutaztak. Garzó Gusztávot, aki mélyen aludt, úgy emelték be a kocsiba, a vonaton tért magához, kevéssel Pest előtt. Mesélik, hogy felébredése előtt álmodott valamit és álmában ezeket a szavakat mondta:

— Dögöljön meg... dögöljön meg...

Még akkor is gyűlölt valakit. Nem tudni, hogy kit. És ezt már ő sem fogja soha megmondani. A válóperünk igen gyorsan befejeződött, mert Garzó Gusztáv rögtön a tárgyalások elején megpróbálta, hogy ellene szegül a válásnak, de a Bálint ügyvédje egy negyedórás beszélgetés kapcsán elébe tárta azokat a bizonyítékokat, amelyek alapján hamistanuzásra való rábírás és hamis eskü címén azonnal be lehet őt csukni. Ettől kezdve símán ment a dolog. A válás kimondása után pár héttel hallottuk és a lapokban is olvastuk, hogy Garzó Gusztávot elborult elmével ideggyógyintézetbe szállították.

A családnak ez az útja Mátrabecsétől Budapestig egyébként nagyon különös lehetett. A Garzók egyenként és összesen megharagudtak egymásra. Mindegyik közülük meztelenre vetkőzött valamennyi előtt. A vasúton egyik sem akart a többivel utazni, mindnyájan mindenáron külön fülkét kerestek. De viszont elvakult vádaskodásukban, hazudozó mentegetőzésükben és eddigi nyugalmas életük kis pocsolyájának védelmében mindenáron beszélni akartak egymással. Az egész

út azzal telt el, hogy keresztül-kasul járkáltak a vonaton a Garzók, mindegyik beszélni akart mind-egyikkel, mindegyiknek eszébe jutott egy-két találó és éles megjegyzés, amit ezzel vagy azzal az ellenféllel még közölni kellett. Így aztán hol kettesben, hol hármásban, külön kis Garzó-csoportok alakultak a robogó gyorsvonaton.

Mikor Pestre megérkeztek, úgy a Lehel-házaspár mint a Miklós-házaspár különvált. Lehel is szállodába ment lakni, Miklós is. Miklóst persze Dalma is elkísérte, aki feneketlen gyűlöletében tovább szította a bátyját Kate ellen.

De már másnap megindultak a tárgyalások. Margit meggyőzte az urát arról, hogy csak a látogatás szólott ellene. Tamáshoz soha semmi köze nem volt. Tamás csak a visszautasított szerelmes aljas bosszúvágyától vezéreltetve igyekezett az elérhetetlen imádottat férje előtt befeketíteni. Lehel azt követelte a feleségétől: esküdjék meg születendő gyermeke életére, hogy nem volt viszonya Tamással. Margit habozás nélkül megesküdött. Erre kibékültek és Lehel hazaköltözött. Csak hetek múlva vallotta meg Margit, hogy nem lesz gyermeke, az egésztest csak azért találta ki, hogy Lehelnek, aki roppantul vágyott az apaságra, egy kis múltó örömet okozzon. A család különben nagyon jól tudta, hogy miért találta ki Margit egész anyaságát. Egy nagyon szép bundára fájt a foga, de a bunda nagyon drága volt. Egy szép napon bejelentette a férjének, hogy anyának érzi magát. Lehel határtalan örömeiben csakugyan megvette a bundát. Most is együtt élnek, sokat nem tudok róluk.

Miklós és Kate is kibékültek. Ez persze csak úgy történhetett meg, ha Miklós kiutasítja házából a nővérét. A testvérek halálosan összevesztek, Dalma megesküdött, hogy soha többé át nem lépi

a Miklósék küszöbét. Nem is telnék nagy öröme benne. Miklósék igen sanyarú sorsban tengődnek. Másfél évvel ezelőtt az egész gazdasági piacot megrázta az a kínos szenzáció, hogy a Katzer-vagyon máról-holnapra óriási robajjal összedőlt. Kate teljesen tönkrement. Miklóst sikerült betenni valami állami hivatalba. Abból tengődnek szegények, de nyilvánvaló, hogy sokáig nem fogják bírni.

Különben az egész családról nem sokat tudok. Amit hallottam, azt is csak Tamásék révén hallottam. Tamás tudniillik feleségül vette Gizellát. Már a pesti úton hazafelé kijózanodott annyira, hogy elbeszélgethetett Gizellával a szegény kis törvénytelen gyerek jövőjéről. És valami nagylelkűségi rohamtól elkapatva felajánlotta Gizellának, hogy formászerint megesküszik vele, adoptálja a gyereket, aki így törvényessé válik és a vezetéknevét is nem az anyjától, hanem az apjától fogja megkapni. Elvégre Garzó vagy Garzó, az mindegy. Gizella elfogadta az ajánlatot, összeesküdtek azzal a megállapodással, hogy rögtön el is fognak válni, de közben úgy összebarátkoztak, hogy egyre halogatták a válást, míg végül Tamás egy éjszaka megint súlyosan berúgott, feltette magában, hogy most rögtön elmegy a Gizella lakására, megbeszélni a régóta húzódó válás részleteit. Fel is ment, Gizella borogatást tett a fejére, lefektette. Tamás ott maradt és többet nem is jött el onnan. Most boldogan élnek és ha Tamás kártyázik is, Gizella olyan szerelmes az urába, hogy akárhogy történik, neki mindenképpen jól van. Bennünket is meglátogattak. Ők a család egyetlen tagjai, akik eljöttek hozzánk. Barátságosan fogadtuk őket, Bálint megbocsátó és kedves volt hozzájuk. Gizella kisfia fájdalmasan rokonszenves kisgyerek, korán érett, rendkívül tehetséges, félelmesen komoly fiú.

Tamást úgy imádja, hogy az már nem egészséges és ijesztő.

XXII. FEJEZET.

És most elmondom, hogyan fejeződött be a saskői várkastély izgalmas éjszakája. Az autók lent előállottak, a föld alól hirtelen egész sereg személyzet termett elő, futkosó inasok vitték le a csomagokat. Dalma egyet pofon is ütött közülök. A kiállott izgalmaktól holtfáradt Garzók vánszorongva menekültek le az autókhoz, hogy végre kinn legyenek innen.

A terrazon ketten maradtunk Bálinttal. Egy-másra emeltük a tekintetünket. Így néztük egymást percekig, leírhatatlan mélységgel és boldogsággal. De nem moccant egyikünk sem. Ahogy így állottunk egymással szemközt, belépett Dalma. Eszébe jutott, hogy egy találó és éles mondással fog elbúcsúzni a háztól.

— Köszönöm a szíves vendéglátást, — mondta élesen és aláhúzva, — jóéjszakát.

Mi annyira elmerültünk egymás szemében, hogy szinte nem is hallottunk. Nem akartuk megtörni a varázst, meg sem rebbentünk, nem válszoltunk, csak néztük egymást. Dalma még várt egy kicsit, aztán éles hangon hozzátette:

— Köszönöm.

Nem feleltünk erre sem, csak néztük egymást leírhatatlan érzésekkel és mozdulatlanul. Dalma végre is megelégette a várakozást. Mély megvetéssel megfordult és távoztában megvetően kiáltotta felénk:

— Uriemberek!

Dalma eltűnt. Mi ketten mozdulatlanul álltunk.

És akkor apád hozzám lépett. Éreztem, hogyan fonódik a két óriási erejű karja a vállam köré. A fejem hátrahanyatlott, behúnytam a szememet.

Ennél nagyobb és szentebb csókkal két ember a világon meg nem csókolta még egymást soha. Nincs nap, hogy százszor fel ne idézném magamban ennek a csóknak az emlékét. Végiggondolom magamban mindannyiszor és az emléke még ma is friss, forró, újjongó és hatalmas, mint a tenger.

És még egy másik pillanatot szoktam ezzel együtt felidézni magamban. Azt a pillanatot, drága kisfiam, amikor te megszülettél, amikor először láttam meg az arcoeskádat.

Ha behúnyom a szemem, ezt a két pillanatot élem át mindig, újra meg újra. Telhetetlen vagyok. Nem tudok elég boldog lenni. Hiszen ha kinyitom a szememet, akkor is könnybelábad a szemem attól, hogy milyen szép az élet.

Mikor most ezeknek a feljegyzéseknek az utolsó sorát írom neked, drága kisfiam, apád hangját hallom fel az udvarról. Mindjárt fel fog jönni, ide fog lépni hozzám, szembefordulunk egymással, egymás szemébe nézünk és tudom, hogy szentségtörés, amit mondok, de megírom neked, drága kisfiam, hogy mikor én ilyenkor apádra nézek, úgy olvadok fel a szemében az egész lelkemmel, a pillantásomon keresztül úgy odaadom neki az életemet, a halálomat, mindenemet, olyan mélyen, vakon és hatalmasan imádom, mint az Istent.

Aztán majd mind a ketten odalépünk a kocsidhoz, drága kicsi fiam és egymás vállát átölelve fogunk lenézni a te virágsziromhoz hasonló arcoeskádra és el fogunk ámulni azon a csodálatos titkon, hogy a csókunk testté vált és mint bűbájos, imádott kis ember, mint egy esztendő Garzó László itt alszik és lélezkik előttünk a nyári napon.

Isten veled, drága kisfiam, ezen a papíron
búcsúzik el tőled, hogy élő valóságában odalépjen
hozzád és a világ leggyengédebb csókjával illesse
az arcocskád hamvas kis selyembőrét édesanyád

Garzó Bálintné

Nyáry Anna.

(VEGE.)

RENÉ.

I.

A rendőr nagy igyekezettel próbálta a tömeget egy korlát mögé szorítani. Nem ment éppen nehezen, hiszen nem százezernyi tömegről volt szó, hanem legföljebb húsz-huszonöt járókelőből, aki észrevette, hogy az Első Lodomériai Kátrányolajgyár vöröstéглаépületének a kapujában két frakkos úriember izgatottan álldogál. Az egyik volt az igazgató, az minduntalan a homlokát törölte a hőségben, a másik volt a cégvezető, az izgalmában hol lehúzta a fehér kesztyűjét, hol megint felhúzta.

A várakozók között egy fiatalember mindenáron jó helyet akart biztosítani magának. Ezért könyökét szomszédainak feszítvén, erőteljesen nyomakodott előre. A megkönyökölt emberek bosszankodva mérték tetőtől-talpig. A rendőr is rászólt:

— Ne tessék itt lökdösődni, kérem, mert igazoltatom.

A fiatalember ránézett a rendőrrre és roppant szerényen ezt kérdezte:

— Mondja, biztos úr, ki a maga legfelsőbb feljebbvalója ebben az országban?

— A kancellár úr.

— Na, hát én arra a vén panamistára is fütyülök. Most képzelje, mi van magával.

Többen elnevelték magukat. A rendőr nagy lélekzetet vett, próbált dühbe jönni, de aztán unta.

Legyintett a kezével és méltóságteljesen tovább sétált. Lelke mélyén ő is füttyült a kancellárra, ez nyilvánvaló. Általában mindenki füttyült a kancellárra.

Őt várták ide a gyár elé. A járókelők közül egynek-kettőnek eszébe is jutott, amit ma a reggeli mellett olvasott a Lodomériai Közlönyben, hogy tudniillik őfelsége XIV. René király ma délelőtt Malatesta János herceg kancellár kíséretében legmagasabb látogatásával fogja megtisztelni a kátrányolajgyárat. Most már nyilvánvaló volt, hogy a frakkos igazgató mit akar azzal a papírlappal, amit minduntalan eléhúz a belső zsebéből, hogy belepillantson s aztán hangtalanul mozgó szájjal tovább ismételgessen valamit magában.

— Ni, hogy drukkol! — mutatott rá egy lodomér bakfis és összenevetett a barátnőjével.

Ezen megint az egész tömeg elkezdett nevetni. A rendőr is mosolygott a bajsza alatt. De azért tessék-lássék rájuk szólt:

— Ne tessék zajongani, kérem, rögtön itt lesz őfelsége, igazán lehetne egy kis belátásuk, csak nekem csinálnak vele kellemetlenséget. Tessék ott bemenni a korlát mögé, kérem.

— Űgy dolgozik — mondta egy derűs öreg úr, — mintha fizetnék érte.

— Mondja, rendőr bácsi, — szólt egy nyelves parasztlány, — mikor kaptak utoljára fizetést?

— Le a kancellárral, éljen György! — rikkanott egy diák.

Az igazgató rémulten vetette fel a fejét, melynek homloka verejtékesen ragyogott a hőségben. Izgatottan odalépett a rendőrhöz és félrehúzta.

— Biztos úr, az istenért, hát maga ezt tűri? Hiszen itt a trónörököszt éltetik és szidják a kancellár urat! Ez mégsem lehet! Rögtön jön őfelsége és itt miket kiabálnak, az Istenért!

A rendőr egy kicsit gondolkozott, aztán bölcsen és nyugodtan így döntött:

— Azt én nem hallottam, kérem.

Ekkor az igazgató, aki az ország fegyelmének ekkora lazulásáról mondani akart valamit, hirtelen egy autót látott meg a távolban. Semmi kétség, az udvari kocsi.

— Jönnek! — mondta roppant izgatottan, hamar felszaladt a lépcsőre és pózba vágta magát.

A rendőr végigment a közönség sorfala előtt.

— Most aztán tessenek rendben maradni. Az a kommunistaszínű blúz menjen hátrább, kérem.

Egy pirosruhás hölgy hátrahúzódott. Többen nevettek. És a nagy udvari Rolls-Royce zajtalanul, puhán odafordult a gyáépület elé. A soffőr mellől azonnal leugrott a lakáj és kitárta az ajtót. A kocsiból kiszállott a kis pohos és nagyképű Cox, az udvari marsall, utána a hatalmas, délceg, fehérbajszú Malatesta herceg és végül a király.

XIV. René öfelsége vézna, lányosképű, tizenkilencéves fiatalember volt. Szürke utcai ruhát hordott és hozzá olyan nyakkendőt, amely élénk színével nem igen illett egy komoly uralkodóhoz, de általában sem illett egy elegáns fiatalemberhez. Ahogy kiszállott a kocsiból, kedvetlenül ránézett a gyárra. Véghetetlen unalom és bosszúság volt a pillantásában. Cox marsall halkán és dühösen rászólt a tömegre, hogy éljenezzenek. De alig egypár csendes és meggyőződéstelen éljen hallatszott, amelyeket a király nem is vett tudomásul. Nem nézett se jobbra, se balra, csak fáradtan és látható dühvel hagyta magát terelni az izgatottan váró frakkosok felé.

Most jött a botrány. A király, amint lehajtott fejjel, tétován bandukolt előre, felnézett, meglátta a két várakozó frakkost, körülnézett, az arca el-

komorodott, hirtelen megállott, felvetette a fejét és érthetően ezt mondta:

— Hát nem!

És megállt dacosan, mint egy gyerek. A herceg és a marsall hirtelenében nem értették a dolgot. Zavartan megállottak ők is és meghökkenve bámultak a királyra.

— Hát nem, hát nem, hát nem, — folytatta a király most már hangosabban, — elég volt, nem megyek.

A közönség érdeklődve, izgatottan összesűgött. Látni lehetett, amint a marsall, meg a kancellár megdöbbenve suttognak a királyhoz és kézzel-lábbal igyekeznek valamire rábírní, de a király makacsul a fejét rázza. Cox marsall hamar magához intette a rendőrt és súgott neki valamit, erre a rendőr odasietett a sorfal gyanánt álló közönséghez és fojtott hangon oszlásra szólította fel őket. A nézők habozva engedelmeskedtek. Amilyen kevéssé érdekelte őket eredetileg a parádé, éppen úgy szerettek volna most egypár pikáns részletet megtudni a skandalumból. De azért elsomfordáltak, csak messziről próbáltak a királynak és két tanácsadójának izgatott csoportjára visszafigyelni.

— De, felség, — mondta ingerülten az öreg Malatesta herceg — a programm szerint az Első Lodomériai Kátrányolajgyár Részvénytársaság...

— Hagyjon békét! — kiáltott türelmetlenül a király. — A kátrányolajgyár pedig pukkadjon meg vagy forduljon fel, bánom is én.

A frakkos igazgató fájdalmasan összerezzen a zord királyi szavakara. János herceg az ajkába harapott, aztán rászólt az igazgatóra:

— Az urak csak menjenek be. Az előcsarnokban fogják fogadni őfelségét. Őfelsége pillanatnyi indiszpozícióval küzd.

A két frakkos úr mélyen lesujtva bement a

gyárba. A soffőr, meg a lakáj szoborszerűen merev arccal szemlélték a jelenetet. De még ők is elcsodálóztak most, mert a vézna kis királyból, miután minden zavaró tanu eltávozott, végre kitört a szó és most egyszerre úgy dőltek belőle a mondatok egy szuszra, szinte lélekzetvétel nélkül, mint a Niagara. És a két öreg úr elképedve hallgatta.

— Persze, a program, — kiáltotta a kis király elkeseredve, — mindig a program! Ma reggel megnyitottam a Lodomériai Szalón állatfeszítési tárlatát, nyolc teremben megnéztem nyolcvan oroszánvadászatot és nyolcszáz angoramacskát olajban. Akkor elmentem a Testegyenészeti Klinika szabadelőadására és egy karbolszagú teremben másfél óra hosszat vetített képeken néztem a legrémesebb betegségeket. Akkor holtfáradtan leültem a lunchhöz, de a karbol még az orromban volt és a fáradságtól nem tudtam enni és még siettettek is, mert el kellett rohanni, hogy megnyissam a Terménygazdasági Kiállítást, ahol mindenféle kukoricák meg kendermagok között ácsorogtam egy óra hosszat és nem tudtam leülni és most zúg a fejem és fáj a lábam és éhes vagyok és émelygek és szédülök az állatképektől, a betegségektől, a sikértartalomtól és majd összerogyok és most még kátrányolajgyár és megint be kell menni egy ilyen bűdös gyárba és a gépek dübörögni fognak, mikor fáj a fejem és az egészről teremről-teremre nem értek semmit és holnap megint előlről az egész és felszentelés és avatás és díszszemle és alapkövetétel és megtekintés és nincs egy órám, hogy leüljek egy sarokba magamnak, énnekem olyan életem van, mint egy kutyanak, én ezt nem bírom, értsék meg, nem bírom, na!

Az utolsó szavaknál öfelsége annak rendje és módja szerint elbögte magát. Bizony, mi tűrés-tagadás, XIV. René, Lodoméria királya, Biscaya

örökös grófja és jeruzsálemi báró, ott bögött fővárosának egy nyílt utcáján, kivette a kabátja külső zsebéből finom angol zsebkendőjét és abba úgy belefujta az orrát, mint a trombita. Egy tizenkilencéves fiatalembertől egyrészt, egy koronás királytól másrészt elég különös, hogy sír az utcán. Egy-két közeli ház ablakában kíváncsi fejek hajlottak össze, egy-egy ablakban még gukkerező lodomér honpolgárokat is lehetett látni.

Malatesta herceg és Cox marsall tanácstalanul és kétségbeesve néztek egymásra. Aztán elkezdték kérlelni a királyt. Egyszerre beszéltek. Úgy kapacitáltak, mint egy képviselőválasztót szokás. De a király konokul rázta a fejét és csak azt hajtogatta egyre, hogy haza akar menni. Egyszer csak felvetette a fejét.

— Hát hallgassanak ide az urak. Addig amerikázni fogok és beteget jelentek, amíg bele nem mennek, hogy Mária Eleonóra főhercegnőt meghívhassam a palotába legalább két hétre.

— Felség, — mondta savanyúan a herceg, — a főhercegasszony öfenségének túlságosan energikus és minden iránt túlságosan érdeklődő egyénisége az udvarnál csak fölösleges komplikációkat okozna. Az nem jó.

— Miféle beszéd az, hogy «energikus», meg «komplikációk»? Egy drága, kedves, aranyos, okos asszony, az egyetlen rokonom, akit szeretek. Olyan, mintha az anyám volna. Mért ne jöhetne ide. Igazán olyan színe van a dolognak, mintha félnének tőle és mintha takargatani kellene előle valamit.

— Bocsánat, felség, — szólt önérzetének teljes méltóságával a kis pocakos Cox marsall, — mi a hazának és dinasztjának tett szolgálatainkért egy sokkal kritikusabb fórum előtt álljuk a felelősséget, mint Mária Eleonóra öfensége. És ez a fórum,

amelynek a szeme állandóan rajtunk van, a történelem.

— Űgy, — csattant fel a király — szóval a történelemnek szabad idenézni, a néninek nem szabad. Hát vegyék tudomásul az urak, hogy én ezenel elkezdek sztrájkolni. Most megyek haza.

— De az Istenért, felség, — szólott a herceg, — a Kátrányolajgyár igazgatója komoly összeget fizet a reklámért. A pénzre égető szükségünk van!

— Bánom is én. Megyek haza.

A kancellár és a marsall kétségbeesve látták, hogy a kisírt szemű kis király valóban indul a Rolls-Royce felé. Malatesta herceg kénytelen volt megadni magát. Utána szólt az amerikázó uralkodónak:

— Hát jól van, felség, nem bánom, hívja meg két hétre. Itt a kezem. De igérje meg, hogy több botrányt nem csinál.

XIV. René egy szempillantás alatt friss és jókedvű lett.

— Megigérem. Rendben van. Na gyere, te kátrányolaj, a fene egyen meg.

A király ruganyos léptekkel bement a gyárba. A kancellár és a marsall alig győzték követni. Benn az előcsarnokban nagy karéjt alkotva állott a gyár irodai és munkásszemélyzete. Hangos éljenzés tört ki. Az igazgató megigazította a kesztyűjét, előlépett és elkezdte:

— Felsőges Uram! Mikor mint a lodomériai gazdasági élet legfőbb őre és jóságos atyja e gyártelepre legkegyelmesebben be méltóztatott lépni, ezt a napot felséged örökre emlékezetessé tette a lodomér kátrányolajipar küzdelmes történetében...

II.

Így történt, hogy egy hét múlva udvari szalónkocsi hozta Lodoméria hasonnevű fővárosának pályaudvarára Mária Eleonóra főhercegnőt, vagy mint a legfelsőbb körökben nevezni szokták, Európa nagynénjét. A király addig nyaggatta a kancellárt, míg kiadta a rendeletet, hogy a várost fellobogózzák. A pályaudvaron díszőrség állott és a berobogó vonatot XIV. René huszártábornoki egyenruhában várta.

A szalónkocsiból nyájasan és derűsen szállott le Európa nagynénje. Ötven esztendejéhez képest ragyogóan leányos természetén elragadó angol utazóruha feszült. Mögötte hordárok és udvari lakájok a disznóbőr-táskák, krokodil-nécessaire-ek és kalapdobozok óriási arzenálját adogatták egymásnak. De ők nem figyeltek a csomagokra. René király a nagynénje nyakába esett és úgy ölelte, csókolta, hogy a főhercegasszonynak elfulladt a lélekzete is. Végre szemügyre vehette felséges öccsét.

— Hadd nézzelek már, te gyerek, hiszen tíz esztendeje nem láttalak. Borzasztó ez nálunk, fejedelmi személyeknél, hogy ilyen ritkán láthatjuk egymást. Egész csinos fiatalember lett belőled.

Amerre az udvari autó elhaladt, díszbe öltözött zöldruhás lodomér rendőrök szalutáltak. Ők ketten benn az autóban egymás kezét fogták és annyi kérdezni valójuk volt egymástól, hogy egyszerre beszéltek, a válaszokat nem is várták meg, tíz új kérdést kérdeztek egyszerre. A palotában a sárga lakosztályt rendezték be a fenséges vendégnek, a király magánlakosztályának tőszomszédságában. Lakosztályaik érintkeztek; bármely pillanatban benyithattak egymáshoz.

A főhercegnő déltájban érkezett. Csak annyi ideje volt, hogy átöltözzék, már vitték is az udvari villásreggelihez. Intím társaság vett részt ennél az étkezésnél. Malatesta János herceg, a kancellár, továbbá a fia, Malatesta Alfonz herceg, a lodomér hadsereg huszonkétéves főparancsnoka. Cox marsall és a sanduriai érsek. Étkezés fölött több-ízben a lodomér belső politikára terelődött a szó, de János herceg láthatóan igyekezett ilyenkor a társalgást más mederbe terelni. És mikor a fekete után a király felállott, hogy vendégével egy kis meghitt családi beszélgetésre visszavonuljon, a kancellár odasúgott neki:

— Felség, fölösleges figyelmeztetnem, hogy valahogyan el ne szólja magát.

Akirály felelet nélkül hagyta a figyelmeztetést. Minden jel arra mutat, hogy ekkor már elszánta magát arra a szenzációs és bizalmas közlésre, amely Mária Eleonórárt annyira felizgatta. Mert miután a villásreggeli résztvevői eltávoztak, a király bezárkózott a főhercegnővel a magánlakosztályába. Ez negyed háromkor történt. Negyed ötkor hirtelen lóhalálában kezdtek keresni a kancellárt. Lakájok rohantak a legkülönbözőbb telefonokhoz, udvari tisztviselők és szolgálattelvő tisztek izgatottan futkostak a folyosókon: Mária Eleonóra főhercegnő halaszthatatlanul és azonnal kihallgatáson óhajtja fogadni a kancellár őexcelenciáját, mégpedig a király magánlakosztályában és jelenlétében.

Fél ötre előkerült János herceg. Mogorva volt. Nem tetszett neki, hogy a főhercegnő már kezdi. Biztosan bele akar beszélni valamibe. Ezzel még sok baj lesz, gondolta magában kelleetlenül, mikor autója odafordult a királyi palota oroszlánszobros, márványlépcsős főbejáratához. Pár pillanat mulva ott állt a király és a főhercegnő előtt.

— Kedves herceg, — mondta Mária Eleonóra — foglaljon helyet, mert meg kell beszélnem egy fantasztikus dolgot magával. René ma délután egy olyan dolgot közölt velem, hogy még most is kábul a fejem és még nem is tértem magamhoz egészen.

János herceg, aki az első kínálásra leült, most úgy ugrott fel a székről, mintha skorpió csípte volna meg, amely Lodóméria hegyei között, mint ismeretes, nem ritkaság. A herceg megdöbbenve és szemrehányóan kiáltott a királyra:

— Elmondta?

A király, aki egy keleti szőnyeggel leborított óriási kereveten üldögélt, két lábát maga alá húzva, elfordította a fejét zavarában. Helyette a főhercegnő felelt:

— Igen, elmondta, és nagyon jól tette. Már nem bírta tovább. Elvégre mindenkinek kell valaki, akinek a vállán kipanaszkodja magát.

— Kipanaszkodja, — ismételte enyhe lenézéssel a kancellár — egy király!

— Persze. Most megkönnyebbült szegény egy kicsit. Hiszen azt rettenetes el is képzelni, hogy így teljesen magára hagyatva mit szenvedhetett egy ilyen fantasztikus titokkal. Mikor elmondta, először azt hittem, hogy rosszul értem. Aztán azt hittem, hogy elájulok a meglepetéstől. De ha már tudom, akkor egészen akarom tudni. Hogy történt ez?

János herceg engedelmet kért, hogy rágyújtson. Elévelt egy zöldes-fekete szivart, rágyújtott és belekezdett a bámulatós titok magyarázatába.

— Fenséged visszaemlékezhetik, hogy most húsz esztendeje mi volt a dinasztia helyzete. A trónon őfelségének dicső emlékü atyja ült, V. Félix. Arra is emlékezhetik fenség, hogy boldogult Gizella királyasszonyunk sok évig hiába imádkozott

gyermekáldásért. Minden valószínűség azt mutatta, hogy Félix király után a trónnak át kell szállania a Bourbon-Lodomér oldalára. Félix öfelségének még nem volt gyereke, de az oldalágon már élt akkor György főherceg, aki abban az időben tízéves volt.

— Jól ismerem Györgyöt. Most harmincéves.

— Igen. Ő most a mi trónörökösünk, hamarosan nagyon furcsa dolgokat fog hallani róla fenség. De most nem akarok eltérni a tárgytól. A helyzet az volt, ügyebár, hogyha Félix király behúnyja a szemét, akkor a Contarini-Lodomér főág kihal és a trónra egy régenssel a kiskorú György főherceg következik. Ekkor történt az a váratlan öröm, hogy Gizella királyasszony kisbabát kezdett várni. És az örömmel együtt hónapokig tartó rémes és feszült izgalom: fiú lesz-e, vagy lány. Mert, mint jól méltóztatik tudni, a lodomér alkotmány szerint csak férfi utód léphet a trónra. És a feszült várakozás után megszületett a kislány.

A főhercegnő gyengéden rátette a kezét a mellette üldögélő René kezére.

— Most már kezdem érteni.

— Ekkor a mi királyunk, — folytatta egy fejbőlintással a kancellár, — aki erélyes és mindenre elszánt államférfiú volt, egyszerűen kijelentette, hogy az újszülött kis főhercegnő igenis nem lány, hanem fiú. Az igazat a felséges szülőkön kívül csak én tudtam, meg szegény boldogult Stephani orvosprofesszor, de az nem szólt senkinek. A csecsemőt az első napokban maga a professzor fűrösztötte és pólyázta, hogy dajkát ne kelljen a közelébe eresztetni, később a felséges anya maga. Dajka René öfelségét nem gondozta soha. Fiúnak neveltették. Nem volt kis dolog, mondhatom. Ebbe öszültem bele.

A király eddig némán hallgatta az elbeszélést, de most megszólalt:

— Maga? És én mit szóljak?

— Nem értem, — szólt élesen és csodálkozva a kancellár, — felséged két év előtt akadálytalanul átvehette a trónt és most egy szép kis országban uralkodik.

— Hallottál még ilyen feneketlen önzést, Mária néni? Hát maga nem képes meglátni, hogy mit kínlódom és mit gyötrődöm? Tudja maga, mi az egy nőnek, hogy még soha női ruha nem volt rajta? Hiszen ez rettenetes élet, én ezt nem bírom tovább.

A kancellár felállott és hatalmas, délceg, elegáns alakjával odaállt XIV. René elé, aki összereszt és ösztönszerűen a nényéhez húzódott ettől a félelmes öreg embertől való féltében. János herceg kinyújtotta a kezét és rámutatott az összegubbaszkodó, félénk kis királyra.

— Ez még semmi. Bírnia kell és bírni fog még többet is. Az ország végveszedelem előtt áll. Felsőged rendkívüli erőfeszítéseket lesz kénytelen tenni. Ezennel bejelentem felségednek, hogy Irina királyasszony, aki Párizsba utazik szombaton, arról értesített, hogy utazását egy napra félbe fogja szakítani és kiszáll nálunk, hogy nyélbe üssük az illir—lodomér kereskedelmi szerződést.

Mária Eleonóra meglepetten felugrott:

— Irina? Az illir királyné? Ide fog jönni?

— Ide, fenség. És előre megmondom, hogy amennyiben Irina királyasszony a szerződés aláírása nélkül távozik innen, akkor a dinasztia fölött meghúzták a lélekharangot.

— Micsoda? Hát maguk ilyen rosszul állanak? Hiszen Félix alatt ez az ország egy aranybánya volt.

— Hja kérem, — felelte vállát felhúzva a

kancellár — ilyen uralkodás mellett ez nem is lehet másként. Nagyon örülök, hogy a főhercegnő megtisztelt bennünket látogatásával, legalább van, akinek elpanaszolhatom, hogy René öfelsége egyre tehetlenebb uralkodónak bizonyul. Egyre népszerűtlenebb a lakosság körében és a korona leg-
elemibb kötelességeit is elhanyagolja... bocsánat felség, ne is tessék engem félbeszakítani, nagyon örülök, hogy ezeket a dolgokat egyszer elmondhatom. Felségednek lovasbravúrokat kellene csinálnia, férfidivatot kellene lanszíroznia az utcán, meg kellene embereket szólítania, szóval népszerűsítene kellene magát. E helyett folyton panaszkodik, hogy nem bírja és bocsánat a kifejezésért: állandóan nyafog. Én kimondom nyíltan, hogy felséged romlásba viszi az országot.

— Én viszem romlásba? Hát én intézem a pénzügyeket? Hallottál ilyet, Mária néni, még ő beszél.

— Bocsánat, — felelte a kancellár kiáltva — öfenségét ne tessék belevonni a vitába, öfensége nincs a mi ügyeinkről informálva!

Mária odaállott a kancellár elé és igen szelíden és nyugodtan csendre intette.

— Kedves herceg, beszéljünk halkabban. Ez az első kérésem. A második pedig az, hogy ha nem vagyok informálva, akkor legyen szíves haladék nélkül informálni. Hiszen nincs semmi titkolni valója, úgy-e?

— Kérem. Szíveskedjék kérdezni. Mire kíváncsi fenség?

— Azt szeretném tudni, hogyan lehetnek maguknak anyagi gondjaik, mikor van egy világhírű játékbankjuk, amelyik a monte-carlói játékbank után a második legjobb ilyen vállalat egész Európában.

— A válasz nagyon egyszerű, fenség. A játék-

bank jövedelmeit még tavaly kénytelenek voltunk elzálogosítani a Speyer-bankháznál. Sőt mi több: a záloglevelet Speyeréktől megvette valaki, aki egyetlen számbavehető jövedelmünket a kezében tartja.

— Kicsoda?

— György főherceg, a trónörökös. És ha fenséged rokoni érdeklődésből meg akar ismerkedni a király pontos helyzetével, akkor lépten-nyomon a trónörökös láthatatlan kezébe fog ütközni.

— Hát mit akar ez a György?

— Egy percig sem kétséges, hogy mit akar. Nem óhajtja megvárni a trónöröklés természetes rendjét. A koronát akarja. Hiába néz rám ilyen hitetlenül, fenség, ez így van. Egy pillanatig sem volnék meglepve, ha most egy szárnysegéd rohanna ide azzal a hírral, hogy a trónörökös megérkezett, nyiltan lázít és ki akarja robbantani a forradalmat. Ilyen körülmények között ezerszeresen fontos, hogy a király valami kis népszerűséget szerezzen magának. De hát én itt kibeszélhetem a lelkemet, nem ér az semmit.

János herceg most már határozottan mérges volt. Úgy belelovalta sajátmagát a királlyal való elégedetlenségbe, hogy egyenesen dühbe jött. És mikor Mária vissza akart egy kérdéssel térni az ország pénzügyi gazdálkodására, idegesen és ingerülten vágta ketté az eszmecserét.

— Bocsánat, fenség, de én a pénzügyi politikáért az alkotmány értelmében csak a koronatanácsnak vagyok felelős. És felhívom kegyes figyelmét arra, hogy velem itt úgy kell bánni, mint a hímes tojással. Mert ha én csak egy szót ejtek el a Times itteni tudósítója előtt öfelsége férfiasságáról, akkor európai botrány következik és öt perc múlva az ül a trónon, akit jogosan megillet: György főherceg. Most pedig kegyeskedjék

az ország sorsára vonatkozó beszélgetést nélkülem folytatni, mert nekem dolgom van.

Azzal összeütötte a sarkát, kétszer meghajolt és erőteljes, nehéz lépésekkel kirobogott. René félelemmel és gyűlölettel nézett utána.

— Látod? Zsarol. Közönséges zsaroló, hogy el ne küldhessem! Mint a parkettáncos, aki azzal fenyegetődzik, hogy eladja a férjének a szerelmes leveleket.

Mária Eleonóra nem állhatta meg, hogy el ne nevesse magát.

— Ó te kis csacsi, hát honnan tudsz te ilyeneket?

— Könyvekből. Este mindig olvasok. Regényeket, illusztrált lapokat. Néha titokban divatlapot.

— Mit? Divatlapot?

— Persze. Ha feltűnés nélkül tudok valahonnan keríteni. Tudod, nagyon kell vigyáznom. De a legutóbbi Vogue-ot sikerült megcsípnem. Láttam azt a fekete zsett-ruhát a pakolásnál, az már az új vonal szerint van rajzolva. Nem Lanvintől való?

— De bizony onnan. Hogy tudod?

— Egy divatlapban a Lanvin modelljai között láttam. Volt egy délutáni ruha is, nagyon apart. Egy beige Kasha-ruha, tudod, nem olyan mélyen van a taille, hanem feljebb csúszott és egy széles övvel volt markírozva.

— Bőrövvel?

— Igen, egész széles szarvasbőr, bár a színe nekem nem tetszett, mert sötétbarna volt. Inkább egy diszkrét beige-szín kellett volna...

Az ajtón a szolgálattelvő kamarás lépett be. Figyelmeztette a királyt, hogy ma este színházba kell mennie. Mélyen meghajolt és elment. René fáradt, unott és kedvetlen arccal nézett maga elé. Persze, a díszelőadás Mária Eleonóra tiszteletére.

— Jaj de fáradt vagyok és most frakkot kell vennem.

III.

Mária Eleonóra sportoló asszony volt és szeretett korán kelni. Figyelmes házigazdája, aki tudta, hogy a főhercegasszony minden reggel ki lovagol, gondoskodott róla, hogy Bric-à-Brac, a királyi istállók legszebb kancája, a fenséges vendég rendelkezésére álljon. Mária reggel hatkor már ott állt a kis udvaron, fején kacér fekete keménykalappal, lábán sarkantyús csizmával, kezében ezüstvégű lovaglóostorral, amelybe a spanyol királyi korona volt vésvé és alatta: «Alphonse». A lovat elővezették. Mária megveregette a szép állat nyakát, amely boldogan horkolt és toporzékolt a türelmetlenségtől. Egy pillanat múlva már ügetett is kifelé, elegáns lovasával a hátán. Az a katonatiszt, aki a kabinetiroda rendelkezése szerint lóháton volt kísérendő a főhercegasszonyt, kedvetlenül nézett utána. Mária Eleonóra igen udvariasan értésére adta, hogy egyedül szeret lovagolni.

Lodoméria kis görbe dombjai között csavarogott az ösvény, amelyet Mária taláломra választott magának. A lapostetejű, olaszos villák sora hamar megszűnt és kopár, sziklás rétek következtek, amelyeket ösztövé, poros fű pörkölődött a nyári reggel napsütésében. A levegőben szunyogok zizegtek és Bric-à-Brac szorgalmasan csapkodott rövidre nyírt farkával. Egy fordulónál megállott az amazon, visszafordította a lovat és lenézett az öbölre.

Gyönyörű pici ország volt a René országa. Komikus területi kicsinysége, amely Lichtenstein, Andorra és Monaco mellé helyezte a sorban, bizo-

nyos kedélyes kedvességgel ruházta fel. Ahogy fehér házaival, ápoltan kígyózó autó-utaival, pálmás villáival lent ragyogott a Földközi-tenger mesésen kék öblének a partján, olyan édes volt, olyan játékszerű, hogy a szemlélőnek kedve kerekedett volna megcsókolni. Már amennyire egy országot meg lehet csókolni.

Itt uralkodik ez a szegény kis René, ez az aranyos, segélytelen, ijedt kis bakfis. Milyen boldogtalan szegényke. Milyen halálos fáradtsággal rogy össze mindennap a kancellár zsarnoki uralma alatt. És milyen kemény, elszánt öreg kutya ez a kancellár, aki egész Európa minden vicclapjában állandó jelképe a panamista politikusnak. Az állampénztár állandóan üres, de ő hallatlan fényűzés közepette él, palotájának udvartartása felülmulja a királyét, megdöbentő összegekben kártyázik és Edward király halála óta ő a férfi-öltözködés királya Európában.

A kis ország belső helyzete olyan volt, mint egy nyitott könyv. Bárki belenézhetett és tisztán látott azonnal mindent. Ezek a kancellári egyeduralmak a történelemben mindig egy kaptafára mentek. Gyöngé uralkodó, kiszipolyozott nép. Csak egy alak volt, aki ebbe a képbe, amit az okos Mária ezen a nyári reggelen lóháton tűnődve rajzolt ki magának, sehogy sem illett bele. György főherceget, a trónörököst folyton emlegették itt, bizonyos idegenkedő ellenszenvvel, bizonyos ösztönszerű védekezéssel és fenyegetéssel. És Mária végig gondolta magában mindazt, amit erről az érdekes fiatalemberről tudott.

György főherceg az elhunyt király, V. Félix első unokanővérének volt a fia. Ez az unokanővér halálosan beleszeretett egy Bourbon-hercegbe, akinek a francia történelem hagyományain kívül

semmi sem volt a zsebében. A házasságból, amely a viharos szerelmi házasságok rendes lefolyásával ellentétben mindvégig boldog és harmónikus maradt, két gyermek született: György főherceg és Henriette főhercegnő, akik azért kapták meg a királyi hercegi rangot, mert a házasságkötés alkalmával a lodomér parlament külön törvénnyel királyi háznak deklarálta a Bourbonokat.

Bourbon-Lodomér Emil, az apja, egyenesen a trónra nevelte a fiát. De ezt a működését nem sokáig folytathatta, mert mikor a fiú tízéves volt, egy szép napon ágyúlövések hirdették a lodomériai kikötőben, hogy az ország álma teljesült és Gizella királyasszony fiúgyermeknek adott életet. Ettől kezdve a szép remények meghiusultak. A családnak meg kellett békélni azzal a gondolattal, hogy György most már sohasem lesz király. Az oldalág minden politikai súlyát elvesztette. Emil rosszul is gazdálkodott és mikor a szülők elhaltak, György és Henriette, a két gyerek, szegényebben maradt itt az Isten szép ege alatt, mint egy lodomér telek-könyvi díjnok. De ekkor csoda történt: György elkezdett dolgozni. Minden bevezetés nélkül kiderült róla, hogy ritka szervező tehetség, erős, gerinces fiú, fáradhatatlan és nagyon okos. Azzal kezdte, hogy eladott néhány történelmi ékszert, hogy a maga és húga nyers megélhetését biztosítsa és beállott egy párizsi bankba hivatalnoknak. Rövidesen megtanulta az értékpapír-szakmát és elkezdett kereskedni. Az egész párizsi tőzsde szájtátva bámulta a tizennyolcéves főherceget, akit először jóindulatú leereszkedéssel és pártfogó mosollyal veregettek vállon a pénzpiac legöregebb fejedelmei, de csakhamar meghökkenve ocsúdtak rá, hogy a nyájas, derült fiatalemberben félelmes üzleti ravaszság és szívóosság lakik. György főherceg végigjátszotta a világháború eszeveszett

tőzsde-áramlatainak minden lehetőségét és most dúsgazdag embernek számított. Hogy mennyi vagyona van, azt nem tudta pontosan senki. Volt, aki megesküdü, hogy tízmillió dollárja van, mihelyt mobilizálja a vagyonát, viszont volt, aki kizártnak tartotta, hogy többje van kétmillió dollárnál. Közben egy évi katonáskodásra is volt ideje. Ezt az évet az angol lovas testőrségnél szolgálta le és ebben az időben sokat emlegették azt a kis balkáni államot, amely egy dinasztia bukta forradalom után őt hívta meg köztársasági elnöknek, hogy ezzel a vakmerő ötlettel úgy a republikánus, mint az ó-konzervatív árnyalatokat egyszerre megnyergelje. De György a küldöttségnek azt felelte, hogy ő lodomér állampolgár és nincs joga csekély tehetségének szolgálatait saját hazájától elvonni. Ez a nyilatkozat, amelyet különösen az amerikai Hearst-sajtó napokon át «lovagolt ki», úgy festett, mint izenet haza Malatesta János herceg rothadt uralmának.

György azóta is a politikai mumus szerepét játszotta itthon. Lodomériában már évek óta nem járt, noha ő volt a kis ország trónörököse. A király nevenapjára és születése napjára pontosan gratulált, V. Félix halálának évfordulóján mindig koszorút küldött a dominikánus klostromban levő királyi szarkofágra és a május nyolcadiki lodomér nemzeti ünnepen mindig ő nyitotta meg a jótékony adakozások listáját, mégpedig hatalmas összeggel. De abból, ahogy ezt az összeget szétosztani rendelte, meglátszott, hogy a kis ország belső életének minden vonatkozását pontosan ismeri. Hogy értesüléseit honnan szerzi, azt nem tudta senki. Minden mozdulata királyhű volt, de ha interjút adott a világlapoknak, agyafűrt fogalmazású mondatai között mindig ott bujkált valami nyugtalanító, amitől János herceg mérgesen csa-

pott a remekbe faragott Chippendale-íróasztalra. A föld alatt mozgott valami ebben a kis országban.

Mária felsóhajtott, ahogy lenézett az ultramarinkék öbölre, amelyben a halászbárkák rozsdavörös vitorlái mint kis színes pillangók ragyogtak fel. Szegény kis René, a férfikirálynak nevelt gyenge hölgyecske, most alszik az óriási baldachinos ágyban, gondosan bezárt ajtók mögött. Kénytelen maga, segítség nélkül végezni a reggeli toalettjét. Ébredésétől kezdve addig a pillanatig, amíg teljesen felöltözve ki nem lépett a dolgozószobájába, halandó ember nem lehetett segítségére. A legfantasztikusabb óvintézkedésekkel kellett óvni azt a titkot, amely a trónon tartotta és amely a kancellár harácsoló uralmának alaptökéje volt. Mit kellene itt csinálni? A legegyszerűbb volna kézenfogni ezt a szegény gyereket, szoknyát adni rá és elvinni innen. De semmi magánvagyonra nincs. Ha szűkös kis civillistáját meg nem kapja, nincs mit ebédelnie.

Mélyen elgondolkozva baktatott hazafelé Lodoméria fenséges vendége. És ahogy a hegyi utakról lakottabb részekbe közeledett, észrevette, hogy a kis fővárost valami rendkívüli izgalom tartja hatalmában. Az utcákon csoportok állottak össze és izgatottan tárgyaltak. A királyi palota körül igen élénk volt a forgalom. A főbejáratnál egész autópark sorakozott, az udvaron hivatalos külsejű feketeruhás urak száguldoztak aktatáskákkal és katonatisztek rohantak. Mi történt itt?

Mária egyenesen a királyt kereste. De nem beszélhetett vele. A király még nem jött ki magánlakosztályából. Ehelyett Cox marsallal találkozott, aki úgy lihegett izgalmában, mint a fujtató.

— Mi van itt, marsall? — kérdezte tőle Mária az elsőemeleti empire-teremben, ahol találkoztak.

A marsall felelet helyett a nagy erkélyre ve-

zette ki a főhercegasszonyt és kimutatott az öböl túlsó felén álló hegyre.

— Látja, fenség, a hegyen azt a nagy fehér épületet? Az a Bellevue-szanatórium az országhatáron túl. A határ ott van, ahol a vasuti sín megy. A szanatóriumba tegnap este érdekes vendég érkezett. György trónörökös.

— Ah, igazán?

— Részletes jelentésünk van. És ennek a jelentésnek fele se tréfa. A trónörökös nagy kísérettel érkezett a szanatóriumba. Kíséretének létszáma kétszáznyolcvanhat ember. És mind férfi. Egyetlen nő van köztük, Henriette főhercegnő, a trónörökös húga.

— És ez mit jelent?

— Azt én nem tudom. Én csak azt tudom, hogy a mi állandó hadseregünk létszáma kétszázötvenhat ember. A trónörökös kísérete harminc emberrel több. Rögtön itt lesz a kancellár, hogy a királlyal aláírassa a mozgósítási parancsot.

Cox izgatottan simította meg a homlokát. És egy úr felé fordult, aki most lépett be a terembe.

— Mi az, kérem? Kijött már a király?

Akihez a kérdés szólt, udvari díszruhát viselt térdharisnyával, csatos lakkcipővel és aranyspádéval. Meghajtotta magát Mária Eleonóra felé és így felelt:

— Öfelsége a házi telefonon a legkegyelmesebben értesített, hogy öt perc múlva a dolgozószobájában lesz.

Aztán megint meghajtotta magát és elsietett. Mária utána nézett. Ez az ember már tegnap feltűnt neki. Freistein báró volt ez, az udvari ceremóniamester, akit mindenki csak Xavérnak szólított a keresztnévén. Amíg mindenki izgult, szaladt és lihegett, ez az ember maga volt a megtestesült nyugalom. Okos arcán soha egy vonás meg nem

rándult és a szája körül volt az iróniának és bölcseségnek egy leheletszerűen finom gondolata, amelyet alig is lehetett észrevenni. Csak ha az ember nagyon figyelmesen megnézte.

De Mária Eleonórának jó szeme volt. És látta, hogy ez az ember tud valamit, amit a többiek nem tudnak.

IV.

A király megint ott heverészett a nagy kereveten, ahogy szokta, összekuporodva, mint egy fázós cica, a lábát maga alá húzva. Csendesen beszélgetett Máriával. Panaszkodott. Közben a tekintete arra a kis naptárra esett, amely ott állott a kerevet melletti fekete, faragott török asztalkán. Ahogy ránézett, hirtelen felkapta és éktelen haraggal földhöz vágta, aztán azonnal elkezdett sírni. Mária ijedten ugrott fel a hintásszékből és odaült melléje, hogy vigasztalja.

— Mi lelt megint, az istenért? Hát ennyire ideges vagy? Mi történt?

A király törölgette a szemét. Nem mint egy síró bakfishoz illett volna, gyűrött pici csipke-zsebkendőjével, hanem nagy, mintás, férfiúhoz való vászonkendővel. Egy kicsit várt, amíg felindulása elmúlik. Aztán rákezdte.

— Meghalok ezektől a programmoktól. A kancellár elrendelte, hogy minden este minden szobámba betegyék a másnapi programmat. Nincs öt perc békességem. Ahová nézek, ott program. Nem tudom elfelejteni soha a gondjaimat egy pillanatra sem. És most különösebb dühbe jöttem, mert ma esütörtök van és négy órakor jön a művésznő.

— Művésznő? Miféle művésznő?

— Emlékszel arra a színésznőre, aki a díszelőadáson az amerikai milliárdoslányt játszotta?

— Igen, hogyne. Fel is tűnt, hogy milyen szép lába van.

— Egyszóval ez a művésznő, Sissy Love, az én hivatalos barátnőm. Hiába csodálkozol és hiába nevelsz, ez így van. Ez is egyik rettenetes kínzóeszköze János hercegnek. A herceg, mikor tizen-nyolcéves lettem, kijelentette, hogy egy tizennyolcéves király nem élhet barátnő nélkül. Az ilyesmivel etetni kell a közvéleményt. És szerződtette királyi szeretőnek ezt a Sissy művésznőt. A nép tudja, hogy minden hétfőn és csütörtökön délután négykor jön hozzám. Ha látják az udvari autót, amelyik idehossa, a járókelők egymásra kacsin-
tanak és azt mondják: «Most megy a királyhoz a babája». Négykor jön, ötkor megy.

— Óriási. És ha nem vagyok indiszkrét, mit csináltok négytől ötig?

— Ahogy jön. Eleinte felolvastattam vele, de azt meguntam. Akkor próbáltam vele diskurálni, de dühbe hozott, mert mindig erről az undok Györgyről beszélt. Tudniillik Párizsban viszonyuk volt. Hát most már nem is társalgunk. A művésznő jön, leül, rosszul érzi magát és néz a levegőbe. Én meg kinézek az ablakon. Igen kínos dolog, de muszáj. Minden módon mutatni kell a népnek, hogy férfi vagyok.

— Hiszen a népnek még mutathatod. De mit szól hozzá a művésznő, hogy... hogy... csak plátói módon vonzódol hozzá és még csak kísérletet sem teszel, hogy meghódítsad?

— Nem tudom, — felelt René vállat vonva, — ezen még nem gondolkoztam. Biztosan halálosan meg van sértve, amiért nem méltatom szerelmemre.

Ebben a pillanatban mély, zengő hangon négyet ütött az ó-német álló óra a sarokban és ugyan-

ebben a pillanatban egy lakáj, kitárván az ajtót, bejelentette:

— A művész nő.

A művész nő belépett. Nappal még sokkal csinosabbnak festett, mint a színpadon. Öltözködésével mindenesetre hangsúlyozni igyekezett, hogy kívül áll a nyárspolgári társadalom keretein. A szoknyája rövidségben elérte azt a határt, amelyen túl egy milliméterrel már a botrány kezdődik. Szemöldökének íve a gondos párizsi kezelés nyomait mutatta, szép szemének pilláin kiáltóan ült a fekete, és étvágygerjesztő ajkai a rúznak azt az árnyalatát hordták ugyanezen étvágy méréséklésére, amelyet alig pár napja kezdtek lanszírozni Párizsban. A művész nő két mély udvari bókot vágott ki és arca rögtön elborult, mert Mária Eleonóra felállott, hogy távozzék, de aztán rögtön kiderült, mert a király hevesen ellenezte a Mária távozását.

— Foglaljon helyet, művész nő, — szólt a király — és ne legyen zavarban, őfenségével, aki a maga művészetét igen nagyra becsüli, már közöltem, hogy a szerelem nem nagyon dühöng közöttünk. Azt hiszem, bemutatnom nem kell magát, őfensége jól tudja, hogy maga kicsoda.

— Sok szépet hallottam magáról, gyermekem, — bölintott Mária nyájasan, — és az alakítása is nagyon tetszett. Mondja, honnan való az a sportkabát, amit a harmadik felvonásban hordott?

— Az Bécsből való, fenség. Rájöttem, hogy némelyik nagy francia cég Bécsben gyártatja a holmiját, miért menjek akkor Párizsba, a forráshoz magam is el tudok menni. Csak a címekeket kell tudni.

— Nagyon helyes, azt a címet majd lesz szíves ideadni. Egyes darabokat nem rendszeres helyen vesznek magam sem.

— Különben Párizsban dolgoztat fenség?

— Ó nem, az én társaságomnak a hölgyei mind Milánóban dolgoztatnak. Az jobb, mint Párizs.

— Igen.

— Igen.

A társalgás megakadt. A király már ott állt az ablaknál és makacsul bámult kifelé. A művésznő pedig ült a széken és nyilván szívből szerette volna az óramutatót előre tolni, hogy ez a kínos óra mennél hamarabb elmuljon. Mária Eleonóra arcán részvétteljes mosoly szaladt végig. Nyájasan megveregette a művésznő manikűrözött, fehér kezét, amely szórakozottan babrált a retikül csatjával.

— Édes gyermekem, nincs értelme, hogy maguk ilyen halálosan únják egymást. Hallom, hogy mind a kettőjüknek milyen keserves feladat ezt a két órát hetenként végigunatkozni. Erre nincsen semmi szükség. Ha magának politikai okokból ide kell járni, az még nem ok arra, hogy itt kínozzák egymást.

A művésznő mélyen elpirult. A király gyorsan visszafordult az ablaktól és meglepetve nézett Máriára. Mária pedig nyugodtan és nyájasan folytatta:

— Maguk még mind a ketten nagyon fiatalok, elfogadhatják a tanácsaimat, mert én viszont öregasszony vagyok...

Sissy, akit hirtelen rokonszenvre indított, hogy valaki ezen a gyűlölt helyen emberi hangon szól hozzá, lelkesen és etikett-ellenesen közbevágott:

— Ó, fenség, bár a vállát elcserélhetném az enyémmel!

Mária fejbólintással nyugtázta a bókot.

— Magát bizonyára élénken sérti, — folytatta nyugodtan, — hogy hivatalos kedvese, a király öfel-

sége, vonakodott magát ostromolni, holott a maga szépsége megérne egy kis ostromot. Hát valamit el kell árulnom magának, amit őfelsége férfias szeméremből elhallgatott. Őfelsége másba szerelmes.

— Ó kérem, fenség, — szólt boldogan és zavartan hebegve a művésznő, — én nem is mertem soha számot tartani arra, hogy őfelsége... irántam... engem... belém... legyen szerelmes... én őfelségét tiszta szívemből szeretem, de ha szabad nekem is bizalmasnak lennem, én is... én is mást szeretek... és nekem inkább hálásnak kell lennem, hogy őfelsége... nem törődik a szépségemmel.

René izgatottan közelebb lépett.

— Igen, tudom, Györgyöt szereti! Tisztelem az ízlését!

— Nem, felség, nem a trónörökösöt szeretem. Hozzá egy időben közel állottam, de már elfelejtettem. A trónörökös urat, mint a dinasztia tagját, mélyen tisztetem. De másba vagyok szerelmes, aki... aki engem el fog venni feleségül. A trónörökös úr, mint férfi, rámnézve már teljesen közböbs.

A király hirtelen felderült. Egy pillanat alatt rokonszenv ébredt benne a művésznő iránt. Fogott egy széket, közel húzta Sissyhez és érdeklődve kezdte faggatni.

— Hát nem Györgyöt szereti? Bocsásson meg, de egy időben annyit emlegette, én azt hittem és gyűlöltem magát. De ha nem, hát az egészen más. Bocsánat. Férjhez is fog menni? Szívből gratulálok. Ki a vőlegénye?

— Bobby.

— Bobby? Miféle Bobby? Csak nem a jazzdobos az udvari zenekarból?

— De igen, ő. Olyan édes fiú. Én nagyon szerel-

mes vagyok bele, felség, és ő is belém, és annyi bajom van.

— Micsoda baja? Mi baja lehet, ha szerelmes és viszontszeretik. Hiszen az lehet a legszebb a világon.

— Kérem, felség, én elmondom, úgyis szeretném a segítségét kérni, és a fenséges asszony olyan okos, tőle tanácsot szeretnék kérni. Az én vőlegényem kedves, jó fiú, de az a hibája, hogy rettentően féltékeny. Előbb éjszakákat sírtam végig, amíg elhitte, hogy a trónörököszt már nem szeretem. Akkor következett egy hetekig tartó állandó botrány, sírással, faggatással, öngyilkossági fenyegetéssel, mindennel, mert nem akarta elhinni, hogy felségeddel nincs viszonyom. Valahányszor hétfőn és csütörtökön ide indultam, mindig főbe akarta magát lőni. Végre megesküdtem anyám sírjára, az ő szerelmére, a természetre és esetleg születendő gyermekünkre. Nagynehezen megnyugtattam. Most aztán kezdődik az újabb baj. Két hete utánam vetette magát a marsall.

— Cox? — kérdezte a király és a főhercegnő egyszerre, csodálkozással és nevetéssel.

— Igen, Cox marsall. Nem hagy békét. Az utcán hozzám csatlakozik, mindennap virágot küld, minden este bejön az öltözőmbe és minden este még a Quisisana-barba is eljön, ahol előadás után szintén fellépek. És a vőlegényem majd megőrül és én ezt már nem sokáig bírom tovább.

Mária nyájas részvétellel hallgatta mindezt, de Renére nyilván semmi hatást nem gyakorolt a művésznő szorongatott szerelmi helyzete.

— Ja, ha nem Györgyöt szereti, — mondta, — az egészen más.

Éz a válasz egyáltalában nem illett ide. Mária látta, hogy a király ideges és türelmetlen. Felállott. Azonnal felállott a művésznő is. Mária

bizalmasan a királyi álszerető vállára tette a kezét.

— Majd beszélünk minderről részletesen, nem ilyen kutyafuttában és majd kitalálunk valami okosat. Ha két asszony összeül, abból mindig kiszül valami. Most nézze meg a ruháimat. Talán talál bennük olyan ötletet, aminek a színpadon hasznát veheti.

Sissy Love, a Lodomér Nemzeti Színház tagja, majd elolvadt. Ezt remélni sem merte volna. Mária Eleonóra főhercegnő, aki Európa egyik legizlésebb és legelegánsabb hölgyének számít, megmutatja neki a ruháit! Szeretett volna ennek az ellenállhatatlanul kedves asszonynak kezét csókolni. Mária becsengetett egy lakájt, azzal átkérte a komornáját, annak meghagyta, hogy a művésznőnek az összes ruhákat mutassa meg és mikor Sissy hálálkodva távozott, büszkén fordult a kis királyhoz:

— Látod, így kell. Ezt teljesen megfőztem neked. Ezentúl egészen jól el fogtok diskurálni.

— Igen, hogyan, — felelt élénken René, — ha nem Györgyöt szereti, az egészen más.

Mária fürkészően ránézett unokahúgára, a királyra. Egy kis szünetet is tartott. Figyelmesen nézte az arcát és gondolkozott. Aztán, mikor René zavartan elfordította a fejét, odanyúlt a király állához és a fejét maga felé fordította, hogy a szemébe nézhessen.

— Mondd csak, kicsikém, valamit furesának találok. Mért olyan fontos neked, hogy valaki szereti-e Györgyöt, vagy nem? A szerint osztályozod az embereket?

René hirtelen tűzbe jött. Élénk lett és izgatott, mint akinek kényes pontjára tapintottak.

— Igenis, a szerint! Én ezt a Györgyöt gyűlölöm a legjobban a világon! Igenis!

— Na csak azért ne egyél meg. Azt értem, hogy nem rajongsz érte. Egy király nem szokott rajongani a trónörökösért. De így gyűlölni? Hiszen reszketsz az izgalomtól. Ez furcsa! Mi van veled, te gyerek?

René összeszorította az öklét és vak haraggal a foga között mondta:

— Nem tudom! Gyűlölöm! Gyűlölöm!

Aztán megsimította az arcát, mereven maga elé nézett és egy kicsit lecsillapodva, mintegy bossánatkérően hozzátette:

— Én magam sem tudom megmagyarázni, de ha rágondolok, az már kihoz a sodromból. Talán nem is szép vonás tőlem, de bennem ez a gyűlölet a legerősebb érzés. Még alig bírtam az eszemet, már gyűlöltem. Akkor még kamasz fiú volt és itt lakott nálunk. Henriettet, a húgát, azt szerettem. De ez a nagy, erős fickó, ez már akkor borzasztó volt. Folyton tépte a hajamat és megvert. És mindig verekedett a mágnásgyerekekkel és folyton be volt verve a feje, meg el volt szaggatva a ruhája. Nagyon rossz fiú volt.

Mialatt ezt mesélte, kinyitott egy kulcsra járó kis ébenfa-ládát és abból kivett egy könyvet.

— Látod, ez a naplóm. Tizennégy éves koromban kezdtem vezetni, most már öt éve minden reggel beírom az előző napot. Nézd itt mindjárt az elején:

«Ma elhatároztam, hogy soha senki mást nem fogok gyűlölni, csak őt!»

— Látod, egypárat lapozok. Néhány hét múlva:

«György ma megint egy nagy aljasságot követett el velem, mert a kabinetirodai főnöknek, aki kint járt Párizsban és találkozott velem, azt mondta, hogy vézna és unalmas fickó vagyok.»

A napló forgatása közben valami kiesett a

lapok közül. Mária utána kapott. René azonnal élénken elkezdte magyarázni.

— Kép. Egy lapból vágtam ki. Ő van rajta, amint Cannesban tenniszeznek egy híres operaénekesnővel. Ezt eltettem, hogy annál jobban utáljam. Hát nem izléstelen? Egy főherceg egy színésznővel?

— Édes fiam, — szolt böles mosollyal Mária, — ne magadból indulj ki. — Ő biztosan nem felolvasztatott magának.

— Csak ne is fejtegesd, mert undorodom tőle. Látod itt mit írtam be?

«Györgyről ma azt ujságolta a főhadsegéd, hogy Párizsban igen jó körülmények között él. Édes jó istenem, add, hogy térdenállva itt kolduljon a palota előtt, mikor én már király leszek, hogyha meglátom, akkor elfordíthassam a fejemet.»

— És itt megint egy kép. Jelmezestélyen. Fel van öltözve spanyol grandnak. Mióta ez a kép megvan, nem tudok ránézni egy spanyol emberre. Volt még sok minden, sok el is kallódott. Volt egy félig szívott cigarettája, azt is ebben a könyvben tartottam. Mikor nem látta senki, elővettem és rátapostam, jó erősen, sarokkal. Az el is kopott a hosszú használatban.

Mária csak bámult, és a fejét csóválta a naplóban való lapozgatás közben.

— Hát drága fiam, ez olyan, amit rögeszmének szokás hívni. De hát miért gyűlölöd?

— Nem tudom. Talán az háborít fel annyira, hogy ő mindent el tud érni a világban, én meg semmit. Ő szabadon kószál és utazik, én itt penészedem a palotában. Ő dúsgazdag ember, nekem semmim nincs. Ő elegáns és jól öltözik, én még sohasem vettem fel női ruhát...

Letette a naplót és gondolkozva az ablakhoz

lépett. Kinézett a határon túlra a Bellevue-szanaszatóriumra. Ott van a gyűlölt ember, akinek a pusztas megjelenése már baj, kellemetlenség és izgalom. Mária erősen gondolkozva nézett hol maga elé, hol az ablakon kibámuló királyra.

Egyszerre ketten léptek be a szobába. Jobbról a művésznő, aki végzett a ruhákkal. Balról egy adjutáns, aki jelentette, hogy őfelségét sürgősen kéretik a telefonhoz, a kancellár úr őexcellenciája óhajt beszélni. Öt óra éppen most mult el.

— Hohó, — mondta Mária, — én a másik kagylót hallgatni akarom. Vízontlátásra, drága művésznő.

A művésznő mély udvari bókkal búcsúzott. Azok kisiettek és ő egyedül maradt a szobában. Eddigi viselkedése egy szempillantás alatt megváltozott. Villámgyorsan kutató szemmel vizsgálódott jobbra-balra. Az asztalkán felejtett naplót azonnal felfedezte. Körülnézett, odafutott, nyílsebesen a retiküljébe dugta, megint körülnézett, aztán kisurrant a szobából.

V.

Mária Eleonóra rosszul aludt. Soká hánykolódott az ágyban. Mit kellene ezzel a gyerekek csínálni? Mit lehetne? Ha itt marad, teljes bizonyossággal tönkremegy. Az idegei rettenetes állapotban vannak, minden apróságtól azonnal sírni tud. Az állásával járó fáradságos reprezentáló munka lassan megeszi vézna, gyöngéd szervezetét. De különben is: micsoda élet, a jövőnek micsoda kilátása ez a fantasztikus és gyötrő álarcosbál egy fiatal lány számára? Most tizenkilenc éves. Teniszeznie kellene lánypajtásokkal és magához való fiatalemberekkel, pletykázni kellene, táncórára

járni, cukrász-süteményt szeretni, fehérműssel vitatkozni, keresztrejtvényt fejteni.

Elviszi magához, ez az egyetlen megoldás. Igaz, hogy ő maga sem túlságosan gazdag, de Santa Maria szigetén, a kastélyban, Renének még mindig juthat három szoba. És ha szegény lány is, majd ad az isten valami derék embert, nem muszáj annak uralkodónak lenni, megteszi egy alsóbbrendű lény is, valami kellemes, finom gróf, vagy efféle ember. A trónra pedig üljön rá György, az a titkos célja úgylis. Törvényesen mindenestre megilleti. Ők majd meglesznek szerényen, idillikus békében a Santa Maria-sziget nyugalmas, pálmakertes földi paradicsomában.

Igen ám, de itt van a kancellár is. Ha René egyszerűen itthagya csapot-papot, János herceg körömszakadtig ragaszkodni fog a hatalmához. Györgyöt nem ereszti be és most már minden ellenőrzés nélkül szabadon fog harácsolni mindent. Képes és eladja az országot készpénzért az angoloknak. Azoknak flottabázis gyanánt főnyeremény volna. Mit lehetne csinálni? Hogy lehetne csinálni?

Éjszaka két óra felé Mária Eleonóra kieszelt valamit. Kész volt a terve és most már elaludt. És másnap reggel elkezdett vizsgálódni. Egy embert keresett, aki alkalmas volna arra, hogy a vakmerő tervet végrehajtsa.

— Mondd, René, — szólta a királynak, — ki van itt olyan ember, aki feltétlenül megbízható?

— Ha ilyen nehezeket kérdezel, akkor nem tudok felelni.

— Miféle ember ez a Xavér?

— Nem tudok róla semmi különöset. Két éve van itt, a dolgát kitűnően végzi. Szabad idejét rádiózással tölti, az a nagy passziója.

— Honnan került ide?

— Én bizony nem is tudom. Talán valamelyik

Orléans-háznál szolgált. De ez nem biztos, csak úgy rémlik nekem. Miért?

— Semmi, csak úgy kérdem.

Mária délután hangos jazzmuzsikával elegy szóváltást hallott a nagy kék szalónból, mikor a könyvtárból, ahol leveleket írt, a saját lakosztálya felé igyekezett. Kíváncsian benyitott, hogy mi ez a veszekedés. Freistein Xavér báró civakodott a jazzband dobosával, azzal a Bobby nevű fiatalemberrel, aki ezidőszerint a Sissy lelkivilágát töltötte be. Csunya macskazenét csaptak itt a kék szalónban, mert Xavér és Bobby egymással szemközt állva, szikrázó szemmel és mérgesen kiabáltak, a jazz többi tagja pedig hol játszott, hol elhallgatott. Eltartott egy jó darabig, míg az ajtónyílásban álló főhercegasszonyt észrevették. Akkor rögtön mind elhallgattak, Xavér is, Bobby is, a muzsikások is. A szaxofónos fújta legtovább, mert az lett legkésőbb figyelmes a Mária váratlan jelenlétére. Macska-panaszhoz hasonló óbégatást mivelt a hangszerével és nagy-keservesen nyávo-gott rajta, mignem a többiek rugásokkal figyelmeztették, hogy hallgasson.

— Kérem, fenség, — magyarázta Xavér felháborodva, — ma a királynak hivatalos táncórája van, de hat órakor. Most még csak fél hat és ezek a csirkefogók önhatalmúlag rákezdik a muzsikát fél hatkor. És még feleselni mernek. Én ilyen égbekiáltó szemtelenséggel nem tudok küzdeni.

Mária Eleonóra kérdő arccal fordult Bobby felé, aki kissé megszeppenve, de még mindig elég elszántan kezdte a maga álláspontját ismertetni.

— Kérem, fenséges uram, vagyis izé... fenséges asszonyom, mink már elseje óta nem kapjuk meg a fizetésünket. Bocsánatot kérek, de nekünk is élni kell, hát mink leszerződünk az Astoria halljába muzsikálni. De a szerződés szerint ott fél

hétől fél kilencig játszunk. Azért gondoltuk, hogy egy kicsit előbb kezdjük, előbb leszünk készen és akkor mehetünk az Astoriába. Arról nem tehetünk, hogy Xavér úr rádiózik és mink azt zavarjuk. Kérem, mi a plakáton is fél hétre vagyunk hirdetve az Astoriában.

Egy kis szünet támadt. A két vitázó fél Máriára figyelt, mint véletlenül adódott, de azonnal elismert döntőbíróra. Mária egy darabig gondolkozott, aztán így szólt:

— Láttam az utcán azt a plakátot. Mi van még azon a plakáton.

— Egy nagy jazzdob van lerajzolva, fenség, kérem szépen.

— Nem arról beszélek. A szövegben mi van? Ha jól emlékszem, az van, hogy «Ő felsége XIV. René udvari zenekarának személyes felléptével.»

— Igenis.

— Kértek maguk az udvarnál engedelmet, hogy ott is játszhassanak?

Bobby úr kínos zavarba jött. Társaira nézett segítségért, de azok csak feszengtek és nem segítettek. Bobby nyelt egy nagyot, majd köhögött, aztán hebegni kezdett.

— Mert mi azt hittük, kérem szépen, fenséges uram, vagyis izé... fenséges asszonyom, hogy miután úgy gondoljuk, hogy hát izé...

Itt megakadt és képtelen volt tovább menni. Mária könnyörtelenül várt még egy kicsit, aztán igen nyájasan és jóságosan bölintott.

— Űgy. Hát csak menjenek az Astoriába muzsikálni, fiam, itt magukra nincs szükség. De a plakátokról azt, hogy «Őfelsége zenekara» mindenestre le kell venni.

— De bocsanat, fenség, hiszen... éppen ezért szerződtettek minket... ez a mi attrakciónk...

— Jaj én arról nem tehetek. Ha maguk nem

tartoznak az udvarhoz, akkor azt nem is lehet hirdetni, úgy-e? Hát csak szedjék szépen a holmijukat, maga pedig, kedves báró, lesz szíves szólni a marsall úr őexcellenciájának, hogy pont hatra rendeljenek telefonon egy másik zenekart.

Nyájasan biccentette a fejét, jeléül annak, hogy a kihallgatásnak vége, sarkon fordult és indult kifelé. De a kék selyemtapétába vágott nagy tükörpanneaukból jól látta, hogy jól számított. Bobby rémülten rohant utána.

— De fenség, kérem, ez nem lehet, akkor mink ott is elveszítjük a szerződést, ha nem vagyunk udvari zenekar, és innen is kitesznek, akkor mehetünk az utcára, ez nem lehet, fenség, kérem...

Márja megállott és visszafordult. Rendkívüli jóindulattal és nyájassággal bölintott ismét. És csak ennyit szólt:

— Vagyis?

Bobby lehajtotta a fejét, mint az ókori vert sereg, hogy elvonulhasson az iga alatt. A földet bámulva szégyenkező hangon felelt:

— Talán esetleg megpróbálhatunk beszélni az Astoriában az igazgatóval, hogy kezdhessük esetleg talán hétkor. Vagy hét után öt perccel. Talán esetleg belemegy az igazgató. És akkor itt... pontosan hatkor előírás szerint fogjuk kezdeni.

És már intett is a többieknek. Mind kapkodták hangszereiket és egy pillanat alatt megsemmisülten elpárologtak. Xavér mosolyogva nézett utánuk. Látszott az arcán, hogy az előbb is csak műharagból kiabált. Az egész dolog nyilván kevésbé érdekelte. Most, csakhogy mondjon valamit, udvariasan meghajlott.

— Gratulálok, fenség, remekül tud bánni az emberekkel. Bizony elkelne itt gyakrabban az ilyen segítség. Kétségtől látta fenség, hogy az

udvarnál gyakran akadnak ilyen kisebb üzemzavarok.

— Magam is úgy látom, hogy segíteni kellene. De az nem olyan egyszerű. Nagyon mélyen bele kellene nyúlni a dolgokba. Nekem volna egy igen célravezető tervem, csak az a hibája, hogy egy feltétlenül megbízható ember kell hozzá.

Itt Mária élesen ránézett Freistein báróra. De az néma maradt, mint a fal. Nem ajánlkozott. Várt.

— Mondja, báró, maga megbízható ember?

— Bajosan nyilatkozhatom magamról, fenség. Az ember jobb szereti, ha az ilyesmit mások állapítják meg róla.

Mária látta, hogy ezzel az emberrel nem egykönnyen fog boldogulni. De azt is látta, hogy a szimatja alighanem jó volt: minden jel arra mutat, hogy ez az ember az, akit keres. Gyerünk, — mondta magában — elbántam én már külön legényekkel is. És mialatt a szeme sarkából élesen figyelte a Xavér arcát, közömbösen odatette:

— Arról volna szó, hogy egy levelet csempészen ki nekem, de a levélről senkinek sem szabad tudnia.

— Meglesz, fenség. Postán kell feladni?

— Isten őrizz. Egy megbízható futárral el kell küldeni valakinek... a közelbe.

Most Xavéron volt a sor, hogy figyeljen. Ugyanúgy, mint Mária őt, ő is élesen figyelte Máriát. Mondataik hangja közömbös és hanyag volt, de pillantásuk izgatottan és élesen igyekezett belátni a másik gondolatai közé.

— A közelben? Kinek, kérem?

— Hát azt nem olyan egyszerű megmondani. Hiszen éppen ezért olyan diszkrét a dolog.

— Már pedig, fenség, bajos lesz a levelet eljuttatnom, ha nem tudom, ki a címzett.

— Jól van. Gyerünk csak szépen sorba. Ki itt a palotában feltétlen híve René királynak?

— Ó édes Istenem, hát őfelsége kormánya. A kancellár úr őexcellenciája, a marsall úr őexcellenciája...

— Kedves báró, nem értjük egymást. Én őszinte választ kértem, nem pedig nyilatkozatot a hivatalos lapból. Ki szereti itt feltétlenül a királyt? Vagy fogalmazzuk így: ki akar itt feltétlen jót tenni?

— Mást nem igen tudnék ilyen embert, fenség, mint magamat, ha egy szerény szolgának szabad érdem gyanánt feltüntetni azt, ami kötelessége. Én a legalázatosabban és teljes szívemből jót akarok neki. Csak az a kérdés, fenség, hogy mit értünk jó alatt, mert a felfogások különbözők lehetnek.

— Nagyon helyes. Kezdünk belejönni az egyenesbe. Jó a királynak ez a helyzet, amelyben él?

— Honnan tudhatná azt egy szerény udvari alkalmazott, fenség?

— Mondja, Xavér, van magának gyereke?

— Nőtlen ember vagyok, fenség.

— De ha volna gyereke és úgy élne, mint a király, azt maga szeretné?

— Más az én gyerekem, fenség, aki nincs és más az, aki a trónra született és ott is van.

— Maga se esett a feje lágyára, úgy látom. Mondja, sajnálja maga a királyt?

— Sértő gondolat volna merészelnem, fenség.

— És ha én kimondom, hogy nagyon sajnálom és hogy ez az élet tönkreteszi?

— Az már más, fenség, ha kimondja. Akkor én is teszek egy lépést. Én is szívemből sajnálom.

— Na lássa. Lassan, de haladunk. Most mondja meg nekem, hogy mit tud a trónörökösről.

— Mit tudhatnék fenséged egy közeli rokonáról olyat, amit fenséged ne tudna.

— Ó, én ritkán látom. Legutoljára nyolc éve láttam, mikor az angol testőrgárdában szolgált. Mondják, hogy kemény és energikus ember.

— Mondják, fenség.

— Mondja. Nehéz most a határon egy levelet átvinni? Postára nem merem bízni, mert azt hallottam, hogy a leveleket felbontják és cenzurázzák.

— Az a kérdés, melyik határon. Egy irányban bizony nehéz. Azon az országúton, amely a hegyen halad a... Bellevue-szanatórium felé. Azon a szakaszon szigorúan vigyáznak. Nagy kémvadászat van. Szigorúan megmotoznak mindenkit.

— Persze, a trónörökös miatt. Attól félnek, hogy bejön és felborít mindent, mi?

— Ilyesmit hallani, fenség.

— Már pedig, ha a király lemondana a trónról, akkor ez a királynak megváltást jelentene, eddig eljutottunk, úgy-e? Akkor tehát azok, akik György ellen dolgoznak, tulajdonképpen a király érdeke ellen dolgoznak, úgy-e?

— Nem én mondtam ki, fenséged mondta ki.

— Akkor viszonozza az én nyiltságotam. Akik tehát a trónörökös mellé állanak, azok?

— Azok öfelségének jót akarnak.

A főhercegnő és a ceremóniamester élesen figyelték egymás arcát. Mindegyik látta, hogy a másiknak az arcán ott bujkál egy eszes és ravasz mosoly. És biztos volt, hogy ez a mosoly mind a két arcon mindjárt meg fog jelenni. Mária valóban el is nevette magát.

— Lehet, hogy értjük egymást azzal a levéllel?

Freistein báró jóízű nevetéssel felelt a nevetésre.

— Nagyon is lehet, fenség.

— Na lássa. Tud maga vakon parancsot teljesíteni? Volt maga katona?

— Voltam fenség. Az angol testőrgárdában szolgáltam.

— Micsoda? Ahol György?

— Sőt ugyanakkor, mikor ő.

Mária meglepetve nevetett. Szeretett volna valami olyanfélét mondani, hogy «na hát ez óriási». De e helyett egyszerűen kezét nyujtott. A báró hódolattal kezét csókolt. Most már nem volt kétség aziránt, hogy pontosan értik egymást és hogy pontosan egyet akarnak.

— Mondja, báró, van itt a trónörökösnek egy formálisan megszervezett pártja? Mert én abba szeretnék belépni.

— Hódolattal és szívesen látom a pártban fenségedet. A párt elnöke én vagyok.

— Na, végre tisztában vagyunk egymással. Nagyon nehéz legény maga, báró, egészen belefáradtam ebbe a beszélgetésbe.

— Ha szabad így kifejeznem magam, fenséged sem tartozik a könnyű esetek közé.

— Nem. Merem mondani, hogy nem. De hogy jut el a levél Györgyhez?

— Az nem levél lesz, fenség, hanem telefón-üzenet. Drót nélkül. Londonban együtt végeztük a rádiótanfolyamot György őfenségével. Most már azt is méltóztatik érteni, hogy miért rádiózok én annyit. Mindennap beszélek vele. És rendes napi jelentésem kapcsán át tudom adni a fenséges asszony üzenetét is.

— Kitünő. Hát akkor a levelet, amit már megírtam, el fogom égetni. És elmondom magának, miről van szó. Én egyszerűen felpakolhatnám a királyt és vihetném magammal a szigetemre. De ha György nincs jelen, akkor ezzel a lépéssel a Malatesta herceg kezére adnám az országot. Na

már most. Én olyan adatok birtokában vagyok, amelyek Györgyöt azonnal és símán trónra segíthetik. Ezeket azonban — ne vegye rossz néven — csak vele magával közölhetem. Én tehát azt akarom, hogy György jöjjön ide. A király erről nem tud semmit. Sőt ő maga csacsí gyerekeszével hevesen gyűlöli a trónörököszt. De ez nem jelent semmit. Ezt a részét én vállalom. A lényeg az, hogy mikor én innen a királyt elviszem, György legyen itt és legyen résen. Vállalja, hogy ezeket megmondja a trónörökösnek?

— Vállalom, hogyne. De a döntés nem az én kezemben van. Aztán még egyet: az üzenetet csak holnap tudom átadni. Őfelsége a trónörökös Henriette főhercegnő kíséretében ma ebéd után egy hosszabb alpesi túrára indult. Az éjjelt a hegyekben fogják tölteni és csak kora délután érkeznek vissza a szanatóriumba. Akkor engem azonnal hívni fog.

— Jaj, csak bejőjön! Tudja mit: mondja meg neki, hogy a férfiasságán és bátorságán múlik, bejön-e, vagy sem. Ez izgatni fogja.

— Őt? Frázisokkal izgatni? Az nem megy, fenség. Okosabb, mint itt mindenki együttvéve.

— Hát jó. Maga jobban tudja. Holnap délután hírt kapok magától?

— Okvetlenül, fenség.

Kezet szorítottak. Mária Eleonóra indult a lakosztályába. Xavér odalépett az ablakhoz, kibámult az öbölre és elgondolkozott. Aztán elment ő is. Végighaladt a vastag szőnyeggel borított folyosón, befordult egy kisebb folyosóra és két ókori római templomot ábrázoló metszet között benyitott egy kis ajtón a dolgozószobájába, ahol szanaszét heverték mindenféle rádió-készülékek és alkatrészek. Elővett a zsebéből egy kis acélkulcsot, kinyitotta a sarokban álló páncélszekrényt, annak

egyik safe-jéből kivett egy kis könyvet és leült olvasni.

Freistein báró a XIV. René király naplóját olvasta.

VI.

Szörnyű hőség volt, mikor I. Irina, Illyria királynője megérkezett Lodomériába. A pályaudvar falai csakúgy ontották magukból a rekkenő meleget. A királyi vendég tiszteletére kirendelt díszőrség csakúgy szédelgett a napon. Mégis igen nagy tömeg gyűlt össze a forró délelőttön, mert Irina királyasszony érdekessége vetekedett bármely hollywoodi filmszínésztől érdekességével.

Irina a legbalkánabb Balkán egy foltján uralkodott egy kizárólag zordon hegycsúcsokból álló ország fölött, amelynek lakossága a balkáni fajok és vallások valóságos akváriuma gyanánt görög-től szerbig és mohamedántól pravoszlávig mindent fel tudott mutatni. De amíg a hegyes kis ország történelme eladdig csak forradalmakat, mézszárlásokat és nem kevesebb, mint huszonhárom kormányformaváltozást tudott felmutatni, Irina uralkodása óta az illir haza dús virágzásnak indult. Atyja és elődje, I. Miroszláv, voltaképpen egy duodec német fejedelemség Friedrich nevű örgrófja volt, mikor Illyria egy újabb forradalmának győztes vezérei végigkilincseltek Európát királyért és az ifjú Friedrichet a müncheni Regina-bárban megtalálván, este fél tizenegy-től reggel háromnegyed háromig meggyőzték, hogy vállalkozása nem lesz életveszélyes. Friedrich elutazott Illyriába, felvette a Miroszláv nevet és megkoronáztatta magát. Elég jó uralkodó volt, népét nagyon megszerette, a nyelvüket megtanulta, sőt

két leányát, akiket Irinának és Lyubicának kereszteltetett, illir nyelven is nevelte. Halála után Irina leányának férje ült a trónra II. Miroszláv néven, de hamar meghalt, mert nem bírta a klímát. Annál jobban bírta Irina, aki egészséges volt, mint a vas, feltűnően csinos és olyan okos, mint egy született diplomata. Az illir nép nem sokat teketóriáztott, az alkotmányt a trdeldnovi síkon szabad ég alatt tartott lelkes országgyűlésen közfelkiáltással megváltoztatták és a fiatal özvegy I. Irina néven a királyné koronája helyett a király koronáját tette a fejére. Lyubica már előbb feleségül ment Del Rio úrhoz, Brazilia leggazdagabb embeéréhez.

A világsajtó humorának volt egy külön rovata: Irina királyasszony nyelvbotlásai. Mert mi túrés-tagadás, Irina nagyon nacionális nevelése elhanyagolta a külföldi nyelveket. Az anyanyelve illir volt, minden más nyelvet igen rosszul, de igen vakmerően beszélt. A világsajtó külpolitikájának is volt egy külön rovata: Irina zseniálisan ravasz sakkhúzásai a Balkán-politika kábítóan komplikált útvesztőjében. Híres volt az öreg Pasicsnak az a mondása, hogy Illyriában a rókák mind kipusztultak szégyenükben. És a világsajtó pletyka-tárának is volt egy külön rovata: azoknak a daliás és érdemes uraknak a neve, akiket nyíltan kapcsolatba hoztak «egy igen érdekes és igen magasállású balkáni hölgygel.» Az igen magasállású hölgy ezidőszerint negyvenkét éves életkorral szerepelt a góthai almanachban, magas, telt termetű, az egészségtől kicsattanó arcú, jóízű, jóhumorú, ellenállhatatlanul rokonszenves asszony volt, a nőknek abból a típusából, akiket «még mindig szép asszony»-nak szokás nevezni.

Mikor most a lodomériai pályaudvaron megölelte XIV. Renét, a vézna kis király majd össze-

roppant az impozáns karok szorításában. És Malatesta János herceg is felszisszent volna a királynő kézszorításától, ha mint szenvedélyes lovas maga is kemény markú ember nem lett volna. A lodomér nép viharosan éljenzett, a díszőrség sortüzet adott, és a nézők érdeklődve mutogatták egymásnak az egzótikus királynő rikító kíséretét, első sorban Brbed herceg főhadsegédet, aztán azt a négy császárkabátos, pirosfezes urat, akik mint az illir kormány kereskedelmi szakértői kísérték el politikai látogatására a fejedelmi asszonyt.

Irina azzal kezdte, hogy esze ágában sincs visszavonulni lakosztályába, mert egy cseppet sem fáradt, sőt éppen ellenkezőleg: lunch előtt úszni szeretne egyet. A kancellár azonnal intézkedett, hogy udvari kocsi a Félix-öbölbe szállítsa őfelségét, ahol a Lodomér Yacht-Club egy remek strandfürdőt rendezett volt be méregdrága olasz homokkal. Irina elment a strandfürdőre, szorosan testhez tapadó selyemtrikót öltött, felment a legmagasabb trambulinra, ott egy ideig közbámulatra bocsátotta divatellenesen telt, de klasszikus vonalú termetét, aztán olyan fejest ugrott a lodomér tengerbe, hogy a Yacht-Club jelen levő tagjai ámulatlan néztek össze. Aztán bemutattatta magának a klubtagokat, a feltűnően csinos Cagliari bárót arcelegyintéssel tüntette ki és megivott két pohár sört. Az udvari villásreggelinél annyit evett, mint egy farkas és mivel a kancellár egy új párizsi viccet mondott el a királyi vendég mulattatására, ő a maga humorosan hibás nyelvén azonnal tíz olyan viccet mondott el egymásután, amelyeket XIV. René részben fülíg pirulva hallgatott, részben nem is értett.

— Most egy óra alusz fogok, — mondta ebéd után, — és pont egy órát mulva maga lesz szíves tárgyalj velem a szerződés, kedves herceg. De

mondjál nekem, te kis René, mit vagy te folyton olyan bánatbús?

René nem mondhatta meg, hogy mitől olyan levert. A naplója két nappal ezelőtt eltűnt. Felforgatott már a szobáiban mindent, mégsem találta. És még csak nem is szólhatott, hogy keresék, mert attól rettegett, hogy a napló, ha megtalálják, a kancellár kezébe kerül. Már pedig, amit ez a napló György mellett a kancellárról is tartalmazott, annak fele sem volt tréfa. Két napja állandó remegésben és rettegésben élt. Noha szigorú felszólítást kapott a kancellártól, hogy Irinához olyan kedves és figyelmes legyen, amilyen csak bír, egy szó sem jött ki a száján. Alig várta, hogy a villásreggelinek vége legyen. Menekült kedvenc helyére, a park egy eldugott, pálmalombos sarkába, ahol beásta magát egy piros-fehér pihenőszék ölébe és tétlenül álmodozva, olykor a Mária kezét megsímogatva, hallgatta a tenger zúgását.

A kancellár és Cox már fél háromkor ott várakoztak a kis tanácsteremben. Mindenesetre igyekeztek elbűvölni Brbed herceget, vagy ahogy ő albán nyelven nevezte magát: Prenk Brbedet. Cox marsall a fővárosban előforduló görlökről igyekezett részletesen tájékoztatni, János herceg pedig elmagyarázta neki, hogy az igazi szivarconnaissance a jó havannát előbb jégbe hűteti, gyártanak is erre a célra Amerikában vízmentesen zárható ezüst szivarhűtő tokokat, amelyeket az igazi úriember betesz a jegesdézsába a pezsgő mellé, hogy az étkezés után behűtött szivar hasonlíthatatlanul jobb zamatát teljes odaadással és műgonddal élvezhesse.

De minden nyájaskodó igyekezetük kárbavesztett ennél a merev és faarcú embernél. Prenk Brbed síma volt, mint egy japáni külügyminisz-

ter, de soha az arcán egyetlen vonás meg nem mozdult. Az összes európai nyelveket kitünően beszélte, de valami szenttelen egyhangúsággal és hangsúly nélkül, mint egy gép. A két udvarló államférfiúval szemközt mereven és mozdulatlanul pompázott papagáj-tarkaságú illir tábornoki egyenruhájában, mellén az érdemrendek komikus sokaságával. A kancellár és a marsall határozottan rosszul érezték magukat. Látták, hogy igen kemény harcot kell megvívniok az illir—lodomér kereskedelmi szerződés érdekében, amelyen sorsuk függ, mint utolsó hajszálon.

Háromnegyed háromkor Irina lépett be a kis tanácsterembe. Bólintott az adjutánsnak, aki ide kísérte, bólintásával üdvözölte az urakat, leült és őket is hellyel kínálta meg. Prenk Brbed merev arccal kezdte kirakni az asztalra aktatáskájának tartalmát. Irina körülnézett és csodálkozott.

— Őfelség nélkül fogunk a tárgyalás csinálni?

— Őfelsége, — szólt azonnal a kancellár, — őszinte tisztelettel bocsánatot kér és kimentí magát. De őfelsége a kérdés részleteivel nem is foglalkozott. És az ő gyenge fizikumát kímélnünk is kell a hosszú és fárasztó tárgyalásoktól...

— Ó, dehogy, — vágott közbe Irina, — nem fogunk hosszú levesbe eresztetni a tárgyalások. Nagyon kurta leszem.

— De könyörgöm, Felség, — szólt János herceg rosszat sejtve, — szeretném előadni az anyagot.

Irina hallgatást intett és illir nyelven oda-szólt Brbednek:

— Zu klesku nyrm csa, Prenk.

Prenk elővett az aktái közül egy vaskos memorandumot és azt a királyasszony elé tette. Ő gyakorlott kézzel fellapozta, megállt egy oldalnál és Jánoshoz fordult:

— Ez az akta maga küldött az én bizottság tag-

jainak, úgy-e. Hát én hagytam referálni nekem, én az egész most már tövedről-hegyedre ismerek. Tudja, herceg, egy illir közmondás van nekünk: «Ha magad ráülöd a kecskédnek a hátadra, magad rajta fogok nyargalni.» Nem kell, hogy anyag maga előadjon nekem. Itt a tizennegyedik oldal az van, hogy maguk Illyriára odaruházod a rádiumkiaknálás monopoliumját húsz évekre, de kérnek minden vámtételnek a mérsékeztést, és a transzito-forgalomtól az 1912-es szerződésnek a visszaállítást.

— Igenis, Felség.

— Hát egy fütyölt, kedves herceg.

A királyasszony elővette a tárcáját és jóízűen rágyujtott. Hátradőlt és derüsen fujta a füstöt a mennyezet aranyozott stukkói felé. János herceg és Cox elhülve, riadtan pillantottak egymásra.

— De felséges asszonyom, a tervezet rendkívül előnyösen...

— A tervezet, — vágott közbe síri, monoton hangon Brbed, — rendkívül hátrányos.

— De bocsánatot kérek, — erősködött Cox, — ott a memorandum, amelyben a mi szakértőnk tudományos alapon...

— Hohó, — szólt Irina — a maga szakértődnek még a lehel is hazudik. Én a dolog hagytam megvizsgázni két német hogymondjával, olyan tudorokkal. Hát, a vámtételek, az lehet beszélni, de a transzito, az nem megbolondultam. És az maguk nem is kéri a komolyban. Csakis hogy lehessen az alkuszás, maga betyár herceg. Belelátom én a tiktek vesevelőjébe, maga kis huncut excellencia. A transzito nem hozzá fogunk nyulni. És egy másik furcsa ponty is itt benne van, amit én nem felfogom az eszemmel. Hol is van csak... igen, a nyolcvanhárom lap. «Szerződő felek jelen kereskedelmi szerződés végrehajtását a jelenlegi lodomér kir. kormány

fennállásához kötik.» Hohó, ez így eldugni a végrehajtási utasítás bele? Azt gondolod, maga huncut herceg, hogy az mi nem fogunk kisilibizálni? Hohó, de mink nem estük a fejnek a puhájára! Ha én eztet aláírok, akkor az enyém kis barátom, a René király, nem elküldhet magukat az állásodból, mert akkor Lodoméria krik és minden krik.

A két ijedt államférfi csodálkozva ismételte az ismeretlen szót.

— Krik?

— Krik, — mondta márványarccal Prenek Brbed, — illir nyelven annyit jelent, hogy fuccs.

Ezzel a lodomér-illir kereskedelmi tárgyalások igen kínos ponthoz érkeztek. A kancellár és a marsall savanyú és ijedt arccal vetettek egymásra egy-egy oldalpillantást. És egymással találkozó pillantásukban az illir királyasszony politikai erélyéről olyan vélemény rejlett, amely felért egy felségsértéssel. De régi dolog, hogy ahol legnagyobb a veszedelem, ott van legközelebb az egek segítsége. A gondviselés e pillanatban Alfonz herceg földi képét öltötte magára, akit az udvari lakáj bejelentett. Alfonz belépett a tanácsterembe és elfogódottan meghajlott a királynő előtt, akivel még nem találkozott személyesen. Irina azonnal a lornyettje után nyúlt. Volt egy fürkésző, vizsgálódó pillantása ezzel a lornyettel, amely a legbiztosabb fellépésű férfiakat is zavarba tudta hozni. És mialatt János herceg szertartásosan bemutatta a fiát, mint vezérőrnagyot és hadseregfőparancsnokot, a királyasszony a nála közismert közvetlenséggel lelkes hangon fordult Brbedhez:

— Nézd, Prenek, milyen szép fiatalember!

— A vezérőrnagy megjelenése kitünő, — felelt szabatos ridegséggel az illir főhadsegéd, miután egy tárgyilagos pillantást vetett Alfonzra és utána rögtön az aktákba is temetkezett.

— Csokolhasz a kezemet, maga kis vezér-
őrnagy, — mondta mély és kábító nézéssel a
királynő, és míg finom, ápolt kezét csókra nyuj-
totta, élénken a kancellárhoz fordult, — tudniillik
nagyon tetsz nekem a maga gyereked, herceg.

— Annak rendkívül örülök, felség, — kapott
mohón a szón János, akinek a diplomáciai meg-
oldás terve egy pillanat alatt megvillant a fejében,
— mégpedig annál jobban örülök, mert a korona-
tanács elhatározta, hogyha a formális tárgyaláso-
kat elindítottuk, a részletek letárgyalásával őt
bízzuk meg.

— Na eztet egy okos dolog. Anak én rendkívü-
liesen örülök. Csak aztán álljon a résre, maga kis
izé, mert én nagyon okos asszony vagyok, ha
velem alkusz.

Azzal felállott és gyengéden meglegyintette az
Alfonz ijedt arcát, úgy, mint ahogy a kisgyereket
szokás, mikor a papa bemutatja a látogatónak.
A többiek is azonnal felugrottak, a tárgyalóasztal
körül az odábtolt székek szőnyegsúroló nesze és a
lakkeszímák sarkantyúinak pengése hallatszott.
Irina királyasszony kegyesen így szólt a többi
urak felé fordulva:

— Akkor most a tárgysorozat be van rekedve,
majd én ezzel a lurkó tovább fogok folytatni a
dolgot. Most pedig megyek és átöltözök magamat,
mert egy kis séta csinálom a kedves Lodomé-
riában.

A királyasszony még egy észbontó pillantást
vetett vissza Alfonzra, aztán délcegen eltávozott.
Prek utána. Ahogy az ajtó becsukódott, Malatesta
János herceg nekiesett a fiának.

— Hallod-e, mostantól kezdve ne tágíts a
királyasszony sarka mellől és úgy udvarolj neki,
mint egy örült. Te fogod nekem megkötni a szer-
ződést. És ha addig, amíg őfelsége nálunk tartóz-

codik, más nőre csak rá is mersz nézni, megfojtlak. Űgyis sok van a rováson.

Alfonz ijedten állott zsarnoki apja előtt. E pillanatban aligha akadt lodomér alattvaló, aki a Malatesta-uralom zsarnokságát őszintébben a pokolba kívánta volna. Mert Malatesta Alfonz herceg vezérőrnagy és hadseregfőparancsnok fülig szerelmes volt valakibe, akit ezelőtt egy negyedórával a lodomér vezérkar egyetlen tábori messze látóján keresztül hosszú szünet multán újra meglátott.

VII.

János hercegnek igen nyomott volt a hangulata. Az Irina királyasszony társaságában elfogyasztott udvari lunch után ugyanis olyasvalami történt, ami alkalmas volt arra, hogy őexcellenciája kedélyállapotát igen kedvezőtlenül befolyásolja. Villásreggeli után ugyanis találkozója volt a fiával a főhadiszálláson. Mivel a mozgósításra vonatkozó parancs a legfelsőbb hadúr vékonybetűs, nőies aláírásával ellátva, kikerült a király dolgozószobájából, természetesen főhadiszállásra is szükség volt. A hadseregfőparancsnok e célból a Grand Hotel Savoy elsőemeleti termeit vette igénybe s azt a Savoy igazgatóságával közölte is. De mindez nem azt jelenti, hogy a főhadiszállás illetén kijelölését valóban maga a főparancsnok, Alfonz herceg végezte volna. Alfonz herceg csak azért lett pár hét előtt a lodomér-haderő főparancsnoka, mert Cox marsall, aki valaha a st.-cyri katonaiskolát végezte, a kancellár minden katonai irányú rendelkezésébe beleszólt. Ez János herceget végre is idegessé tette. Egy szép napon kinevezette a fiát főparancsnoknak, de egyszersmind megtiltotta neki, hogy hivatalos ügyekbe beleüsse

az orrát. Cox marsall kárpótlásul, mert hiszen az öreg Tromboni márki halála után ő volt a főparancsnokság természetes jelöltje, megkapta a Fekete Szarvas-rendet a kardokkal. Igaz, hogy egyelőre a gyémántok nélkül, de ennek lehetetlenségét az állampénztár szorongatott helyzetére való tekintettel maga is belátta.

Egyszóval Alfonz hercegnek sem dolga, sem felelőssége nem akadt díszes állásával. Most a Savoy egyik szalónjában billiárdozott két vezérkari tiszttel és várta az apját. A kancellár pontosan meg is érkezett. Megkérdezte a fiát, hogy mi újság.

— Most utaltam be az első súlyos esetet a hadikórházba, — felelte Alfonz, — ugyanis King kapitány, aki az éjjel inspekiót tartott a főhadiszálláson, egész éjszaka annyit cigarettázott, hogy nikotinmérgezéssel le kellett fektetni.

— Majd elveszem a kedvedet a vicektől, — mondta vésztlóslóan a kancellár — fogd a kardodat, vizsgálatot fogunk tartani a hadianyagraktárban.

Alfonz megszeppenve követte az apját. A kapuban megszapordtak a marsallal, aki már várta őket az autóban. Három perc alatt ott is voltak az arzenál épületénél, amelyet tavaly alakítottak át e célra a Horovitz és fiai Lodomér Cement r. t. egyik raktárepületéből, amit különben onnan is bárki megállapíthatott, hogy Horovitz ugyancsak tavaly megkapta a lodomér nemességet címerében egy griffmadárral, amely arany vakolókanalat tart a kezében. Az arzenál kapujában álló silbak ordítva fegyverbe szólította az őrséget, vagyis békés újságolvasásba merült társát, és a három előkelőség belépett az anyagraktárba. János herceg megpillantván egy táblát, amely a dohányzást szigorúan megtiltotta, égő havannáját bedobta a mellette álló nyitott hordóba. Ebben a pillanatban

Cox marsall rekedten felordított, behunyta a szemét és halálsápadtan, félájultan dőlt neki a falnak. A másik kettő ijedten nézett rá. Alfonz herceg közelebb lépett a hordóhoz és belenézett. Azonnal ő is egy nagyot üvöltött és úgy elugrott onnan, mintha vipera harapta volna meg. Erre már János is óvatosan belesett a hordóba. És bár nem szokott megijedni a saját árnyékától, reszketve tántorodott vissza ő is. A hordó félig tele volt puskaporral. És a csillogó, fekete massa kellős közepén kedélyesen ott füstölgött az égő szivar.

Ahogy észbe kaptak, egymás hegyén-hátán hanyatthomlok rohantak kifelé. Még kinn is lihegve rohantak mennél tovább, hiszen itt olyan robbanásnak kellett következnie, amely egykilométeres körzetben követ kövön nem hágy. Futottak és nem mertek hátranézni. De két utcával tovább mégis megálltak. Hogy lehet az? Hiszen a szivar már percek óta benne van a puskaporban. Csak ott álltak csodálkozva és ott állt a két ór is, akik látván az urakat fejvesztetten menekülni, maguk is ész nélkül szaladni kezdtek.

Legelőször Cox marsall nyerte vissza hidegvérét. Hiszen itt volt a pompás alkalom, hogy tanúságot tegyen haláltmegvető katonai érényeiről és némán mutassa meg a lodomér hazának, milyen égbekiáltó igazságtalanság történt, mikor nem ő lett a főparancsnok. Nem szólt senkinek semmit, hanem megigazítván a futásban felcsúszott gallérját, szilárd léptekkel megindult vissza az arzenál felé. Apa és fia nem akarván szégyenben maradni, követték. Jött a két ór is, de csak messzebről és habozva. A bejáratnál Cox behunyta a szemét és belépett. Bent azonban ki kellett nyitnia a szemét, ha látni akarta, mi van a hordó puskaporral. A szivar még mindig ott füs-

tölt a fekete, fényes por közepén. Belenyúlt és kivette. Megnézte: még égett. Átadta a kancellárnak.

— Szívhatod tovább, kegyelmes uram, még ég.

János herceg dühösen a földhöz vágta a szivart és rálépett. És úgy kiabált, ahogy a torkán kifért.

— Te, ember, te! Hát most az jut eszedbe, hogy a szivart tovább lehet szívni? Hát nem veszed észre, hogy ez a puskaapor nem robban? Hát az isten szerelmére mi történik itt? Ki lopott itt és mennyit? Hát miért kapjátok ti a fizetést, ti haszontalan ebadták mind a ketten? Mi lesz, ha én most mind a kettőtököt azonnal haditörvényszék elé állíttatlak? Micsoda disznóság az is, hogy ez a hordó nyitva itt áll? Mi ez?

Azok szerettek volna felelni és lett volna jó válaszuk is. Azt szerették volna felelni, hogy kiki csak azért lehet felelős, amibe bele hagyják beszélni. De nem mertek felelni semmit. Az öregúr tajtékozott a dühtől. Közben megérkezett a két őr is és a kancellár ott, helyben, parázs házivizsgálatot rendezett, amely mindenekelőtt azzal kezdődött, hogy az örök egy-egy hatalmas — a puska-pornál mindenesetre jobban — durranó kancellári pofont kaptak. A vizsgálat röviden kiderítette, hogy a hordót azért gurították ide a bejárathoz, hogy kényelmesen levehessék róla a védőponyvát. A védőponyvát pedig azért vették le, mert az egyik őr sógora a szomszéd utca sarkán nyílt bánánkereskedést alapított, amihez ponyva kellett. A hordó pedig azért volt csak félig telve puska-porral, mert már eredetileg sem volt benne több, bizonyára a többi is csak félig van, úgy látszik, hogy az átvételnél senki sem mázsáltatta le azokat. Hogy a hordó deszka-tetejét ki ütötte be és ki vitte el, azt nem sikerült megállapítani.

A kancellár megparancsolta, hogy kerítsenek egy faedényt valamelyik szomszédban, merjék tele puskaporral, vigyék ki az utcára és ott gyujtsák meg. A hadászati vegykísérlet végrehajtása lesújtó eredménnyel végződött: a puskaapor nem hogy nem robbant fel, de egyáltalában égni sem akart. János herceg akkorákat fújt dühében, mint a bika. Az ijedt és néma két tábornokkal nyomában visszament az arzenálba és most már egyszerre minden bajt meg akart tudni. Az új típusú gyalogsági fegyvereket rendben találta. Hasonlóképpen megnyugodott akkor is, mikor találomra kinyitattott egy konzerv-ládát, kivett belőle egy dobozt és felbontotta. A konzervdobozban kifogástalan hús volt. Megkönnyebbülve nyitattott fel egy másik ládát, de mikor abból is kibontott egyet, a bádogdobozból szép sárga homok pergett alá a földre. A legnagyobb meglepetés azonban az ágyúknál érte a hivatalos vizsgálatot. A kancellár elrendelte, hogy a lodomér hadsereg gögös büszkeségéről, a négy új-típusú tizenkilenc és feles ágyúról, szereljék le a védőponyvát. A leszerelésnél mindenekelőtt kitűnt, hogy ezeket az ágyúkat halandó lodomérszem még nem látta. A védőburok még sohasem került le róluk. Ez látszott a csomagoláson. És mikor a különféle ponyvák s deszkák közül az első ágyú elébukkant, mind a hárman rémülten ijedtek hátra: az ágyú csövében nem volt lyuk. Eleinte nem is hittek a szemüknek. Felmásztak az állványokon és saját kezükkel tapogatták meg ezt a hihetlenséget. De bármilyen hihetetlen volt, úgy volt: az ágyú csövében nem volt lyuk.

— Ettől egyszerűen megáll az ember esze — dühöngött a kancellár —, ez rekord a panamák történetében. Arról már hallottam, hogy ahol ellopták a rezet, ott lyuk maradt. De hogy a lyukat lopják el és réz maradjon, azt még nem hallottam. Na és

képzelem, micsoda réz lehet ez, ha a furatási költségeket zsebrevágni jobb üzlet volt, mint ezt az ötvenyt megspórolni. Hát most mit csináljak veletek?

— Bocsánat, — mondta sértődötten szuszogva Cox marsall, — ezek az ágyúk már tizenkét éve vannak itt, hiszen ezeket még Putilov szállította, akit most már hiába próbálunk perelni. Már pedig tizenkét éve én még egyszerű ezredes voltam. De te már úgy-e, kancellár voltál?

János herceg erre egy olyan pillantást vetett a marsallra, hogy attól az arzenál, ha használható robbanó anyagok lettek volna benne, azonnal felrobbanhatott volna. De aztán csak legyintett egyet és kijelentette, hogy a vizsgálat be van fejezve. A királyi palotába menet, sokáig nem szólt semmit. De mikor a főhadiszálláson megálltak s Alfonzot, akinek ott aláírni valói voltak, letették, így szólt mind a kettőhöz:

— Úgy döntöttem, hogy ez a vizsgálat egyszerűen nem történt meg. Amit láttunk, azt senkinek sem szabad megtudnia. Ha valamelyiteknek eljár a szája, akkor irgalmatlan leszek. Te, Alfonz, telefonon azonnal lecsukatod azt a két őrt és gondod lesz rá, hogy senkivel se beszélhessenek.

Azzal intett a soffőrnek. Alfonz a két őrt rögtön lecsukatta, elintézte aláírni valóit, aztán átment a vezérkar szobájába, ahol a tisztek azzal mulattak, hogy a nagy, három lábon álló, tábori messzelátóval a Bellevue-szanatórium terraszt figyelték. Mikor Alfonz belépett a szobába, az egyik tiszt hátrafordult és izgatottan szólott:

— A trónörökös most jött meg valahonnan autón. Ott uzsonnáznak a terraszon.

Alfonz mohón félretolta a vezérkariakat és belenézett a messzelátóba. És a lencse körében egy kis asztalt látott, ahol ketten ültek egymással szemközt. Az egyik volt György trónörökös. A

másik... ó, a másiktól úgy elkezdett dobogni az Alfonz szíve, hogy a lüktetést a torkában érezte verni. A másik Henriette főhercegnő volt, az imá-dott, az egyetlen, a felejthetetlen, akibe halálosan szerelmes, de akitől az apai zsarnokság olyan ke-gyetlenül elszakította. Ó, párizsi szép napok, ó, tündéri séták együtt a Bois-ban, ó, az az örökre, örökre felejthetetlen éjszaka a Montmartre-on ab-ban a kis kávéházban! És most itt ül Henriette, olyan közel, hogy egyszerűen oda lehetne szaladni hozzá és elébe borulni. Szomjasan és szívdobogva nézte a messzelátón keresztül. Elnézte volna étlen-szomjan álmatlan napokig.

De ekkor egy úr jött ki a szanatóriumból és jelentett valamit a trónörökösnek, György azon-nal felpattant, szólt a hűgának és mind a ketten besiettek az épületbe. Alfonz még bámulta az eről-ködéstől fátyolos szemmel a terraszt, hátha visz-szajönnek. De nem jöttek vissza.

— Ezt jelenteni kellene a kancellár úr őexcel-lenciájának, — szólt az egyik tiszt —, fontos tudni, hogy a trónörökös ott van az épületben.

— Magam jelentem, — bólíntott Alfonz. És sie-tett a királyi palotába, ahol egyenesen belelépett az illir-lodomér kereskedelmi szerződés tárgyalá-sába, valamint Irina királyasszony legmagasabb jóindulatának nyilvánuló jeleibe. És most itt ál-lott az apja előtt, aki ráparancsolt, hogy el ne mozduljon a királyasszony mellől és más nőre rá ne merjen nézni, pedig ő most egyet szeretne: itt-hagyni csapot-papot és rohanni fel oda, a határon túl a hegyre, az egyetlenhez, az édeshez, a felejt-hetetlenhez.

— Nem is kérdeztem — szólt János herceg —, hogy miért siettél ide. Van valami jelenteni valód?

— Van. Láttam a messzelátón a trónörököst.

Most jött vissza a szanatóriumba valami autókirándulásról.

A kancellár komoran maga elé nézett és egy darabig nem szólt semmit. Aztán bólintott és kiment. A marsall követte. Alfonz ott maradt a tanácsteremben. Odafutott az ablakhoz és kinézett a szanatórium felé. De hiába nézett. Messzelátó nélkül csak egy pici fehér épületet látott. Most hirtelen az a vágya támadt, hogy visszafusson a főhadiszállásra, odaálljon a messzelátó elé és addig várja Henriettet, míg megint kijön a teraszra. De aztán lemondott erről is. Mihaszna? Csak jobban kínlódik tőle.

Lassan megindult kifelé és lehorgasztott fejjel bandukolt a folyosókon, hogy lemenjen a parkba. Úgy el volt keseredve, hogy legszívesebben az öbölbe ment volna egy jó sziklát keresni, ahonnan egy vezérőrnagy és hadsereg főparancsnok belevetheti huszonhároméves életét a tengerbe.

VIII.

XIV. René király öfelsége olyan dologgal volt elfoglalva, amiért egy külföldi laptudósító szívesen odaadta volna a félkarját, csak hogy ezt a hihetetlen szenzációt megírhasssa. Öfelsége a nagynénje, Mária Eleonóra főhercegnő társaságában a királyi magánlakosztály öltözőszobájában tartózkodott és pedig egy királyhoz aligha illő díszben: halványrózsaszínű selyemkombinében. Egy karosszékekben ült és éppen halványsárga selyemharisnyát húzott a lábára. fenséges nagynénje pedig éppen részletes oktatásban részesítette azon mozdulatokra vonatkozóan, amelyek a női harisnyát kellőképpen megrögzítik, hogy ráncot ne vessen. Körülöttük a székek támláján és karfáján

rengeteg ruha volt felhalmozva, ezzel is fogalmat nyújtván a nem létező riporternek arról, hogy mekkora tanácskozásba került, amíg eldöntötték, hogy a király mit fog felvenni.

A lábára magassarkú női cipőt húzott és legmagasabb megelégedését fejezte ki afelett, hogy nénjének cipője majdnem pontosan jó neki, csak egy egészen picit tág. Aztán felállott kombinében és cipőben, az alakja a magas saroktól egyszerre megnyúlt, és ahogy ügyetlenül tipegett jobbra-balra, sugárzó arccal nézett körül arra a fiatal hölgyre, aki az öltöző-tükrökkel berakott falairól annyi példányban és olyan elfogódott kíváncsisággal nézett vissza rá. Most a kezébe vette a ruhát — egy kis könnyű nyári batisztruhát — s tanácstalanul forgatta a kezében. Mindig azt hitte, hogy a lopott divatlapok titkos tanulmányozása közben kifogástalanul megtanulta a női öltözködés valósággá soha nem váló titkait, és most íme, félszeg ügytelenséggel forgatja össze a kezét: a vézna kis király helyett, egy ennivalóan édes, zavart fiatal leány állott nénje előtt.

— Meg kell enni, olyan édes vagy — mondta elragadtatva Mária:

XIV. René király, aki úgy állt ott, mint azok a süldőlányok, akik az első bál alkalmával széldülve és elfogódva lépnek be a fényes terembe, most elkezdett a boldogságtól sírni. Nagynénje odalépett hozzá, megölelte, össze-vissza csókolta, aztán megindult vele az ajtó felé. A gondosan lezárt ajtót kinyitotta, előre ment a király nappalijába, ott minden kilincset és minden zárat még egyszer megpróbált, aztán a királyt odavezette a nagy kerevethoz. Ott leültek mind a ketten, de René egy pillanat múlva már felugrott és a szokatlan magas saroktól kissé bizonytalan járással páváskodva sétált le s fel a szobában. Minden tü-

körnél külön megállott, alig felszáradt boldog könnyein át ragyogva, rámosolygott saját képmására, aztán mindenféle női pozitúrákat próbált, leült, a lábát egymásra rakta, felkelt, sietett, megállott, visszanézett, végül táncolni kezdett.

— Képzeld, Mária, képtelen vagyok megtanulni táncolni. Akármit csinálnak velem, vezetni nem tudok. Csak hagyom magamat vezetni.

— Na, gyere, — szólta Mária vígan, — majd én vezetlek.

Derékon kapta Renét és elkezdte dúdolni, hogy «Bluebirds, nothing but bluebirds...» És boldogan, kacagva táncoltak a szigorúan lezárt királyi ajtók mögött. Aztán azt is megúnták. René elfáradt a magassarkú cipőben. Mária felült a kerevetre, egészen magasan, hátra a falhoz, René pedig oldalt mellé heveredett, úgyhogy a fejét puhán belefészkelhesse a nagynénje ölébe.

— Látod, kis csacsi, — mondta Mária az etonfrizurás fejet simogatva, — ezt máskor is megeshálhatod, mikor itt vagyok. Mikor van egy kis szabad időd, bezárkózunk és egy kicsit lány vagy. Mindjárt könnyebb az egész napot elviselni.

— Ha tudnád, — felelte halkan, behúnyott szemmel az újdonsült bakfis, — hogy én most mit érzek... Olyan hihetetlen nagy dolog a női ruha. Azonnal teljesen nőnek érzem magam tőle. Mondd, Mária, te már voltál szerelmes?

— Hát persze hogy voltam, hogyan lettem volna. Mint egy bolond.

— És kibe?

— Kibe lettem volna? A te szegény, boldogult Fülöp bátyádba, az uramba. Megeshik az főhercegeknél is. Nagy gazember volt, az Isten nyugtassa, de elragadó gazember volt. Még most is meleget érzek a szívem tájékán, ha rágondolok, pedig már tizennégy éve, hogy eltemettem.

— És mondd, milyen az, mikor az ember szerelmes?

— Már hogy lehetne azt megmagyarázni? Képzeld el, hogy egy vak embernek meg akarod magyarázni, milyen szép a tengeren a naplemente.

Ebben a pillanatban kopogtak az ajtón. René riadtan húzódott még közelebb a nénjéhez. Mária kiszólt, hogy ki az? A szolgálattelvő kamarás volt, sürgős jelentést hozott, amelyet azonnal át kellett adnia.

— Nem lehet bejönni, őfelsége nincs felöltözve. Különben várjon egy kicsit.

Mária gyorsan beküldte Renét az öltözőszobába. Két karral kapták fel a szanaszét heverő női holmit és úgy dobálták be az öltözőbe. Aztán René magára csukta az ajtót és Mária beengedte a kamarást.

— Őfelsége éppen átöltözik, tegye meg a jelentését nekem. De ha hangosan beszél, őfelsége ügyis hallani fogja.

— Jelentem, hogy György trónörökös és Henriette főhercegnő őfenségeik váratlanul az országba érkeztek és itt vannak a palotában. A kancellár úr őexcellenciája a palota keleti szárnyában már lakosztályt nyitattott nekik. Őfenségeik általam kérdést intéznek őfelségéhez, hogy kegyeskedik-e rokoni hódolatuk bemutatását legkegyelmesebben elfogadni. Ezzel kapcsolatban a herceg úr arról értesíti őfelségét, hogy másodosztályú kis fogadás lesz, a fenségek hódolatára adandó választ már gépelik, azt őfelsége kegyes lesz felolvasni. Azt is izeni a herceg úr, hogy őfelsége huszártábornoki egyenruhát kegyeskedjék öltetni.

A kamarás szalutált és izgalmát egy cseppet sem titkolva, már el is futott. Pedig Mária Eleonóra szerette volna eljátszani neki, mennyire

meg van lepve. Ahogy egyedül maradt, megint becsukta ezt az ajtót és kopogtatott az öltöző ajtaján. René kidugta a fejét és valami meglepő, vad indulattal szólott:

— Most itt van! Végre! Hogy én ennek miket fogok odamondani!

Mária csodálkozva ránézett. Az előbbi édes, szelíd leányarc eltűnt. Helyette egy elszánt, veszedelmes kis vadmacska villogó szemei parázslottak az ajtónyílásban.

— Jaj, ne ijessz meg, te gyerek. Mit akarsz velem?

— Bíz csak rám. Hogy ez miket fog kapni tőlem! Már előre boldog vagyok. De most sietek öltözni.

Az ajtó becsukódott. Mária rémülten nézett a zárt ajtóra, amely mögött a bakfis sietve öltözködött lovassági tábornoknak. Szent Isten, ez a vad és kuszalelkületű, önmagával meghasonlott kis csacsi mindent el fog rontani. Hamar, hamar rohanni Györgyhez és előkészíteni, hogy ezeket a gyerekségeket ne vegye komolyan.

A főhercegasszony olyan futással, amely rangjának és korának egyáltalában nem felelt meg, szaladt az ajtóhoz, kinyitotta és sebbel-lobbal száguldott volna a palota keleti szárnya felé, de már a következő teremben Malatesta János hercegbe ütközött. A herceg megszólította:

— Bocsánat, fenség, jó, hogy találkozunk, valamire fel akarom hívni a figyelmét. Fenséged nem ismeri a lodomér belpolitika igen kuszált szálait. Nagy pillanatokat élünk, a dinasztia létéről van szó. Az ország belpolitikáját én vezetem, remélem, hogy fenséged a trónörökösrel való érintkezésben ragaszkodni fog a tanácsaimhoz. A jelző: tüntető ridegség. És lehetőleg csak az etikett-

ben körvonalazott hivatalos érintkezés. Remélem, most nem az ő üdvözlésükre siet?

— Az, hogy sietek, annak jele, hogy nem érek rá belpolitikai kérdésekkel foglalkozni.

Mária Eleonóra biccentett a fejével és tovább sietett. Malatesta János herceg utána nézett és akkorát fújta, mint egy bika. Ma tagadhatatlanul rossz napja volt.

IX.

A trónörökös hason feküdt a szobájában és egy elgurult kézelőgombot nyomozott a rokokó-szekrény alatt. Mire megtalálta, olyan poros lett a keze, hogy megint kezet kellett mosnia. Szép kis háztartás folyik ebben a palotában, gondolta magában. No, nem baj, majd ez is másképpen lesz. De hol késik Xavér?

Xavér nem késett. Mintha csak trónörökösének és titkos urának gondolatait is fel tudta volna fogni rádión, ott állott a szobában. A vastag keleti szőnyegek eltitkolták lépéseit, mikor bejött. György, ahogy megpillantotta, szó nélkül neki esett, megölelte és megcsókolta, aztán baráti hűséggel és melegséggel a szeme közé nézett.

— Jaj, de régen láttalak. Hát hogy vagy? Beszélhetünk?

— Beszélhetünk, fenség. Nem lehet a közelben senki.

— Mi ujság? Hogy állunk? Nem jöttem egy kicsit korán?

— Bajos erre felelni, fenség. Az agitációs munka körülbelül be van fejezve. Hiszen fenséged a jelentéseimből körülbelül tájékozva van. A posta a miénk, a rendőrség csak a jelszót várja, a közlekedési vállalatok, a bíróság emberei, a kereskedelmi és iparkamara rendben vannak, a szerve-

zett munkásság bármely pillanatban kész kimondani az általános sztrájkot. Szóval, ha úgy vesszük, készen vagyunk, mert az egyetlen ponton, ahol nem ülünk nyeregben, a tisztikarnál, ott már úgy sem tudunk csinálni semmit. Azok a kancellár kezében vannak. Helyesebben a zsebében. Azoknak bezzeg pontosan fizet. Volt eset rá, hogy az udvari gazdasági hivatal alkalmazottai nem kaptak fizetést, de a tisztek akkor is kaptak. Sőt, drágasági pótlék címén felemelt fizetést kaptak. Azonkívül roppantul szeretik a főparancsnokukat, ezt a fiatal Alfonz herceget. Élnek-halnak érte.

— Nem csodálom, nagyon kedves fiatalember. Mit is akarok mondani, nyulj csak be oda a zubbonyom belső zsebébe, ott van egy lepecsételt boríték. Igen, ez az. Vedd magadhoz. Az a felvonulási terv. Helyesebben, levonulási terv. De ez csak ultima ráció. Az emberek odafenn állandó készenlétben vannak, de csak fenyegetésnek fogjuk őket használni. Senkinek a hajszála nem görbülhet meg. Egy csepp vérnek nem szabad folyni. Ha csak ilyen áron kaphatom meg, inkább nem kell az egész. Van még valami?

— Parancsoljon átvenni ezt a könyvet, fenség. A király naplója.

— Oriási! Hogy tudtad megszerezni?

— Ez a kis Sissy roppant ügyesen dolgozik, fenség. Minden pénzt megér. A naplóban nagyon érdekes dolgok vannak. Fenséged majd olvasni fogja, én csak azt akarom belőle már eleve elmondani...

Xavér nem mondhatott el eleve semmit. Heves és sürgős kopogtatás hallatszott az előszoba felől. És egy pillanat múlva egy lakáj jött jelenteni, hogy Mária Eleonóra főhercegnő sürgős kihallgatást kér a trónörököstől. György egy gyors és egyetértő pillantást váltott Xavérral, aki egy

mellékajton eltűnt. És egy pillanat múlva Mária ott állott szemközt a trónörökössel.

— Súlyos neveletlenség, — mondta György a királyi rokonok között szokásos kétoldali csók után —, hogy ingujjban fogadlak, de az eset nem áll precedens nélkül.

— De nem ám, — nevetett Mária, — hiszen valaha még fürdettelek is, mikor anyád náthás volt és rámbízott. Hadd nézzelek már, milyen kondícióban vagy.

György kiállt a nagynénje elé teljes életnagyságban. És Mária, ahogy elnézte ezt a fiatal óriást, akinek nyílt, gyerekesen kedélyes és humoros arcából okosság és energia sugárzott, kénytelen volt megvallani, hogy nagyon szereti a fickót. Olyan szeretettel nézte, mint általában a nénik szokták nézni kitűnően sikerült és híres unokaöccsüket, aki a gyermektelen ági rokonokat megnyugtatja afelől, hogy a család méltóan folytatódik tovább. De a családi vonatkozások nélkül is lehetett szeretni ezt a szélesvállú, egészséges fiatal férfit, akinek ellenállhatatlan derűje és életereje mindenkit az első pillantásra megejtett.

— Azonnal kész leszek, — szólt az öltözködő trónörökös —, foglalj helyet. De addig is beszélj, mert roppant kíváncsi vagyok, hogy miért citáltál ide.

De Mária nem ült le. Odaállt közvetlen közelről György elé és a szeme közé nézett.

— György, mikor kisfiú voltál, becsületes és nyílt gyereknek ismertelek. Remélem, férfifejjel is tisztességes ember maradtál.

— Ejha, — nevetett György, — de ünnepélyesen kezdődik. Hát persze, hogy tisztességes vagyok.

— Nézd, én ezt a kis Renét nagyon szeretem. Ha itt marad, tönkremegy. De a kancellár kezére sem akarom adni az országot. Én össze akarlak

hozni benneteket, hogy a kancellár feje felett ügyesen elintézzétek a trón átadását. René ezer örömmel elmegy. Csak egy kis baj van, azért szaladtam ide, hogy figyelmeztesselek. Ez a gyerek... hogy is mondjam csak... hiszen olyan kusza lélek szegényke, nem fogod te azt olyan komolyan venni... ez gyűlöl téged.

— Micsoda — kiáltott fel György kacagva —, gyűlöl? A kis René? Jaj, de mulatságos! Hát miért gyűlöl? Hiszen a koronáját úgylis ide akarja adni.

— Nem tudom. Csak sejtem. De erről nem akarok beszélni. A fontos egyelőre az, hogy vehemensen gyűlöl. Arra akarlak megkérni, hogy ha René, ami valószínű, a tárgyalások alkalmával sértegetni fog, vagy szemtelen lesz, ne vedd komolyan. Tekintsd az ügy komolyságát és az ilyen apróságokat nyeld le. Ígéred?

— Ilyen egyszerűen nem ígérem meg. Ez zsákban macska. Előbb tudnom kell, hogy mit keresek rajta, ha a király agyba-főbe sérteget, amire, úgy látom, biztató kilátásaim vannak.

— Nézd, én tudok valami nagyon érdekes, sőt szinte hihetetlen dolgot, ami téged egy pillanat alatt minden zürzavar és forradalom nélkül törvényes királlyá tehet. Ha szavadat adod, hogy ezzel a titokkal nem fogsz a René kárára visszaélni, akkor én a René sorsát a kezébe adom.

— «René kárára», ez egy kissé homályos. Mondd meg pontosan, hogy mit akarsz tőlem.

— Én azt akarom, hogy vedd át a trónt, de biztosítsd Renét, hogy botrány nélkül, nyugodtan visszavonulhat.

— Botrány nélkül? Hogy értsem azt, hogy botrány nélkül?

— Sietned kell, György, mindjárt menned kell kihallgatásra. Adod a szavadat, vagy nem?

György felelet helyett a kezét nyújtotta. Mária

erősen megszorította az izmos és kemény kezét, aztán suttogva és izgatottan belekezdett a nagy titok előadásába. A trónörökös előbb azt hitte, hogy rosszul hall. Aztán ámultában leült egy székre. De lassacskán apró részletek kezdtek előtte megvilágosodni. René vézna termete, finom arcbőre, lányos keze, folytonos fáradsága, uralkodásának férfiatlan gyöngesége, a belső személyzettől való ismert irtózása, — mindez hirtelen természetes és érthető képet nyert. Ha így van a dolog, akkor René törvénytelenül ül a trónon, amelyről azonnal le lehet taszítani. De erőszakos lépést most már nem lehet tenni. Köti a becsület-szava. Ez a Mária igen ügyesen keverte a kártyákat.

Az izgatott suttogásba új szereplő lépett be. Henriette főhercegnő üdén, kinyílni készülő bim-bóhoz hasonlóan megjelent az ajtóban. Nemcsak finom párizsi parfümjé, hanem a fiatalság illata is belépett vele a szobába. Nagyon hasonlított a bátyjához, magas, jó tartású, elegáns, diadalmasan fiatal hölgy volt, arcán az éró baracknak azzal a hamvasságával, amit az ember minden gonosz szándék nélkül kísértésbe jön megsimogatni. A két nő sikoltva és kacagva repült egymás nyakába. Egyszerre beszéltek és kérdeztek a hangos és szeretetteljes viszontlátásban mind a ketten. De a feltett kérdésekre, amelyekre ilyenkor különben sem lehet sokat felelni, már nem is válaszolhattak. Xavér, mint ceremóniamester, szertartásosan jelentette, hogy a király őfelsége Mária Eleonóra őfenségét kéreti, majd pedig készen áll arra, hogy a trónörökös és nővére rokoni hódolatát kegyesen elfogadja. Mária tehát, miután még egy egyetértő pillantást váltott Györggyel, előre sietett. Aztán egy adjutáns is előkerült valahonnan, aki Xavérral együtt szertartásosan előre indult, hogy

György és nővére kövessék. Az úgynevezett török terem ajtaja előtt Henriette hirtelen megállt és odasúgta a bátyjának:

— Csúszik a harisnyakötöm, csak menj, mindjárt jövök.

És besurrant a török terembe, ama nevezetes szobába, ahol 1902-ben Abdul Hamid szultán azt a történelmi nevezetességű pohárköszöntőt mondta a lodomér nemzet európai hivatásáról. Az adjutáns és Xavér nem is vették észre Henriette eltűnését. Csak mentek előre. A folyosó nyugati fordulójánál lószórforgós, ezüstsisakos testőrök tisztelegtek. Majd nyílt egy szárnyasajtó és egy lakáj stentori hangon kiáltotta:

— Öfensége György trónörökös! Öfensége Henriette főhercegnő!

György, aki a kettős bejelentés ellenére egyedül lépett a terembe, csodálkozva nézett körül. A terem közepén állott lovassági tábournoki díszruhájában René király, a jobbjánál kissé hátrább Malatesta János herceg kancellár, mögöttük pedig etikettszerű sorban az udvari méltóságok és udvarhölgyek. De gondolkozni sem ért rá ezen, mert mikor elkiáltva magát, hogy «szervusz René» — a király felé sietett, a király háta mögül hirtelen elé pattant Cox marsall és megállította.

— Bocsánat, fenség, — súgta szigorúan, — az etikett három lépés távolságot ír elő. Kegyeskedjék talán itt megállni.

György alig ért rá ámulásában azt mondani, hogy «óriási», a másik oldalról már feléje lépett János herceg és hasonló szigorral suttopta:

— A fogadás programjában Henriette főhercegnő is benne volt. Öfelsége sajnálattal nélkülözi Henriette főhercegnőt.

— Ugyan ne komédiázzanak itt, — mondta

György jó hangosan, — valami toaletthiba miatt elmaradt, azonnal itt lesz.

De János herceg tartotta magát a suttogó hanghoz, jelezvén, hogy ez nem családi viszontlátás, hanem alkotmányjogi ceremónia.

— Nagyon sajnálom, fenség, de a helyzet nagyon kínos. Őfelsége elrendelte, hogy a fogadásnál a dinasztia tagjait is kötelező évszázados formákhoz szigorúan ragaszkodni kell és éppen ezért...

Ebben a pillanatban belépett Henriette. Mint bátyja, ő is hangosan és nyájasan kiáltva a király nevét, sietett feléje megölelni. De mint bátyjához, most hozzá is odaugrott Cox és szigorúan súgta:

— Bocsánat, fenség, kegyeskedjék itt megállani.

Henriette megállt és meglepetve a bátyjára tekintett. Az kedélyesen odaszólt neki:

— Állj csak ide mellém. Kész színház, amit ezek csinálnak.

Most Xavér hármat koppantott a földön a botjával, János herceg pedig emelt hangon szóno-kolta:

— Őfelsége a király készen áll a fenségek hódolatának elfogadására.

Cox és János visszavonultak a király mögé. Minden szem Györgyre szegeződött. Ő csak állt és csodálkozva nézett körül. Cox és János a király háta mögül integetve sziszegték: «Beszélni! Beszélni!» György elmosolyodott. Mint aki mókásan egy tragikus színészt utánoz, pózba vágta magát és nagy, hősi gesztussal szavalva kiáltotta a király felé:

— Fenség! Örömmel jöttem e helyre!

Aztán nevetett és meghajtotta magát tréfásan, mint a diák, mikor jól felelt a vizsgán. Az udvarnép körében egyik-másik arcon mosoly jelent meg, de mindjárt el is halványult, mert János

herceg dühös szigorral körülnézett, hogy ki mérészli komolyságát meg nem őrizni. René király felemelte a kezében tartott gépírásos papírlapot és arról egykedvű, únott hangon kezdett felolvasni.

— «Kedves György Henrik Salvator Lajos Ferenc főherceg! Kedves Henriette Vilma Mária Viktória Immaculata főhercegnő! Királyi székhelyünkön kedvességeknek a mai napon bemutatott hódolatát királyi és rokoni hajlandóságunkkal tudomásul vesszük és hő örömünket fejezzük ki afelett, hogy az uralkodóházunk kebelében uralkodó meghitt viszonyt kedvességek látogatása még szorosabbá fogja fűzni. Kedvességeket egyébként változatlan hajlandóságunkról biztosítjuk.»

Ezzel leeresztette a papírlapot, hidegen elnézett a testvérek feje fölött és összeütötte a sarkantyúját. Györgyék csak állottak. Kínos zavar feszengett a teremben. Az emberek egymásra néztek. Végre Freistein báró odalépett Györgyékhez és odasúgta, hogy az audienciának vége. És intett nekik, hogy kövessék. György csodálkozva elnevette magát és miközben indult, odaszólt a húgának:

— Ilyet még nem ettem.

René sugárzó arccal nézett utánuk, amelyen ragyogott a kielégített bosszúvágy. Lakkeszizmájával toppantott egyet a tükörfényes, berakott parketten, lovassági kardja megcsörrent az oldalán. Soha még huszártábornok nem öltötte így ki nyelvét távozó fenségek után. Mert őfelsége René király kéjjel és csufondárosan utánuk öltötte a nyelvét.

— Beee! Pukkadjatok meg!

X.

A trónörökösnek és nővérének aznap már nem is nyílt több alkalma, hogy meglássák a királyt. György ugyan udvariasan kérdést intézett öfelségéhez a ceremóniamester útján, hogy a dínert-hoz hogyan öltözködjének, de azt a választ kapta, hogy öfelsége gyengélkedik és végtelenül sajnálja, de ma este nem étkezhetik a fenséges vendégekkel, viszont a fenséges vendégek szabadon rendelkezzenek a tekintetben, hogy a palotában óhajtják-e a dínert felszolgáztatni, vagy fel óhajtják-e keresni valamelyik éttermet a városban. Utóbbi esetben rangjukhoz méltó kíséretéről természetesen gondoskodás történik.

György úgy döntött, hogy kint fognak vacsorázni. Még pedig előbb elmennek a színházba, aztán keresnek valami jókedvű helyet. Az esti program aztán még gazdagabb lett, mert a késő délutáni órákban Malatesta Alfonz herceg tisztelgett a trónörökös lakosztályában I. Irina öfelsége azon üzenetével, hogy öfelsége igen nagy örömmel töltené az estét a fenségek társaságában, sőt minden teketóriát elkerülendő, azt indítványozza, hogy találkozzanak félnyolekor az udvari páholyban és az előzőleg szokásos reprezentáló látogatásokat tekintsék megtörténteknek. Ebben meg is állapodtak.

Persze ez nem ment ilyen egyszerűen. Mert mikor Alfonz herceg ezt az üzenetet a trónörökösnek átadta, akkor jelen volt Henriette főhercegnő is, aki makacsul vonakodott lehetőséget szolgáltatni arra, hogy Alfonz a szemébe nézhessen. Hidedg arc kifejezéssel, gúnyosan leszegett szájsarokkal nézett felfelé a levegőbe és ha tekintetét történetesen Alfonz irányába fordította, akkor mere-

ven nézett egy pontot, amely valahol az Alfonz hátamögött lehetett, amelyet a fizikai törvények szerint Alfonz miatt nem láthatott tulajdonképpen, amelyet azonban olyan pontosan tudott szemügyre venni, mintha a dadogó Alfonz üvegből volna. Változott azonban a helyzet, mikor a trónörökös, akinek a másik szobában Xavérral kellett valamit megbeszélnie, magukra hagyta őket. Ez éppen abban a pillanatban történt, mikor Alfonz a színház utánra rendelendő menü dolgában tett előterjesztést és melegen ajánlott egy vol-au-vent à la financière nevű előételt, amelyben paradicsomos szósz van és egy kis olajbogyó. Ahogy György eltűnt, Henriette leírhatatlan megvetéssel pillantott rá az Alfonz hátamögött lévő rejtélyes pontra.

— Olajbogyóval traktál engem, mikor hónapok óta nem látott? Szégyelje magát.

— Ugyanis, — hebegte Alfonz, aki majd elszédült a boldog meglepetéstől —, hiszen én nagyon is... de gondolni sem mertem arra, hogy maga... hogy fenséged még mindig...

— Szóval még mindig fennáll a zord atyai tilalom?

— Nem tudja azt maga, hogy mi van itt, ne is keserítsen. Megint az a nóta, ami Párisban volt. A papa engem használ fel arra, hogy a politikája érdekében hol udvaroljak és hol ne. Most valami kereskedelmi szerződést akar kiszorítani Irina királyasszonyból és engem delegáltak, hogy én mindent... izé... mindent latbavessek. Most is alig tudtam kiravaszkodni ezt az üzenetet, hogy elszabaduljak Irinától és idejöhessenek, csak hogy láthassam.

— Űgy. Hát akkor mindjárt szaladhat is vissza. Isten vele.

— De az istenért, hát mit csináljak? Öngyilkos legyek?

— Azt egy férfi nem kérdezi, hogy mit csináljon. Én csak annyit mondhatok, hogy amíg más nővel foglalkozik, addig az én közelemben ne is merészkedjék.

Alfonz felállott és kiegyenesedett, mint egy hős. E pillanatban nem is lodomér hadsereg főparancsnok volt, hanem Napoleon.

— Hát jó. Majd meglátja, ki vagyok.

És «A hős búcsúja» című arccal mégegyszer visszafordulva az ajtóból az imádott lény felé, vad energiával elrohogott. A Cerclebe sietett, ahol I. Irina leült egy chemin-játszmába és vadul nyert. A zsetonok már olyan halomban feküdtek előtte, hogy a krupié még nem is látott játékos előtt ennyit egy csomóban. Az illir királyasszony a legvadabb dolgokat próbálta meg, hogy veszítsen, de ha nyolcra bevágott, holtbiztosan ásztt vett rá. És örületes összeget nyert, mikor Alfonz, aki kibicelt neki, odasúgta, hogy most már letelt a végső határidő, feltétlenül indulni kell.

El is késtek egy picit. Mikor a folyosóról beléptek az udvari páholyba, tomboló taps ütötte meg a fülüket. Az egész közönség állott, mindenki György felé fordult és mindenki tapsolt. Közben viharosan éljeneztek a trónörököst. Irina mosolyogva állott meg hátul; ő ismerte a népszerűségnek ezt a tomboló melegségét a saját országából. De Alfonz még nem látott ilyet. A király és a kancellár nagyon népszerűtlenek voltak az országban, Máriát nem igen ismerték. Ilyen tüntetésre itt még példa nem volt. A közönség egyszerűen nem akarta az ünneplést abbahagyni. Mennél tovább tartott a taps, annál nagyobb kedvet kaptak hozzá. György nevetett és felállt, erre még viharosabban dörgött az ováció és mindenki nevetett. Mikor végre nagynehezen elkezdődhetett az elő-

adás, az okos Irina odahajlott Györgyhez és oda-súgta neki:

— Ezek magát akarnak a király, György.

György mosolygott és az ajkára tette az ujját. A tüntetés az est folyamán mégegyszer megismétlődött. Sissy a színpadon az erdészleány szerepében ezt a mondatot mondta: «Örülök, ha maga van mellettem, akit nem szeretek, mert ilyenkor mindig arra a valakire gondolok, akit titokban imádok.» Erre a földszinten egy fiatalember felállott, az udvari páholy felé fordult és elkezdett tapsolni. Azonnal viharosan tapsolni kezdett az egész nézőtér. Alfonz herceg, a lodomér haderő parancsnoka, gondolkozóba esett. Itt lenn ez a példátlan népszerűség és ott fenn a szanatóriumban egy bizonyára ügyesen megszervezett kis sereg: ez a György, ha akar, holnap király lehet. És ahogy a hátul álló Prenk Brbed arcára nézett, azon a mozdulatlan arcon szintén ez a gondolat volt olvasható.

A trónörökös a második felvonásközben lement a színpadra. Gratulált a direktornak és bement a Sissy öltözőjébe, ahol egy szmokingos fiatalember üldögélt. Sissy bemutatta: Bobby volt, a jazz-dobos. Ki is akarta küldeni, de György barátságosan megveregette az ifjú dobos vállát és felszólította, hogy foglaljon helyet. Hamar kiderült különben, hogy Bobby úgyis tudja a művésznő minden titkát és mint a Lodomér Zenész Szövetség egyik alelnöke, igen fontos tagja a Györgypártnak. És ha már ilyen szépen együtt voltak, Bobby összeszedte magát és nagyvakmerően előterjesztette kérésüket: ők mindenáron és gyorsan el akarnak utazni, mert Cox marsall elviselhetetlen bonyodalmakat okoz szerelmi életükben, ezért azt szeretnék, ha őfelsége már most kiutalná Sissynek azt az összeget, amelyet a Freistein báró-

val kötött megállapodás szerint különben csak a György-párt végleges győzelme után volna joga kérnie. A trónörökös azonnal ki is állította a csekket, de kikötötte, hogy másnap Sissynek még egyszer el kell jönnie a palotába, mert a naplóban van egynéhány homályos részlet, amelyekre Sissynek kell magyarázattal szolgálnia. Meg is állapodtak abban, hogy Bobby másnap este a palota nyugati lépcsőjéhez fogja kísérni Sissyt, aki a hátsó folyosón fog felmenni Györgyhez. Még pedig pontban tíz órákor.

A kijáratnál a trónörököst óriási tömeg várta. Alig tudtak a rendőrök utat csinálni az udvari autóhoz. Györgyöt egetverő éljenzés ünnepelte. Ugyanígy az Excelsior éttermében, ahol a magas vendégeket dúsan megterített asztal várta. Mikor beléptek, a zenekar rázendített a lodomér himnuszra és mindenki felállott. Ez még nem volt feltűnő, hiszen a trónörökös nyilvános helyen jelent meg, a himnusz és felállás a szegény, népszerűtlen René királynak éppen így kijárt volna. De a himnusz után megint leírhatatlan tüntetés következett. Az illir himnusz után gyengébb.

Az asztalnál Alfonz az Irina balján foglalt helyet. Irinának nagyon jó kedve volt, csacsogott, kacagott és bolondokat beszélt. Alfonz csupa lelkiismeretfurdalásból próbálta ugyan a szót a szerződésre terelni, de Irina leintette:

— Hagyjon a manóba az a szerződés, megérkezünk arra holnap az egész napot, mert maga holnap sem fogsz kitégítani a sarkamtól az egész napot, reggeltől estig, azt jelölje meg magának, maga kis seregvezér. Mi? Mért vágod ehhez olyan savanyú arcat? Csacsi herceg, maga attól félsz, hogy kompromittálja engem és majd suttogolózni fogják az emberek, hat az nem baj, én fittyet

dobok az emberekre, én királyné vagyok, nekem minden szabad van.

Ebben a pillanatban Alfonz magán érezte a Henriette kék szemének bűvös tekintetét. Henriette szemközt ült vele. És ez erőt adott neki:

— Felségednek minden szabad. De nekem nem. Mert én szerelmes vagyok.

Irina azt hitte, hogy a vallomás neki szól. A világ legbódítóbb és legmélyebb pillantásával fordult Alfonz felé és halkán így szólt:

— Ó, drága, csinos kutya te...

De ekkor észrevette, hogy Alfonz elbűvölve néz a Henriette szeme közé. Egyszerre értett mindent. Nyelt egyet. És halkán, mosolyogva, szomorúan bölintott.

— Irigyellek magát, kis herceg. Szerelem, azt jó. Azt nagyon édes. Van, akinek sok jutja, van, akinek keveset. Na, nem baj, igyunk.

És fenéig kiitta a pezsgős poharat. Aztán letette a poharat és egészen új hangon Györgyhez fordult.

— Hallod-e, maga daliás trónörökös, maga egész este semmit se nem udvarolod nekem. Pedig egy ilyen szép fiútól azt feltűnő, hogy elhanyagolsz. Prenk, csatkovro na zbenyed i drovosztor! Nézd, milyen egy példány legény ezt a trónörökös. Ez a vállát neki és az ábrázat azzal az egészséges színeddel neki. És a szemivel hogy nézi!

— Egész este nézni fogom a szememmel, felség.

— Helyes. És holnap is valami lumpolás kitálunk és ha már Lodoméria nem hódíthatom meg a sereggemmel, lodomér trónörökös fogok meghódítani.

— Allok elébe, felség.

— Ne mondj maga nekem felség, mondj úgy, hogy Rinka. És te is, Henriette, te édes kis dolog,

mondj nekem Rinka. Csak azt ne mondj, hogy Rinka néni, mert megfogok neked a kagylódat.

— Mimet?

— A fülkagylódat, vagy hogy mondanak. Na, igyátok, mindenki igyál és mondjátok: éljen Rinka, mert most ex isszuk a Györggyel.

Es koccintás közben Irina olyat nézett bele a trónörökös szemébe, hogy ettől az acél is elolvadt volna. Alfonz lába pedig az asztal alatt óvatosan és boldogan kereste a Henriette finom estélyi cipőjét. És meg is találta. Csak mikor egy félóra mulva leejtette az asztalkendőt és az asztal alá nézett, akkor vette észre, hogy egy félóra óta a Prenk cipőjével flörtöl. Ezen éktelenül dühbe jött és mérgesen nézett Prenkre. De annak az arca mozdulatlan maradt. Alfonz tehát óvatosan új keresőútra indult. És megint megtalálta. De az már csakugyan a Henriette lába volt.

XI.

A trónörökös és nővére másnap délelőtt a chicaneuse nevű kétszemélyes patience-ot játszották és Henriette éppen akkor kiáltott egy diadalmas stop-ot, mikor bejött Cox marsall és jelentette, hogy őfelsége a király egy negyedóra mulva tiszteletét óhajtja tenni a fenségeknél. Öt perc mulva Mária jött be és izgatottan igyekezett rábeszélni Györgyöt, hogy viselkedjék okosan a tárgyalás alkalmával. Újabb öt perc mulva György Xavérnak adott egypár titkos utasítást és még újabb öt perc mulva jelentették őfelségét, a királyt.

René, nyilván, hogy mennél jobban imponáljon, fehér tengernagyi egyenruhát öltött. Fél mellet teljesen elfedték a kitüntetések, nyakában a spanyol aranygyapjat viselte. Henriette egypár udvarias és formyszerű mondat után visszavonult

és a király egyedül maradt trónjának örökösével. György mindenekelőtt engedelmet kért, hogy cigarettázhasson. René egy fáradt mozdulattal intett, de mikor György feléje nyujtotta a bolgár uralkodó címerével díszített aranytárcát, hevesen rázta a fejét.

— Köszönöm, nem vagyok dohányos.

— Nem dohányzol? Hát miféle katona vagy te?

— A férfiasság nem abban nyilatkozik meg, hogy az ember füstöt vesz a szájába, aztán kifujja.

— Persze, hogy nem. De te általában egy kicsit cingár vagy nekem. Többet kellene sportolni. Jössz velem holnap reggel uszodába?

— Nem, nem, — kiáltott ijedten René, — nekem fix programom van.

— Ó, szegény kis király, — nevetett György, miközben barátilag átkarolta René vállát, — mennyire el lehetsz foglalva.

René kínosan feszengve vont el magát az ölelés elől.

— Kérlek, ne ölelgesd engem. Idegessé tesz.

— Ne ölelgesselek? Ejnye, de nyafka vagy. Hát mi vagy te? Kisasszony vagy te?

— Én nem vagyok kisasszony, — szólt kissé ingerült hangon, — de most ne mókázzunk. Mária mondta nekem, hogy veled már beszélt.

— Hát persze. Tárgyaljunk. De miért tárgyaljunk mint ellenségek. Tárgyaljunk mint jóbarátok. Vagy ellenségek vagyunk?

René ellenségesen hallgatott. György elnevette magát és kedélyesen rácsapott a René térdére.

— Na, mi az, öcskös? Haragszol valamiért?

René idegesen felugrott és önkénytelenül, mintegy menekülve, odább ment két lépést. Onnan szólt vissza a haragtól remegő hangon:

— Ne piszkálj engem folyton! Micsoda dolog

az, ölelgetni és csapkodni a királyt? Elvégre király vagyok!

— Azt látom a melleden.

René rémült és ösztönszerű mozdulattal a melléhez kapott. El is sápadt egy kicsit. György nyugodtan folytatta:

— Úgy ki vagy dekorálva, mint egy bálvány. Ez a spanyol aranygyapjú. És ez a német vas korona nagykeresztje, mi?

György odanyúlt és érdeklődve megfogta az érmet. René reszketett a felháborodástól. Dühösen rávágott a trónörökös kezére.

— Vidd innen a kezedet, ne piszkálj folyton, nem érted, ha szépen mondom?

— Jaj, bocsáss meg, nem tudtam, hogy ennyire idegesít. Na, nyugodj meg, na. Vágjál már barátságosabb arcot. Na, várjál, mondok egy óriási jó viccet, tegnap hallottam Irinától, mindjárt fogsz nevetni. Egy kicsit erős, de nagyon jó.

René megrettent és közbe akart szólni. De György rendületlenül folytatta:

— Csak várjál, hallgasd meg, mondom: egy kicsit borsos, de igen jó. Hát kérlek, egy ügyvéd el akar utazni. De elkésik és visszajön a vonattól. Az asszony...

— De kérlek, ezt kikérem magamnak.

— Csak hallgasd végig. Szóval, ahogy benyit, az asszony...

A királyt végleg elhagyta a béketűrés. Gyenge kis kezével rácsapott az asztalra, kitört belőle a sírás és a könnyektől és dühtől fuldokolva kiáltotta:

— Hagyd abba! Nem érted, hogy hagyd abba? Nem akarom hallani! Ez igazán szemtelenség, hogy mersz nekem ilyeneket beszélni?

Henriette befutott a sírásra és kiabálásra. Csoválkozva állt meg az ajtónál. René hozzáfordult:

— Ha a bátyád tovább folytatja... én... én nekimegyek és megfojtom

György a világ legártatlanabb arcával, mentegetődzve magyarázta a húgának :

— Én igazán nem értem... egy jó francia viccet akartam neki elmondani, előtted, sajnós, nem mondhatom, mert nem hölgyeknek való. Erre sírvafakadt. Én még ilyen tengernagyot életemben nem láttam.

René hangosan sírt. Dúlt arccal, gyűlölettel Györgyre nézett és elkeseredetten kiáltott rá:

— Gazember!

Azzal kifutott a szobából. György mosolyogva nézett utána. Aztán a húgához fordult:

— Egy kis állatszelistítés. Meg kell szegénykét puhítani. Tulajdonképpen sajnálom. Nagyon kedves, szinte azt mondhatnám, hogy megható. De hát neki is jobb lesz így. Kérlek, hívjad nekem Xavért.

Xavér hamarosan előkerült. És György, miután mélyen gondolkozott egy kis ideig, határozottan szólott:

— Döntöttem, fiam. Itt a pillanat. Nyíltan ki fogunk lépni. Az egész szervezetet meg kell indítani. Mehetnek a röpcédulák is. Színt vallunk. A dolognak ma el kell dőlni. Holnap vagy a trónon ülünk, pajtás, vagy a dutyiban. Ha ugyan standapéde agyon nem lövet ez az öreg tolvaj. De téged is, öregem, úgy vigyázz!

— Állunk elébe, fenséges uram.

XII.

Délben feszes udvari villásreggeli volt a lodomér vezérkar részvételével. A katonai villásreggelit azért rendezte János herceg, hogy György

mennél többet halljon a lodomér sereg harci kedvéről, nagyszerű felszereléséről és vezetőihez való ragaszkodásáról. A király néma volt egész étkezés alatt, tüntetően csak Mária Eleonóra főhercegnővel váltott néhány pillantást, de a trónörökösre még csak rá sem pillantott.

Irina ezúttal nem volt jelen. Kedve kerekedett kirándulni egyet. Előbb koszorút tett V. Félix király szarkofágjára, aztán Prenk Brbeddel és Cox marsallal autóra kapott. Kimentek a hegyekbe a vandronai tóhoz. Úgy volt, hogy késő délután jönnek haza. Cox marsall tulajdonképpen nem akart menni. Érezte, hogy valami van a levegőben. De János herceg éppen azért ragaszkodott hozzá, hogy Cox kísérje a királyasszonyt, mert nem akarta, hogyha valami zavar lesz a trónörökös iránt tegnap oly veszedelmesen megnyilvánult tüntetés után, Cox legyen a lába alatt. És természetesen Alfonznak is mennie kellett Irinával.

Györgyék a lodomér haderő henegezését egykedvűen hallgatták. Sőt titkos örömmel is, mert a társalgásból kétségtelenül kiderült, hogy a tisztikar él-hal az ifjú hadseregarancsnokért, Alfonz hercegért. Aziránt pedig nem volt kétség, hogy kenyértörés esetén Alfonz oda fog állni, hol Henriette van. A tisztek, akik a János hercegtől kapott utasításhoz híven csak dobálództak az ágyúkkal, fojtógázokkal és újrendszerű golyószórókkal, nem tudták azt, amit György és Henriette tudtak: hogy a jólelkű Irina hozzájárulásával Alfonz hercegnek nem messze a várostól rettentő fájdalmas és appendicitis-gyanús göresei lesznek és vissza fog térni a városba, hogy azonnal megvizsgáltassa magát.

Igy is történt. A Medve-hegy kanyarulatánál Alfonz alétlan dőlt hátra a kocsiban és rosszul-létet tettett. A kocsit megállították és a soffőr

a közeli fogadóban Irina parancsára autót kerített, hogy Alfonzot visszavigyék a városba. Alfonz két óra felé már vígan cigarettázott itthon és mikor fél három felé bement a palotába, hogy felkeresse Henriettet, a zeneterem nyitott ajtaján betekintve, ott látta Henriettet a nagy Steinway-zongora előtt, amint a kották között lapozgatott.

Alfonz odafutott, köszönt és rámutatott arra a kottára, amely legfelül feküdt a zongora tetején hányódó kottacsomón.

— Tudja, mi ez? Emlékszik? Ennek a keringőnek a második strófájánál...

— Hallgasson.

— Nem hallgatok. A második strófájánál csókoltam meg magát hajnali fél háromkor abban a montmartrei kis kávéházban.

— Az régen volt. Akkor azt hittem, hogy férfival van dolgom...

— Nem érdelem meg a szemrehányást. Láthatja, hogy az Irina-ügyben is a sarkamra álltam.

— Az kevés. Az apja előtt nyíltan színt kell vallania.

— Mindenre kész vagyok. Halálosan szeretem magát. És most már nem vagyok fegyvertelen. A tisztikar az enyém, nem az apámé. Ő ezt nem is tudja. És ha kell, katonasággal megyek az apám ellen.

— Hallja, Alfonz, maga most viccel. De amit most mondott, arra komolyan sor kerülhet.

— Bánom is én. Allom, amit mondtam. Olyan szenvedés magát elveszteni, hogy ezt nem élhetem át mégegyszer. Inkább szembeszállok az egész világgal.

— Becsületszavára?

— Becsületszavamra.

— Akkor eljátszom jutalmul a keringőt. A mi keringőnket.

Henriette leült a zongorához. A keringő most is olyan édes, bolond, könnyű keringő volt, mint akkor Párisban. Alfonznak, aki a zongorázó Henriette hátamögött állott, most is minden elolvadt a szívében, mint akkor Párisban. A második strófánál a Henriette búbájos, szőke feje ugyanolyan szemlelőnyva hajlott hátra, mint akkor Párisban. És Alfonz a második strófának annál a bizonyos pontjánál megint nem bírt magával. A szája möhön rácsapott a főhercegnő szájára. A zongorázó ujjak egy értelmetlenül elgyengülő gixerbe zavarodtak.

Xavér éppen akkor ment végig a folyosón. A szerelmesek még az ajtót sem csukták be gondatlanságukban. Henriette a csók után sietve tovább zongorázott, de már későn. Xavér meglátta a két egymásra boruló fejet. Bölcsen bólintott, ment tovább. És meg sem állván a trónörökös lakosztályáig, ott nyugodtan jelentette Györgynek:

— Fenség, a lodomér tisztikarral e pillanattól kezdve mi rendelkezünk.

XIII.

A városban nyugtalanító jelenségeket lehetett észlelni. A furcsaságok már délelőtt kezdődtek. Az utcán apró csoportok verődtek össze és izgatottan tárgyaltak, de ha rendőr jött a közelbe, elhallgattak. Számos járókelő gomblyukában kis kék kokárdát lehetett látni, aminek értelmét vagy nem tudta, vagy nem mondta senki. A Szent Ignác-székesegyházban a sanduriai érsek váratlanul misét celebrált, senki sem tudta, miért, mégis tömve voltak a padsorok. Misközben őminenciája felment a szószékre és érdekes szentbeszédet tartott arról a témáról, hogy aki megváltónak érzi ma-

gát, annak minden lodomér szívből kívánja, hogy elég lelkiereje legyen követni a Megváltó parancsait.

Délfelé már nagyobb csoportok alakultak, amelyek hangosan kiabáltak és a kancellár zsarnoki uralmát becsmérelték. A rendőrség egyelőre nem lépett közbe. Délután a kávéházak tömve voltak, az utcákon szokatlanul sok ember hullámozott. Rendzavarás azonban nem történt sehol. János herceg óránként kért jelentést a rendőrségről, de a jelentések elég megnyugtatóan hangzottak. Mégis volt valami a levegőben, aminek nem lehetett nevet adni, és ami igen lassan, de észrevehetően erősödött. Így folyt ez egész délután. Este hét órakor már tömve voltak az utcák, az emberek már nem sétáltak, hanem álldogáltak, mintha vártak volna valamit. Mikor Irina királyasszony visszatért a kirándulásról, a tömeg megismerte a soffőr mellett ülő marsallt és szenvedelmesen tüntetett ellene. De az autó bántatlanul jutott el a palotáig.

Hét órakor jelentették Györgynek, hogy a király azonnal magánkihallgatáson óhajtja fogadni. Az adjutáns az elsőemeleti trónterembe vezette a trónörököst. A király ott ült a trónon. Szmoking volt rajta.

— Azért fogadlak itt, — mondta ügyetlen mentésképpen —, mert a palotában ez a leghűvösebb terem. Foglalj helyet, hozz egy széket magadnak.

György fogott egy széket és letelepedett a trón mellé.

— Délelőtt, — kezdte a beszélgetést René, — egy kissé neveletlenül viselkedtél velem. Én nem vagyok haragtartó. Remélem, hogy ezúttal nem fogsz megfélekezni arról a tiszteletről, amellyel a dinasztia fejének és a legfelsőbb hadúrnak tartozol.

— Remélem magam is. Parancsolj velem.

— Arról van szó, hogy átadjam neked a trónt, de úgy, hogy közben a kancellár hoppon maradjon.

— Édes pajtás, attól tartok, hogy ezzel a beszélgetéssel elkéstünk egy kicsit. Te a trónt nekem át fogod adni és a kancellár hoppon fog maradni, de az most már nem függ attól, hogy mi itt mit beszélünk.

Ebben a pillanatban Cox marsall rohant be a terembe. A királyt kereste. Mereven és hivatalosan szalutált a trón előtt, Györgynek azonban nem szalutált, csak megvetően végignézett rajta. A kezében egy cédulát tartott és ennek a cédulának nyárfalevélszerű reszketésén lehetett látni, hogy a marsall rendkívül izgatott.

— Fenség, — mondta szónoki pózban, — én ebben a pillanatban aranybetűkkel írom be a nevedet Lodoméria történelmébe...

Nagy lélegzetet vett, hogy folytassa, de megakadt, mert most hasonló robajjal és sietséggel a kancellár rontott be. Az futólag köszönt a jelenlevőknek, aztán Coxnak esett:

— Végre megtalállak. Hallom, hogy életbevágó dologban kerestél. Mi az?

— Eppen ezt terjesztem elő a királynak. Hallgasd te is. Hónapok óta egy a vágyunk: bizonyítékot szerezni arra, amit úgyis tudtunk, hogy ez az ember, aki a trón zsámolyánál képmutató arccal cigarettázik, árulója a hazának és a koronának. Most végre itt a bizonyíték. Ezt a cédulát most kaptam a katonai információs irodától. Egy részeg füszerkereskedő zsebében találták. Engedje meg felség, hogy a cédulát, amely egy külföldi nyomdában készült röpcédula, felolvassam. «Lodomérok! A szabadság órája érkezett. A tehetetlen és panamista kormányzat helyett, itt van köztünk a lodomér nép megváltója. Vonuljunk tömött sorokban a férfiatlan árnyékkirály ellen!

Mindenki őrizze meg méltóságát, a szent eszme ellen vét, aki az ügy tisztaságát utcai botrányokkal zavarja. Eljen György király!»

Cox leeresztette a papírlapot és győzelmesen tekintett körül, mint Aetius a catalaunumi síkon. György trónörökös derús és nyugodt arccal cigarettázott tovább és nem szólt semmit. A király tehetetlenül és zavartan nézett tanácsosaira. János hercegnek jött meg először a szava.

— En önt ezennel letartóztatom. Cox, vedd el a kardját.

György mosolyogva felkelt és Cox felé indult.
— Vegye el, fiam.

Cox egy kissé habozott. De mikor látta, hogy a bikaerős fiatal férfi folyton közelébb ér hozzá, mint egy mozgó oszlop, meggondolta magát, először gyorsan hátrált, majd egész egyszerűen szaladni kezdett és egy címeres támlájú ónémet karosszéket kapott maga elé. György megállt és szívből kacagni kezdett.

— Ezen nincs semmi nevetni való, — szólt komoran János herceg —, figyelmeztetem, hogy nagyon szép kilátása van egy kis halálos ítéletre.

— Halálra ítélni, azt lehet. De azt kijelentem, hogy aki közel merészel jönni hozzám, azt úgy vágom pofon, hogy hanyattesik.

— Ezeket a nagyhangú kijelentéseket majd a koronatanács előtt tessék megtenni. Különben mit vitázom egy felségárulóval. Felséges uram, én most megyek és kihirdetem a statáriumot, azonkívül falragaszokon fogom tudtul adni a népnek, hogy a korona és az ország ellenségét ártalmatlanná tettük. Te vén szamárnak pedig gyere elő a szék mögül és intézkedj a rögtönítélő koronatanács összehívására. A letartóztatás hírének különben két perc múlva olvasni fogják a Lodomér Hiradó kirkatában.

René felállt a trónon. Elhatározta, hogy rangjához és a történelmi pillanathoz méltóan fog viselkedni.

— Az intézkedéseket helybenhagyom. Önnek házuk és személyünk iránt mutatott hűségért ezennel a Fekete Sárkány-rend gyémántkeresztjét adományozzuk a kardokkal. Önnek is, Cox, a gyémántokat.

— Halló, René, — szólt közbe György, — a szokásos díjakat ne engedd el nekik, legalább fizessenek.

René fagyosan mérte végig a letartóztatott trónörököst. Aztán megint a két zászlós úr felé fordult:

— A szokásos díjak elengedésével.

A két férfi meghajolt és eltávozott. Kinn a folyosón Cox még sebtiben közölte Jánossal, hogy most azonnal szét fog nézni a régi katonai törvények között, hátha azok módot adnak valami ügyes kis kínvallatásra. János azonban fontosabbnak tartotta, hogy a palota minden kijárata elé szuronyos őrköt rendeljen. És elszáguldottak mind a ketten.

Ezalatt benn René büszkén és diadalmasan állott a trónon. Szerette volna megfogni és megállítani a pillanatot, hogy ne muljék az idő, és ő kiadósan és boldogan élvezhesse hosszú évek legtitkosabb vágyainak teljesülését: íme, a vadul gyűlölt rokon, akit a tehetetlenség mardosó haragjával írt bele mindennap a most rejtélyesen eltűnt naplóba, akit legtitkosabb álmaiban kaján örömmel képzelt bele a legmegalázóbb helyzetekbe, most itt van a trón tövében elfogva, megalázva, kiszolgáltatva. René szeretett volna ujjongani és tapsolni. Szinte valami halvány szeretetet érzett ez iránt az ember iránt, mint ahogy a vadász bizonyos szeretettel szemléli az elejtett oroszlánt.

Az elejtett oroszlán azonban, úgylátszik, nem vett tudomást borzasztó helyzetéről. E pillanatban valami hibát fedezett fel egyik keze egyik ujjának manikürözésében, és eléhúzza egy mindentudó zsebkest, annak ráspolypengéjével igen buzgón működni kezdett. Ami, valljuk meg, a koronás király jelenlétében még a trónörököstől is nagy nevelatlenség.

— Úgy látom, — mondta René élesen, — nem vagy tisztában a helyzetteddel. Meggondoltad, hogy az életed a kezemben van?

György felnézett a körméről, aztán felelet helyett csengetett. A belépő lakájnak meghagyta, hogy hívja fel a Lodomér Híradó szerkesztőségét, van-e valami újság. A lakáj kiment és René egy kicsit zavarba jött. Ez a rendíthetetlen nyugalom meglepte. Miféle ismeretlen ereje van ennek az embernek, hogy ilyen nyugodt, mikor jól tudja, hogy akár azonnal főbe lehet lövetni? René csodálkozva nézett, György nyugodtan hallgatott. A manikürhiba megigazításával elkészült, a zsebkest gondosan becsukta, szépen meg is fujta, aztán visszatette a zsebébe. Sokáig nem szóltak egy szót sem. Végre bejött a lakáj.

— A szerkesztőségben azt mondják, hogy a munkásság éppen most proklamálta az általános sztrájkot.

— És mi újság az utcán? — kérdezte György.

— Izgatott csoportok gyülekeznek. A kiadóhivatal előtt óriási tömeg tüntet. Rendzavarás eddig nem történt.

György bölintására a lakáj távozott. René ijedtében leült a trónra és halotthalványan meredt maga elé. György felment hozzá, a vállára tette a kezét és olyan hangon, amelyben a szilárdság mellett, a melegségnek és részvétnek hely jutott, így szólt:

— Úgy áll a dolog, öcskös, hogy én tisztában vagyok a helyzettel, de te nem. Nekem itt a hajam szála sem görbülhet meg, de te csehül állasz. A nép az enyém. Most már csak azon imádkozzunk mind a ketten, hogy verekedés ne legyen.

— És mi lesz, ha én lövetek?

— Akkor bizony egy pár szegény ember a fűbe harap, az én uralkodásom alatt majd márványszobrot kapnak a Félix-téren, te pedig örök életedre gyilkos vagy. És én be is csukatlak, édes fiam, mint a pinty. Ne felejtse el, hogy nekem odafenn a Bellevue udvarán tíz teherautóm áll, mind-egyiken gépfegyver. A te katonaságod, amiről sejtelled sincsen, teljesen hasznavehetetlen. A muni-
cióval egy félóra alatt készen vagytok.

— De hát miért csinálod ezt velem, — kiáltotta René rémulten és majdnem sírva —, miért üldözöl engem? Bántottalak és téged?

— És én bántalak téged? Eszem ágában nincs.

— Hiszen elveszed az állásomat, a rangomat, mindenemet! Miért akarsz lelökni a trónról?

— Először is magad akarsz onnan lejönni. Másodszor az a trón különben is üres. Te nem vagy király. Királynak lenni szent és tragikus dolog. Az a boldog ország, ahol a királynak se éjjele, se nappala, de az emberek gondtalanok. A királynak nincs ünnepe, nincs mulatsága, nincs pihenése, nincs vágya, nincs álma, csak kötelessége. A király a Megváltó példáját követi: odaadja a maga életét, hogy mások feltámadjanak.

— Akkor miért akarsz te király lenni?

— Miért akar a madár repülni? Miért akar a harang szólni? Én biztosan tudom, hogy királynak születtem. Vannak úgynevezett vezérigazgató-egyéniségek, akik mindent rosszul csinálnak, ha vezetik őket, de mindent remekül, ha ők vezetnek. Én lettettem a vizsgát: tisztességes módon hatal-

mas vagyont szereztem magamnak. Fogok tudni szerezni az országnak is. Azt hiszed, én csak úgy elhatároztam, hogy idejövök és lelöklek a trónról? Tudod te, hogy hány álmatlan éjszakát töltöttem el, mikor néztem ki a sötétbe és vizsgáltam a lelkiismeretemet? Szabad ekkora feladatra vállalkoznom? Vajjon nem a hatalomvágy izgat? Nem a személyi hiúság? És mikor kész lettem magammal és tudtam, hogy amit akarok, az tiszta, okos és nemes, akkor azt mondtam: gyerünk! Most már nincs földi erőhatalom, amely engem ezen az úton megállítson.

— Hiszen te akkor engem most mindjárt kidobhatsz.

— Bizony, fiaeskám, ha akarnám, kidobhatnálak.

— És miért nem akarsz kidobni?

György nem felelt erre rögtön. Nézte egy darabig azt a szmokingos kis csacsit, aki a trónon ült a lábát maga alá húzva, és tágra nyílt, csodálkozó, kedves gyerekszemekkel nézett bele a kusza és értelmetlen világba. György megsimogatta a kis király arcoeskáját, és a király most nem ütött a kezére.

— Azért nem doblak ki, fiam, mert olyan elhagyatott, szegény, kedves gyerek vagy. Én téged őszintén szeretlek. De az téged ne zavarjon, te azért csak gyűlölj nyugodtan tovább. Most pedig megyek a szobámba, állandó jelentéseket kapok, azokra szükségem van. A beszélgetésünk úgyis tárgyaltan, a kancellárt bízd rám, majd megnyerem én magam. Ami a te jövődet illeti, hallom, hogy Máriánál akarsz lakni. Ő nem túlságosan gazdag, igen természetes, hogy nem élhetsz ingyen a nyakán. Erre ne legyen gondod, olyan apanázst fogsz tőlem kapni, amilyen civillistád életedben nem volt. Majd adok erről egy szerződést bank-

garanciával, te ehhez úgysem értesz, bízd rám. Na szervusz, kis öreg.

György nyájasan és barátilag magához ölelte a kis királyt, akinek a jóság ráömlő zuhatagában elállt a szava. Felületes, nyájas ölelésnek indult ez az ölelés, de túlságosan forró ölelés lett belőle. Zavarba jöttek mind a ketten. És mikor a folyosón haladt kiki a maga szobája felé, két ellenkező irányban, mind a kettőnek dobogott a szíve.

René szinte futott a folyosón. Mennél hamarabb Máriánál akart lenni, hogy a keblére vesse magát és elmondja neki ezt a hihetetlen dolgot: ő most is gyűlöli ezt az ellenállhatatlanul erős és győzedelmes férfit, de úgy gyűlöli, hogy azonnal a nyakába szeretne ugrani és ott egyszerűen megsemmisülni. És rémülten jött rá, hogy mióta az eszét bírja, és mióta Györgyöt gyűlöli, mindig csak ezt akarta.

György pedig magában mosolyogva állapította meg a tudatos és nyitott szemű emberek módján, hogy szerelmes ebbe a gyerekebe. Mostanig még kétségei voltak, de mikor Renét megölelte, valami olyan vihar szaladt keresztül az egész lényén, hogy most már nincs semmi kétség. Ezt az édes, árva, becézni való, leírhatatlanul kedves, hamvas kis jószágot el kell venni feleségül.

Ha lehet. Ha fel nem fordul a világ. Ha tűz, vér, lövöldözés nem következik. Ha holnap reggel a felkelő nap nem égő házakra és utcán heverő holttestekre, hanem lobogós házakra és ujjongó tömegekre fog lenézni.

XIV.

A lakosztályában új jelentés várta Györgyöt. Xavér a királyi palota általános izgalmában nem

kellett senkinek, nyugodtan futhatott a telefontól a trónörökösig és vissza. Kint az utca még mindig nem mutatta meg igazi arcát. A minduntalan ismétlődő heveshangú tüntetések ellenére is, úgy látszott, hogy a király és kormánya urai a helyzetnek. Az utcákon szuronyos őrzérek cirkáltak, de ezeknek nem akadt dolguk. Mert részint ők nem szóltak semmit, ha egy-egy hangos csoporttal találkoztak, amely Györgyöt éltette, részint az utca népe, amelyet nyilván egy titkos helyről érkező parancs tartott a kezében, mindenütt kitért a komolyabb összeütközés elől. De a baj minden pillanatban kirobbanhat. Egyetlen épkézláb ember nem tartózkodott a lakásán, Lodoméria egész lakossága kint volt az utcán, és pedig a pattanásig telítve olyan gyújtóanyaggal, amely gyorsabban volt kész robbanni, mint a János herceg puska-pora. A villamosok állottak, a telefon nem működött, az utcákat elöntötte a hirtelen becsukott boltok és gyárak munkássága, a Lodomér Híradó szerkesztősége vidékén ember-ember hátán tolongott.

György dolgozott. Az egész akció terve a legparányibb pontig kidolgozva feküdt az asztalon. Sok gépelt papiros és rajz között, ott volt a város térképe is. Azon színes ceruzával mindenféle köröket és keresztet rajzolt. A háta mögött állott Henriette jobbról és Freistein báró balról, onnan nézték a rajzot.

— E pillanatban áll az egész dolog, fenség, — mondta Xavér —, azt gondolom, most kellene billenteni egyet rajta. Nyole óra van.

— Még egy félóráig várok, — mondta György, — addig jönnie kell ennek a vén salabakternak, mert most már látja, hogy koronatanácsal, meg ilyen butaságokkal nem megy semmire. Miféle

statárium ez? Igazán nevetni kell. Most már látnia kell, hogy kénytelen velem alkudni.

— Hacsak nem lövet.

— Akkor rögtön készen vagyunk, de az Isten ettől őrizzen meg bennünket. Ha vér nélkül nem megy, akkor inkább... de hiszen most már hiába, mi se tudunk visszavonulni. Szépen, vagy erőszakkal, de reggelre megleszünk.

— Egy mulatságos epizódot tudok mesélni, fenség, — mondta csöndes mosollyal Xavér, — ugyanis egyik kávéházban felállt egy öreg úr és beszédet mondott arról, hogy vissza kell hívni az országba a húsz évvel ezelőtt jogtalanul száműzött Clary-Clary grófot Angliából, vagy ha az már nem él, akkor a fiát.

— Kitűnő, — nevetett György, — igazán kitűnő. Tudod mit: elég is a maskarából, öltözz fel rendesen.

Xavér meghajolt és kiment teljesíteni a parancsot. Az ajtóban majdnem összeütközött Máriával, aki lelkendezve futott ide, hogy Györggyel beszéljen.

— György, azonnal meg akarlak csókolni! Mit csináltál ezzel a gyerekekkel? Ez ujjong, kacag és sír a boldogságtól.

— Bánni kell tudni az emberekkel, drága Máriám. Mit csinál az az aranyos kölyök?

Mária nem is válaszolhatott, már René perdült be az ajtón. Nem lehetett megismerni. Az arca kipirult, a szeme ragyogott.

— Te, György, valami eszembe jutott. Mikor leszel te készen ezzel a forradalommal, vagy mivel?

— Holnap reggel király vagyok.

— Na látod. Hiszen akkor mi Máriával még az éjjel elutazhatunk. Vagy legkésőbb holnap reggel.

— Ha mindenáron el akarsz utazni, hogyne.

A csomagolással ne legyen sok gondotok, kis úti-poggyászt vigyetek, a többit majd utánatok küldöm.

Egy kis zavart csend következett. René szeretett volna maradni, de marasztalást várt. György szerette volna marasztalni, de valahogy nem merte. Mária szeretett volna belebeszélni, de valahogy nem találta a helyes szót. Végre is intett Henriettenek, hogy ezeket igen célirányos volna egyedül hagyni. Henriette valami ürüggyel átment a saját szobáiba, Mária pedig arra hivatkozva, hogy szét kell néznie a csomagolás körül, szintén elszökött. György és René ketten maradtak. És életében most történt meg először a biztos fel-lépésű, bátor és okos Györggyel, hogy zavarba volt. Nagysokára René törte meg a zavart hall-gatást.

— Tudja Isten, olyan furcsa most, hogy el-utazom.

— Örülsz neki?

— Éppen ez az. Eddig úgy örültem, de most folyton az jár az eszembe, hogy most már szívesen itt is maradnék... melletted... tudod... én nem tudom, hogy mondjam meg... olyan nehéz az ilyeneket megmondani... én neked most már igazi jóbarátod lettem... csak azt nem tudom, hogy te hogy vagy velem...

— Én úgy szeretlek, te kis fickó, hogy majd megeszlek. Olyan kedves fiú vagy, hogy ki sem tudom mondani.

Most Györgynek egy vakmerő ötlete támadt. Ha már kénytelen úgy tenni, mintha nem tudná a titkot, majd másképpen fogja kiszedni ebből az édes kis bakfisból, hogy az hogyan érez iránta.

— Olyan kedves vagy, — mondta vakmerően, — hogy azt ki sem tudom mondani. Miért is nincsen ilyen nőben? Ha nő volnál, azt hiszem, egyenesen

belédszeretnék. Mondd, ha nő volnál, belém tudnál szeretni?

XIV. René, Lodomérianak egyelőre még koronás királya, erre a kérdésre először olyan sápadt lett, mint a lilium, aztán olyan piros lett, mint a rózsa.

— En azt nem tudhatom, — hebegte kimondhatatlan zavarban —, hát honnan tudjam én azt... bele se tudom képzelni magam...

— De mégis. Ha nagyon gondolkozol.

— Hát istenem... én tudom, hogy a nők hogy bomlanak érted... ha nő volnék, azt hiszem, egy kicsit, talán nem is egy kicsit, hanem egészen biztosan örülten tetszenél.

— Látod, milyen jó, hogy férfi vagy, így legalább nyiltan megmondhatod. Ha nő volnál, sohasem tudnám meg.

— Dehogynem. Ha nő volnék, én biztosan nem olyan volnék, mint a többi lányok. Én bizony megmondanám.

Györgynek minden erejére szüksége volt, hogy fel ne ugorjon és magához ne kapja ezt a kis jószágot, aki most úgy állott előtte, mint egy műkedvelő úrikisasszony, akire farsang évadján szmokingot adnak. De tartotta magát. Nem volt szabad visszaélnie azzal, amit Máriától egész más célokra tudott meg. Visszafojtotta feltűnő indulatát.

— Mit mondanál?

— Egyszerűen odamennék hozzád és azt mondanám: «Te, képzeld, én szerelmes vagyok beléd. mit szólsz?» Vagy nem is ilyen hangon. Komolyan. Szépen a szívemből, mint a muzsika. Azt mondanám: «Én vagyok én, én egy nagy-nagy szerelem vagyok, amelyik jár az utcán és világít, és csodálom, hogy az emberek nem állanak meg és nem bámulnak.» Vagy azt mondanám: «Szeret-

ném, ha megcsókolnál és egyszerre elolvadnék, mint a cukor.» És azt mondanám, hogy nem is mondanék semmit, csak a nyakadba ugranék és behúnynám a szememet, és nem is látnám, hogy hol csókollak, csak csókolnálak folyton-folyton, mint egy bolond.

Itt hirtelen megállt René és rettentően megijedt. Szent Isten, hogy elragadtatta magát. Ré-
mülten hozzátette:

— Ha lány volnék. Csacsiság, miket beszélek összevissza. Jobb így, hogy férfi vagyok. Olyan jó érzés igazi jóbarátnak lenni. Mondd, úgy-e, jóbarátok leszünk? Egészen bizalmasok? Úgy-e, min-
lent el fogsz mondani nekem?

— Akár most rögtön.

— Mondd, úgy-e, te szerelmes vagy ebbe a Sissybe.

— Ugyan miket beszélsz, te bolond! Eszemágá-
ban sincs. Hiszen férjhez fog menni. Valaha régen kurizáltam neki, de azt már elfelejtettem. Szavamra mondom, soha nem jut eszembe.

— Az más, — sóhajtott fel René, boldog meg-
könnyebbüléssel. — és úgy-e, ha barátnőd lesz, azt elmondod nekem?

— Előre szavamat adhatom. De ezzel a dolog
nincs elintézve. Most rajtad a sor. Van-e valami olyan titkod, amit nem tudok?

— Nincs.

— De látom az orrodon, hogy van.

— Nem igaz, — kiáltott René rémülten, — nincs!

Ebben a pillanatban Mária lépett be a szobába, még pedig nem egyedül, hanem I. Irina király-
asszony öfelségével. György is, René is oda kí-
vánták a felséges asszonyt, ahol a bors terem. Még René is, pedig ő a királyasszony beléptekor
elégé bajban volt. De ha Irinára haragudott is, Máriának annál jobban örült. Mária fogja neki

megmondani, elmondja-e Györgynek a titkot. Mert ha elmondja és György őt nem szereti, akkor jobb meghalni.

XV.

— Drága trónörökös — mondta Irina izgatottan, mikor ketten maradtak —, milyen herceket meg hurcákat hallok a városban és azt a nagy lótom-futom, ami az utcákba van, mindenfelé őrzjárások, na hát, ez valami bámulatraméltó és hogy magát letartoltatták, ez igaz?

— Úgy van, kedves Irina, e pillanatban börtönben sínylődöm.

— No, de csak nem leszel magának valami kellemetlenséget?

— Ahogy vesszük. Holnapra király leszek.

— Jé, és ez a szegény kis René?

— Olyan boldog, hogy majd kiugrik a bőréből.

— Hallja, György, akkor kereskedelmi szerződés maga fog velem megcsinálni?

— Úgy van, kedves Irina, én leszek az, aki ezt a szerződést nem fogom aláírni. Csak ne ugorjon fel, maradjon nyugodtan ülve. Azt a bányát én is megvizsgáltattam, úgy, hogy nem tudta senki. A rádiumot majd csak mi magunk fogjuk kivakarni a földből. Bocsánat, tudom, mit akar mondani. Hogy nincs hozzá tőke. Eddig nem is volt. De holnaptól kezdve lesz.

— Az ördög vigyen el magát, magával nem számoltalak.

— Ejnye, hát csak nem képzelt olyan szárnak, hogy ezt az uzsoraszerződést hagyom, ha tudok róla? Ezen maguk mérhetetlen pénzt kerestek volna! Még jó, hogy nincs aláírva. Kénytelen lettem volna jellemtelenül megszegni.

— És én akkor küldöm volna a jegyzék és a hadat izentek volna, akkor maga krik.

— De én nem krik, mert én angol tőkét hoztam ide, a megállapodásom kész és ha maga okoskodott volna, akkor egy angol hadihajó erre a finom orrocskájára egy srapnelt küldött volna, mikor Illyriában éppen legkegyelmesebben reggelizett volna.

— Maga egy gaz, kedves György. Egy zshivány, egy beletörő, egy zsebnyeső. Mert krik az a sok jó finom pénz, amit az én kedves kis parasztkáim itt kereste volna. De nem lehet magát haragudni. A kettő kis ország nagyon jóban leszel, mi? Csinálunk mindig királylátogatások, mi? Nagy parádé csinálunk, jó? Vagy tudod mit, ha maga is jobban szeret aztat, csinálunk inkognitó, jó?

— Mindig örülni fogok, ha láthatom magát, Irina.

— Ne ilyen fagyos mondjál nekem, maga csinos kutya. Mondjál melegebbre aztat. Egy ilyen rapsz-ripsz embertől, egy ilyen huszárkatonától egész más várja az ember.

— Végtelenül boldog leszek, ha meg fogja tisztelni esküvői ünnepségemet.

— Micsodaaa?? Maga esküszölni fogja egy feleség? Kicsoda aztat a feleséget?

— Ne haragudjon, Irina, de nem mondhatom meg, még neki magának se mondtam meg.

Irina mélabúsan mosolyogva maga elé nézett. Most már másodszor használta ezt a lemondó mosolyt Lodomériában. De másodszor is finoman és kedvesen. Kis szünet után, könnyed sóhajjal és halkán megszólalt.

— El fogom jönni az esküvőre, György. Itt maradom egypár nap majd és el fogom a Cerelebe járni. A játék én rettenetesen szerencse nyerek. Na nem baj. Gratulálom, György, legyél maga

olyan boldog, amekkora egy ilyen okos, kedves, kutyateremtette, csinos zsvány megérdemelsz.

Öfelsége odanyujtotta híres szép kezét Györgynek, aki megcsókolta és melegen megszorította.

— És most, — mondta Irina felállva és szomorú mosollyal, — szépen fogok a sátramfádat és még ma éjjel elutazok, itt nem sok van nekem való keresni. Illir közmondás mond aztat, hogy bögre is eltörte, kecsketej is kifolyta.

Ebben a pillanatban kinyílt az ajtó és az ajtónyílásban megállott egy feltűnően csinos fiatal hölgy síma, elegáns angol útiruhában. Megállott és a szerelmes fiatal lányok leírhatatlanul üde mosolyával rájuk nézett. Ez a fiatal lány XIV. René volt, Lodoméria királya, Biscaya örökös grófja és jeruzsálemi báró. Irina rábámult, azonnal megismerte és majdnem elájult a meglepetéstől.

— Jézusmária, René... ez... ez... hát ez... hát ő...

Felváltva nézett hol egyikre, hol másakra. György sem szólt semmit, csak állott ragyogó arccal.

— Én azonnal ájulom, — sikoltott Irina, — most kezd nekem a fejedben az egész pirkadás felmegy, most kezdelek érteni a férfiatlanság és az egész cukorbaba fiatalember... Nahát trónváltás én már láttam, de ekkora királyváltás még nem láttam.

Irina odarohant Renéhez és összevissza csókolta.

— Te kis búbájság! Te kis gyönyörű! Te kis tündököl!

Aztán odarohant Györgyhez és összevissza csókolta azt is.

— És te, rádiumszerződés! Te komisz! Te kedves bicskaszivány!

Aztán hangosan hirdette, hogy azonnal elájul, ha ezt az egésznet Prenkkel nem közölheti, elrohant. György és René lassan egymásra néztek. Egyszerre mosolyodtak el, egyszerre tárták ki a karjukat, egyszerre indultak egymás felé, egyszerre ölelték át egymást és egyszerre hunyták be némán a szemüket.

XVI.

A csók igen hosszú ideig tartott. Olyan sokáig, hogy a külső világ teljesen elveszett számukra, se nem láttak, se nem hallottak. Azt se hallották, hogy János herceg berontott a szobába. Csak azt hallották már, hogy egy felháborodott hang megdöbbenve így kiált fel:

— Felség!

Szétrebbent a két összeforrt fej. János herceg állott előttük. René azonnal a György mellére dugta szégyenkező fejét. De György nyájasan és nyugodtan felelt:

— Felség? Kinek mondja ezt? Nekem, vagy Renének?

— Az én törvényes királyom XIV. René.

— Dehogy törvényes, — ütötte fel René a fejét, — hiszen a lodomér trónon csak férfi ülhet.

— Nem törődöm vele! Majd hoznak egy új törvényt! Hogy merte ezt tenni? Hogy merte elmondani neki?

— Ne kiabáljunk, öregem, — szólt közbe György —, én ebben a pillanatban, mikor Renéről kiderült, hogy nő, Lodoméria törvényes királya lettem. Legyen esze és intézzük el simán ezt az átmenetet.

— Nem és nem! Én az állásomat nem hagyom. Ha én maradok a kancellár, akkor nem bánom, de kérek élethossziglani szerződést.

Ekkor belépett Xavér, lodomér tábornoki díszruhában. György rámutatott:

— Bemutatom önnek a kancelláromat, Clary-Clary grófot.

— Kicsoda? Xavér? Clary-Clary gróf?

— Úgy van, — szólott Xavér, — annak a Clary-Clary grófnak a fia, akit ön annak idején száműzetett.

— Óriási, — kacagott hangosan René, — egész jól körül voltam itt véve.

János herceg szeme villámokat szórt. Erőteljesen rácsapott az asztalra.

— Hát nem és ezerszer nem! Nem tágitok! Ellenállok! A katonaság az enyém! És ha kell, magam állok oda a barrikádokra, de kinullázní nem hagyom magam! Tessék tudomásul venni, hogy az erő az én részemen van! Most megyek és egy félóra múlva a katonaság élén jövök vissza! És akkor jaj annak, aki velem okoskodni mer! Lodóméria még ma éjjel köztársaság lesz, ezt tessék tudomásul venni.

Így szólt a konok kancellár és valóban indulni akart. De ahogy kiment volna, szemközt jött vele a fia.

— Éljen György király! — kiáltotta lelkesen már az ajtóban, — most vettem ki az esküt a tisztikartól az új uralkodóra! Vesszen a zsarnokság!

Ennek a kiáltásnak, amelytől a kancellárt kevés híjján megütötte a guta, váratlanul visszhangja támadt. Kintről határozatlan moraj hallatszott. Henriette és Mária lelkendezve rohantak be azzal a hírrrel, hogy óriási tüntető tömeg közeledik a palota felé. De ahogy szenzációsan és tágra nyílt szemmel újságolták a részleteket, mind a

ketten megakadtak, mert a pillantásuk Renére esett, aki úgy odafészkelte magát a György mellére, mint mikor a cica a téli szobában jó meleg helyet keres magának. Erre a látványra Henriette azonnal Alfonzhoz lépett és a nyakába borult.

— Hát nem bánom, — mondta János herceg komoran, — csak egy kikötésem van. A birodalom pénzügyeiről nem tartozom elszámolást adni.

— Jól van, — mondta nagylelkűen György, — ezt ezennel megkapja amnesztiának.

János herceg ránézett, gondolkozott egy kicsit, habozott, aztán ravasz mosoly villant át az arcán.

— Eljen György király, — mondta kedélyesen.

Kint a tömeg tengerszerű zúgása egyre közeledett. Már egy pár kiáltást is tisztán ki lehetett venni. Xavér gyorsan kilépett az erkélyre, hogy lenézzen, rögtön vissza is jött és elsietett intézkedni. Egyszerre rengeteg dolga lett. Irináékat is el kellett utaztatni és a hatalom átvételének pontosan megállapított programját is végre kellett hajtani. Száz meg száz tennivaló volt ebben a programban. És a legfontosabb még nem is volt benne: a koronázást össze kellett kötni azzal az esküvővel, amelynek során az új király feleségül volt veendő a régi királyt. Programok, ceremóniák, felvonulások, hódolások, trónbeszédék rajzottak Xavér fejében. És íme, most Cox marsall jött, hogy a zavarokat még jobban tetézzé. Cox marsall nem is jött, hanem száguldott. Úgy repült előre a György szobája felé kis pocakjával, mintha gurították volna. És közben vérben forogott a szeme.

— Hol van Sissy?! — kiáltozott vadul, mikor berontott a trónörökös szobájába. — Hol van Sissy?

Az egész társaság meglepetve bámult rá. Azt lehetett hinni, hogy Cox marsall megőrült. Ő meg-

állott a szoba közepén és mint a bosszú angyala, egyenesen kinyújtott kézzel Györgyre mutatott.

— Ez az ember itt a kedvesét rejtegeti! Ha nem hiszik, nyissanak be abba a szobába! Ott rejtőzködik Sissy!

Odarohant a szomszéd szoba ajtajához és felszakította. Valóban ott állt a csodálkozó és zavart Sissy. György a fejére csapott. A művésznőt teljességgel elfelejtette. Milyen messze volt már a napló, mennyi minden történt azóta! És mikor most ránézett a féltékenyen elboruló Renére, szorosabban magához ölelte.

Száz dolog akart most történni egyszerre. György oda akarta adni Renének a naplót. György indítványozni akarta Renének, hogy a naplót, amely tele van a szerelmüknek a gyűlölet álruhájába öltözött ezer alakjával, olvassák el ketten együtt. René felelősségre akarta vonni Györgyöt, hogy mit keres egy színésznő este tízkor a szobájában. Cox szerette volna kifaggatni Sissyt, hogy ha randevura jön Györgyhez, akkor miért hozza magával a jazzdobost, akinek semmit nem értő, ijedt arca szintén felbukkant most a művésznő háta mögött. György meg akarta mondani Sissynek, hogy köszöni, de a művésznő további szolgálatai most már teljesen feleslegesek. Sissy meg akarta mondani Coxnak, hogy nagyképű, hiú, kiállhatatlan öreg fajankónak tartja és miután elutazik, roppant örül, hogy ezt végre közölheti vele. Mária szerette volna minden megjegyzés nélkül egy öleléssel magához ölelni Györgyöt és Renét és eldicsekedni vele, hogy ez az ő műve. Henriette szerette volna megmondani Jánosnak, hogy íme, csak azért is az Alfonz felesége lesz, akinek nem tetszik, tegyen róla. A zürzavarban mindenki szeretett volna valakihez fordulni és valakinek mondani valamit.

De senki sem mondhatott semmit. A mondóká-

kat el kellett halasztani, mert a történelem szólott közbe. Xavér izgatottan futott be.

— Felség, — mondta Györgynek, — ki kell mennie az erkélyre. A nép akarja látni. Óriási tömeg, leírhatatlan boldogság...

XVII.

A gyorsvonat éjszaka félkettőkor indult a lodomériai pályaudvarról. Egyelőre állott. Az állomásfőnök telefonparancsot kapott az udvartól, hogy a vonatot addig ne eressze tovább, míg György király, aki pillanatnyilag kihallgatásokat ad és a közhivatalok fejeinek eskütételét veszi át, maga is ki nem jön az állomásra, hogy I. Irina őfelségétől búcsút vegyen.

A vonathoz szalónkocsit kapcsoltak. Ennek ablakában Irina állott s beszélgetett János herceggel, aki kikísérte. Prenk Brbed már lefeküdt, a fülkéje ablakán lehúzott függöny mutatta, hogy ő elvben már elutazott Lodomériából.

— És mondjál nekem, maga daliás herceg, — szólt Irina jókedvűen, — meddig kell itt állsz a vonat?

— György őfelsége azonnal itt lesz. Kezet akar csókolni felségednek. A menyasszonya is vele jön.

— Űgy. És maga, édes herceg, mi csinálni fogja az új konstellációba?

— Facér vagyok, felség, majd csak akad valami.

Irina szeme villant egyet. Felvette a lorgnettjét és alaposan szemügyre vette Lodoméria exkancellárját. Majd egy kis szünet után így szólt:

— Tulajdonképpen maga egy nagyon szép ember, herceg. És mennyit öreg maga, mondjon nekem.

János, aki már a lorgnettezés alatt vakmerően nézett farkasszemet a királyasszonnyal, most gögösen kihúzta magát.

— En atléta vagyok, felség, a tavalyi úszóbajnokság első díját a Sirály-klubban én nyertem meg.

— Ügy. Mondjál csak nekem, herceg, volna kedvit neki illir szolgálatba állassz?

— A munkakörtől függ, felség.

— A munkakör mindig saját megcsinál magának, aki egy teteje-talpa férfi. Nekem az udvarnál éppen nem van egy főudvarmester. A ceremóniákat, a rendezés, az etikett, az udvari fogadások, udvari bálók, díszvacsora, mindenféle, az elég dolgot adja valakinek. Csakhogy egy kis baj van, maga kis úszásbajnok, nálam nem lehet lopsz és panama.

János ránézett a királyasszonyra és kihívóan megpödörte fehér bajuszát.

— Mikor foglalhatnám el az állást, felség?

— Ha valaki egy fes ember, akkor zsupsz bele most rögtön.

János bólintott és magához intette a tiszteletteljes távolban álldogáló adjutánst. Annak meghagyta, hogy azonnal rohanjon a Malatesta-palotába, csomagoltasson egy pár napra való fehérneműt és lóhalálában hozza ki az állomásra. Az adjutáns elrohant, János herceg pedig nyugodtan felszállt a szalónkocsiba.

Kézipoggyásza még idejekorán megérkezett. Ugyanabban a pillanatban sietett ki a perronra György király a menyasszonyával. Nyájas búcsú következett, gratuláció János hercegnek az új állásához, szerencsekívánatok, vasúti jelzés, gőzsistergés, zsebkendőlobogtatás. A gyorsvonat zakatolva rohant végig az öböl partján.

A szalónkocsi fülkéjében Irina királyasszony

behunyta a szemét. A szájára rátapadt a János herceg szája.

Az udvari autóban, amely az állomásról az éljenző és kivilágított utcák során hazafelé tartott, René behunyta a szemét. A György boldog csókjában a mennyország szakadt rá.

A tovarobogó gyorsvonat egy második osztályú fülkéjében Sissy utazott az új élet felé. Behunyta a szemét. A Bobby csókjában könnyekig meghatotta a hűséges házaselet jövőjének varázsa.

A királyi palota egyik ajtónyílásában most búcsúzott Henriette a holnapi viszontlátásig Alfonz hercegtől: Henriette behunyta a szemét és mialatt az Alfonz arca az övéhez közeledett, arra gondolt, hogy milyen jó szerelmesnek lenni.

Nyájas olvasó, hamar csókold meg, akit szeretsz.

MAGYAR ÍRÓK

BORSODI LÁSZLÓ	Füzve
Őszi napsütésben	4·80
FÖLDI MIHÁLY	
Kezdődik újra minden	7.—
Mámorosak. Két kötet	7.—
GESZTESI-BALOGH GÁBOR	
Asszonyölök	6.—
Katakizma. Két kötet	12.—
JAKAB ÖDÖN	
Mesélő esték	4.—
KRÚDY GYULA	
Festett király	5.—
KUPCSAY FELICIÁN	
Gyilkosság a Magány-utcában	5.—
M. POGÁNY BÉLA	
Fel a porból	6.—
SZENES PIROSKA	
Csillag a homlokán. Két kötet	10.—
TÉREY SÁNDOR	
Berg Kristóf lelkiismerete	5.—

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

